

Επαμεινώνδα Ε. Πανά,
σ. Καθηγητή Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.

ΑΠΟΧΗ στην ΠΟΝΤΙΚΟΧΩΡΑ

Αθήνα, Μάιος 2023

«Αποχή στην Ποντικοχώρα», Ελαμειώνδας Ε. Πανάς

«Αποχή στην Ποντικοχώρα», Ελαμειώνδας Ε. Πανάς

Περιεχόμενα

Σαρτρ «Το να μην επιλέγεις είναι επίσης επιλογή».....	7
Η Κατάσταση ΑΚΡΑΣΙΑΣ	10
Ζόμπι Δημοκρατία: Λογοδοσία, ΕΥΘΥΝΗ, ΑΠΟΧΗ	15
Τα 4Ε και η Αποχή	32
Δημοκρατία, Κομματοκρατία και ΑΠΟΧΗ.....	34
Ποιό από τα δύο κόμματα, Ν.Δημοκρατία και ΣΥΡΙΖΑ, θα ευνοήσει η ΑΠΟΧΗ; ...	37
Ψηφίζω το μικρότερο από τα δύο κακά.....	44
Συλλογική Μνήμη, ΓΝΩΣΗ, Μάθηση και ΑΠΟΧΗ	53
Η Οργή	56
Ολοκαύτωμα Τεμπών: Συναισθηματική Μόλυνση και ΑΠΟΧΗ	57
Η μετάδοση του θυμού των νέων προκαλεί εκλογικό φόβο.....	64
Νεολαία και μεγέθυνση της Αντισυστημικής Εποχής.....	68
Η ΑΗΔΙΑ προς το πολιτικό σύστημα είναι η αιτία της ΑΠΟΧΗΣ.....	76
Φαινόμενο Αγέλης, Χαμένες Ψήφοι και Αποχή	87
Τελικά τί ψηφοφόρος είμαι;	92
Ας φυτεύσουμε στο μυαλό μας το μιμίδιο της ΑΠΟΧΗΣ	98
Η Αυγή των Κρίσεων	102
Από την ΑΠΟΧΗ στην ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗ.....	106
Η Ιστορία της Ποντικοχώρας	108

«Αποχή στην Ποντικοχώρα», Ελαμειώνδας Ε. Πανάς

Σαρτρ «Το να μην επιλέγεις είναι επίσης επιλογή»

Ο Ζαν-Πωλ Σαρτρ ένας από τους σημαντικότερους φιλοσόφους του 20ου αιώνα στο κύριο φιλοσοφικό του έργο – **Το Είναι και το Μηδέν** (1977) Μεταφρ. Κ.Παπαγιώργης, Εκδ. Παπαζήση – ένα δοκίμιο για την οντολογία.

Κατά τον Σαρτρ η ανθρώπινη ελευθερία προηγείται της ουσίας του ανθρώπινου όντος και η ελευθερία του ανθρώπου είναι το μοναδικό θεμέλιο των αξιών. Ο Σαρτρ πίστευε ότι “ο άνθρωπος είναι καταδικασμένος να είναι ελεύθερος, γιατί μόλις εμφανιστεί στον κόσμο, είναι υπεύθυνος για όλα όσα κάνει”.

Σύμφωνα με τον Σαρτρ **το να μην επιλέγεις είναι επίσης επιλογή**. Έχουμε την ελευθερία να επιλέξουμε, αλλά δεν επιλέγουμε να είμαστε ελεύθεροι. Γιατί είμαστε καταδικασμένοι στην ελευθερία κατά Σαρτρ.

Υπό αυτό το πλαίσιο της ελευθερίας, σύμφωνα με τον Σαρτρ,

και η ΑΠΟΧΗ είναι επίσης μια εκλογική επιλογή

Εκλογική επιλογή η οποία βασίζεται στην **ελεύθερη βούληση**

δηλαδή, στην ατομική ικανότητα της ελεύθερης επιλογής καθώς και στην ευθύνη της επιλογής και των συνεπειών της.

Βέβαια η “**ελεύθερη βούληση**” απαιτεί να έχουμε την:

- ικανότητα να αναγνωρίζουμε τα γεγονότα
- διανοητική ικανότητα στα πλαίσια του ορθολογισμού
- κατάλληλη ενέργεια διαμόρφωσης και εκτέλεσης των προθέσεων μας σύμφωνα με τις αξίες μας και την ηθική μας ευθύνη

Σημειώνουμε ότι η ελεύθερη βούληση εξαρτάται από τη διαθεσιμότητα των επιλογών.

Σε μια εκλογική διαδικασία πέρα από τα κόμματα που συμμετέχουν μια επιπλέον επιλογή είναι και αυτή της **ΑΠΟΧΗΣ**. Ο πολίτης έχει την ικανότητα της άσκησης της ελεύθερης βούλησης του να επιλέξει συνειδητά κάποια από τις επιλογές που προαναφέραμε.

Με όρους “**ελεύθερης βούλησης**” και ως εκ τούτου προσωπικής **αυτονομίας** δεν υπάρχει κανένα απολύτως πρόβλημα με την επιλογή του πολίτη της ΑΠΟΧΗΣ από την εκλογική διαδικασία.

Επειδή μιλάμε με όρους “ελεύθερης βούλησης” θα πρέπει ρητά να αναφερθούμε σε τρεις έννοιες που σχετίζονται ισχυρά με την ελεύθερη βούληση:

- την πρόθεση
- το κίνητρο
- τη λήψη αποφάσεων

Οι εναλλακτικές δυνατότητες – κόμματα, λευκό και Αποχή – προσφέρονται στους πολίτες και η οποιαδήποτε απόφασή τους συνδέεται με την ελεύθερη βούληση. Ταυτόχρονα οι πολίτες φέρνουν την **ηθική ευθύνη** των ενεργειών τους.

Αξίζει να αναφερθούμε στο παραστατικό διήγημα του **Χόρχε Λουίς Μπόρχες “Ο Κήπος Μετα Διακλαδωτά Μονοπάτια”** το οποίο ενσωματώνει διάφορα γεγονότα:

«Έτσι όπως ήμουν μπερδεμένος, έλαβα απ’ την Οξφόρδη το χειρόγραφο που μόλις είδατε. Όπως καταλαβαίνετε, σταμάτησα στη φράση: Αφήνω στα άφθονα μέλλοντα (όχι σε όλα) τον κήπο μου με τα διακλαδωτά μονοπάτια. Κατάλαβα, σχεδόν αυτοστιγμεί: ο κήπος με τα διακλαδωτά μονοπάτια ήταν το χασοτικό μυθιστόρημα· η φράση: άφθονα μέλλοντα (όχι σε όλα) μου υπέβαλε την εικόνα της διακλάδωσης στο χρόνο· όχι στο χώρο.»

Άπαντα Πεζά, *Ελληνικά Γράμματα*, 2005, Μετ. Αχιλλέας Κυριακίδης

Εναλλακτικές διακλαδωτές επιλογές που εμφανίζονται μπροστά μας από τα οποία επιλέγουμε από το παρόν για το μέλλον.

Να σημειώσουμε επίσης ότι τα τελευταία χρόνια με την ανάπτυξη της **νευροεπιστήμης** οι ερευνητές εξετάζουν την δημοφιλή έννοια της ελεύθερης βούλησης.

Ο Αριστοτέλης εξάλλου σημείωσε ότι η ανθρώπινη βούληση είναι στο ανώτερο επίπεδο όχι μόνο πως να κάνουμε αυτό που θέλουμε να κάνουμε αλλά και αν οι στόχοι μας έχουν κάποια αξία.

Στον χώρο της νευροεπιστήμης διερευνάται η σχέση εγκεφάλου και ελεύθερης βούλησης. Σε ένα κύριο άρθρο του ο **Economist (2002) “The ethics of brain sciences: Open Your Mind”**, προειδοποιούσε ότι:

«Η γενετική μπορεί σήμερα να απειλήσει την ιδιωτικότητα, να σκοτώσει την αυτονομία, να κάνει την κοινωνία ομοιογενή και να αλλοιώσει την έννοια της ανθρώπινης φύσης. Αλλά η νευροεπιστήμη θα μπορούσε να κάνει όλα αυτά τα πράγματα πρώτα.»

Έχουν περάσει 21 χρόνια και δεν συνέβησαν τα τρομερά ζητήματα που φοβόταν ο Economist. Αντίθετα η νευροεπιστήμη μπορεί να δείξει ότι διάφορες ψυχικές διαδικασίες καθορίζονται

«Αποχή στην Ποντικοχώρα», Επαμεινώνδας Ε. Πανάς

από νευροβιολογικές διεργασίες.

Η **Candace Pert** (1946-2013) διάσημη αμερικανίδα νευροεπιστήμονας σημειώνει ότι:

«Η ελεύθερη βούληση βρίσκεται στον μετωπιαίο φλοιό, και μπορούμε να εκπαιδευτούμε ώστε να κάνουμε εξυπνότερες επιλογές και να έχουμε επίγνωση των επιλογών που κάνουμε».

Η ελεύθερη βούληση και η ευθύνη είναι ενσωματωμένες σε κάθε άτομο. Ακόμη και αν υπάρχουν αρκετά ζητήματα που αφορούν την ελεύθερη βούληση, όμως όλοι είμαστε προορισμένοι από τη γενετική μας σύνθεση να πρέπει να επιλέξουμε ανάμεσα στις διάφορες επιλογές – μονοπάτια αλλά και να αναλάβουμε και τις επιπτώσεις των επιλογών μας.

Έτσι, η εύρεση του σωστού μονοπατιού πρέπει να είναι στον πυρήνα του σκοπού του ανθρώπου ως “πολιτικού ζώου” όπως θα έλεγε και ο Αριστοτέλης.

Αφού λοιπόν έχουμε ελεύθερη βούληση και ευθύνη επιλογής, μπορούμε να επιδιώξουμε να δημιουργήσουμε ένα καλύτερο, αποτελεσματικότερο, ηθικότερο, κοινωνικότερο πολιτικό σύστημα:

Εδώ και καιρό πάνω από μισό αιώνα νιώθουμε ενοχλημένοι με το πολιτικό σύστημα το οποίο συνέχεια παράγει πολιτικές όχι για την «βελτίωση της ποιότητας ζωής των ανθρώπων».

Τα προβλήματα είναι πολύπλοκα. Οι λύσεις τους με την σημερινή πολιτική οικογένεια των κομμάτων δεν φαίνονται στον ορίζοντα.

Έτσι, η **ΑΠΟΧΗ** από την εκλογική διαδικασία αποτελεί το μεγάλο πρόβλημα της οικογένειας των πολιτικών κομμάτων.

Η **ΑΠΟΧΗ** δεν είναι στάση αρνητική, αδιαφορίας ή απάθειας για τα προβλήματα της χώρας.

Η **ΑΠΟΧΗ** σημαίνει ότι δεν έχει κάποιος την πρόθεση και την ηθική να συμβάλει στα όσα δεινά έχει δημιουργήσει και θα εξακολουθεί να δημιουργεί το πολιτικό σύστημα.

Η Κατάσταση ΑΚΡΑΣΙΑΣ

Έχουμε περάσει σε μια πολύπλοκη εποχή με ασυμμετρίες και μη-γραμμικότητας παντού. Σε τέτοια εποχή πάντοτε υπάρχει το ενδεχόμενο της εμφάνισης των **μαύρων κύκνων**. Ένα γεγονός μαύρου κύκνου έχει μικρή πιθανότητα εμφάνισης και μεγάλου αντίκτυπου.

Στην περίπτωση της τραγωδίας των Τεμπών είχαν προηγηθεί προειδοποιήσεις οι οποίες όπως αποδεικνύεται δεν εισακούστηκαν. Συνεπώς αυτή η περίπτωση είναι διαφορετικού χρώματος κύκνων.

Αφού:

- στις **31 Οκτωβρίου 2022** η Πανελλήνια Ένωση Προσωπικού Έλξης με εξώδικο προς την ΟΣΕ, το Υπουργείο Μεταφορών και Υποδομών, την Ρυθμιστική Αρχή Σιδηροδρόμων (ΡΑΣ) και την Hellenic Train ότι:

«Διαπιστώνουμε διαρκώς την κακή κατάσταση της σιδηροδρομικής υποδομής, την έλλειψη συντήρησης της (που αποδεικνύεται από τις βραδυπορίες που καθημερινά δίνονται στους μηχανοδηγούς), την μη λειτουργία φωτοσημάτων και τηλεδιόικησης εδώ και πολλά έτη, την μη λειτουργία του συστήματος ETCS (European Traffic Control System – του οποίου η θέση σε λειτουργία προστατεύει έναντι στο ανθρώπινο λάθος) η οποία δεν λειτούργησε ποτέ παρά το γεγονός ότι έχει εγκατασταθεί στις μηχανές!»

- Ταυτόχρονα η Πανελλήνια Ένωση Προσωπικού Έλξης, στο ίδιο εξώδικο, πληροφορούσε τους αρμόδιους φορείς ότι:

«απόδειξη των ως άνω και της κάκιστης κατάστασης της υποδομής είναι οι 3 εκτροχιασμοί σε διάστημα 2 μηνών!!

A) 1 Αυγούστου 2022 εκτροχιασμός 1521 στην Τιθορέα,

B) 10 Οκτωβρίου 2022 εκτροχιασμός προαστιακής αμαξοστοιχίας στο Λιανοκλάδι,

Γ) 21 Οκτωβρίου 2022 εκτροχιασμός 882 στην περιοχή της Τιθορέας».

Καλώντας τους αρμόδιους «να προβείτε άμεσα αυτήν αποκατάσταση των ως άνω προβλημάτων στην σιδηροδρομική υποδομή. Διαμαρτυρόμαστε έντονα για την επαπειλούμενη διατάραξη της υγείας και της ασφάλειάς μας εξαιτίας των προβλημάτων στο δίκτυο και σας καλούμε να λάβετε όλα τα απαιτούμενα μέτρα για την εξασφάλιση της υγείας και της ασφάλειάς μας».

Η ανακοίνωση κάνει λόγο για **ΜΗΔΕΝΙΚΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ**,

τονίζοντας πως η παρούσα αλλά και οι προηγούμενες Κυβερνήσεις αντιλαμβάνονται την ασφάλεια ως Κόστος!!

και καταλήγει:

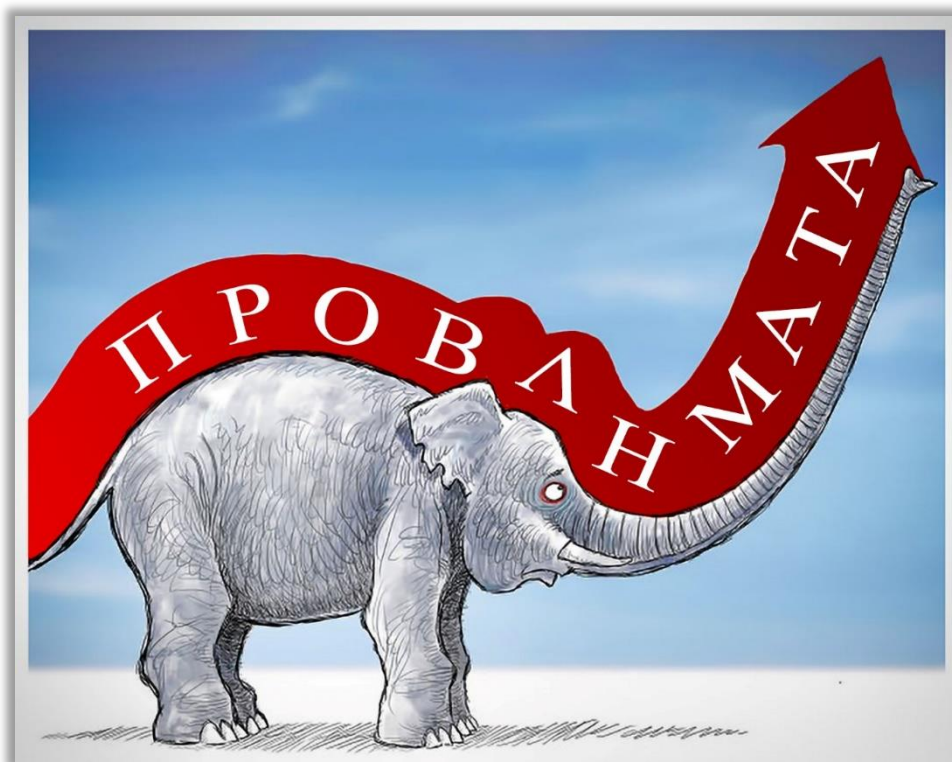
«Δεν θα περιμένουμε το δυστύχημα που έρχεται, για να τους δούμε να χύνουν κροκοδείλια δάκρυα κάνοντας διαπιστώσεις».

- Στις **7 Φεβρουαρίου του 2023** με εξώδικο η Πανελλήνια Ένωση Προσωπικού Έλξης προειδοποιούσε το αρμόδιο Υπουργείο για την “επαπειλούμενη διατάραξη της υγείας και της ασφάλειας των εργαζομένων, λόγω της πρωτοφανούς έλλειψης συντήρησης του δικτύου, ως απόρροια της υποχρηματοδότησης αλλά και της υποστελέχωσης του ΟΣΕ”.
- Στις **15 Φεβρουαρίου του 2023** η **Κομισιόν** παρέπεμψε την Ελλάδα στο **Ευρωπαϊκό Δικαστήριο** για τις **σιδηροδρομικές υποδομές**.

Σύμφωνα με την ανακοίνωση της **Κομισιόν (15/2/2023)** η Ελλάδα

«δεν εκπλήρωσε τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει της οδηγίας για τη δημιουργία ενιαίου Ευρωπαϊκού σιδηροδρομικού χώρου (2012/34/ΕΕ)»

Τα δεδομένα δείχνουν ότι δεν έχουμε περίπτωση μαύρου κύκνου. Αντίθετα η λογική του Υπουργείου Μεταφορών και Υποδομών **“αγνοεί τον ελέφαντα στο δωμάτιο”**.

Μεταφορικά ομιλούντες, σημαίνει ότι έχουμε ένα μεγάλο πρόβλημα το οποίο ΟΛΟΙ καλά το γνωρίζουν, κάνουν ότι δεν το βλέπουν, κανείς δεν θέλει να μιλήσει γι' αυτό, αλλά δεν μπορούν να το αγνοήσουν επειδή είναι ογκώδες.

Το δράμα δυστυχώς δεν οφείλεται σε **τραγικό ανθρώπινο λάθος**. Ο Πρωθυπουργός στο διάγγελμα του (1η Μαρτίου 2023) δήλωσε ότι "το δράμα οφείλεται, δυστυχώς, κυρίως σε τραγικό ανθρώπινο λάθος".

Φαίνεται ότι ο Πρωθυπουργός ούτε τα δεδομένα δεν γνώριζε πολύ καλά αλλά ούτε είχε δώσει την πρέπουσα σημασία όταν φωνασκούσε κουνώντας το δάκτυλό του ο Κ. Καραμανλής, αρμόδιος Υπουργός στη Βουλή, στις **20 Φεβρουαρίου του 2023**, ήτοι δέκα μέρες πριν από το έγκλημα των Τεμπών, απευθυνόμενος σε επίκαιρη ερώτηση του Βουλευτού Μαγνησίας και Πηλίου, κ.Μπεικόπουλου:

«Είναι ντροπή και ντρέπομαι, που θέτετε θέματα ασφαλείας. Θα ήθελα να ανακαλέσετε αμέσως. Είναι ντροπή!»

«Θα πρέπει να διαβάζετε καλύτερα, πριν έρθετε σε αυτή την αίθουσα.(...) Όταν σας εξήγησα και σας το ξαναλέω: Διασφαλίζουμε την ασφάλεια. Είστε αδιάβαστος, δυστυχώς όπως πολλοί συνάδελφοί σας (...) Θα συμφωνήσετε και εσείς ότι μία υπεύθυνη Πολιτεία δεν μπορεί να παίζει με την ασφάλεια των επιβατών. (...) Δεν τιμάει ούτε τον ΟΣΕ, ούτε την Hellenic Train, ούτε κανέναν και θα ήθελα να ανακαλέσετε (...) Αυτή τη στιγμή, οι ίδιες προδιαγραφές ασφαλείας, που ισχύουν για το δρομολόγιο π.χ. Αθήνα-Θεσσαλονίκη, ισχύουν και για το τρενάκι του Πηλίου. Τις ίδιες προϋποθέσεις, που πρέπει να οφείλει να πληροί ο μηχανοδηγός του Αθήνα-Θεσσαλονίκη (δηλαδή πιστοποιήσεις, ιατρικές εξετάσεις), οφείλει να τις πληροί και ο μηχανοδηγός στο Πήλιο. Οπότε ο επιβάτης μπορεί να αισθάνεται το ίδιο επίπεδο ασφαλείας».

Ούτε οι μαύροι κύκνοι, ούτε οι ελέφαντες μπορούν να ερμηνεύσουν ένα περίεργο μείγμα παραλείψεων και ελλείψεων ηθικών αξιών. Αυτό είναι το Κοινοβούλιο του **Μοιραίου**.

Η τραγωδία των Τεμπών φέρνει στην επιφάνεια ότι η Ελλάδα είναι πιστή σε ένα άρρωστο πολιτικό σύστημα.

Τα γεγονότα έδειξαν ότι οι ρίζες της κομματοκρατίας είναι ισχυρές και ως εκ τούτου είναι υπεύθυνη για τύχη της χώρας. Η κομματοκρατία είναι αδίστακτη. Αυτό όμως δεν αθώνει τους πολίτες. Η κομματική νομενκλατούρα τα σαρώνει όλα. Η πολιτική πραγματικότητα είναι γνωστή πάνω απ' όλα το συμφέρον του κόμματος και όχι του Λαού. Οι σύγχρονοι Έλληνες εξαρτώμενοι από την κομματοκρατία δεν μπορούν να κατευθύνουν τη χώρα σε πολύ υψηλότερα επίπεδα, να ανοίξουν νέους ορίζοντες.

Πάσχουμε από **ΑΚΡΑΣΙΑ**, όρο που περιγράφει ο Αριστοτέλης στα **«Ηθικά Νικομάχεια»**, - 1145β, 12-13.

Σύμφωνα με τον **Αριστοτέλη**:

“Θα μπορούσε κανείς να ρωτήσει: Μα, πώς μπορεί να είναι ακρατής ένας άνθρωπος που έχει ορθή κρίση; Ισχυρίζονται λοιπόν μερικοί ότι αυτό είναι αδύνατο, αν το άτομο έχει πραγματική γνώση· γιατί θα ήταν αδιανόητο – έτσι πίστευε ο Σωκράτης – να υπάρχει γνώση μέσα στον άνθρωπο και αυτή να εξουσιάζεται από κάτι άλλο και να “σέρνεται τη μια αποδώ, την άλλη αποκεί σαν δούλος”. Ο Σωκράτης πολεμούσε, πράγματι, με κάθε τρόπο αυτή τη θεωρία, υποστηρίζοντας ότι δεν υπάρχει ακράτεια· κανένας, έλεγε, δεν ενεργεί ενσυνείδητα αντίθετα με αυτό που είναι το καλύτερο· αν, επομένως, το κάνει, το κάνει από άγνοια. Αυτή όμως η θεωρία είναι ολοφάνερα αντίθετη προς τα δεδομένα της εμπειρίας και, άρα, είναι ανάγκη, αν η ψυχική αυτή κατάσταση οφείλεται σε άγνοια, να εξετάσουμε με ποιούς όρους κάνει την εμφάνισή της αυτή η άγνοια. Γιατί αυτό είναι φανερό: το άτομο που ζει και συμπεριφέρεται με ακράτεια δεν θεωρεί, βέβαια, ότι πρέπει να κάνει αυτά που κάνει προτού βρεθεί κάτω από την επήρεια του πάθους”.

Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη ο **ακρατής** άνθρωπος αν και γνωρίζει το καλό, πράττει το κακό, γιατί κυριαρχείται από το κράτος των παθών του.

Συνεπώς, ένας υπουργός ο οποίος έχει συμβούλους και «βομβαρδίζεται» από εξώδικα τα οποία του διευρύνουν την πραγματική γνώση του για την προβληματική κατάσταση της

σιδηροδρομικής υποδομής η οποία πιθανότατα να προκαλέσει ζητήματα ασφάλειας αλλά παρ' όλα αυτά δεν ενεργεί σωστά τότε αυτός ο Υπουργός (Καραμανλής) βρίσκεται σε κατάσταση **ΑΚΡΑΣΙΑΣ** ή **ηθικής αδυναμίας**.

Οι πολιτικοί γνωρίζουν ποιο είναι το καλό αλλά οι διασυνδέσεις, τα κομματικά ρουσφέτια, η διαφθορά, η αναξιοκρατία, το πελατειακό σύστημα τους οδηγούν στο να πράττουν όχι το ορθό.

Ο Καραμανλής ως Υπουργός έλαβε ένα πλήθος εξωδίκων και αν είχε τη **φρόνηση** ποτέ δεν θα συνέβαινε η **ΑΚΡΑΣΙΑ**.

Το πρόβλημα είναι ότι χρειαζόμαστε νέους πολιτικούς που θα είναι ανεξαρτημένοι από τις παλιές κακές νοοτροπίες που δημιουργούν εγκλήματα τύπου Τεμπών.

Η κατάσταση αυτή δεν φαίνεται ότι θα διορθωθεί. Τα ίδια κόμματα, οι ίδιες οικογένειες, τα ίδια πρόσωπα θα ζητήσουν την ψήφο του Ελληνικού Λαού στις επερχόμενες εκλογές.

Κόμμα και ρουσφέτι είναι οι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος.

Το ερώτημα που τίθεται είναι: «Οι Έλληνες πολίτες πιστεύουν ότι αυτή η οικογένεια των πολιτικών κομμάτων που ευθύνεται για τα τόσα κακά που έχει κάνει στη χώρα μας ότι είναι ικανά να πράξει σημαντικά καλά στο μέλλον;»

Δυστυχώς η κατάσταση είναι σάπια από τα γεννοφάσκια της.

Κάθε Λαός έχει την Κυβέρνηση που του αξίζει και ισχύει και το αντίστροφο να έχει κάθε Κυβέρνηση τον Λαό που της αξίζει.

Τί μένει λοιπόν;

Ένα μεγάλο **ΣΟΚ**.

Και το μεγάλο **ΣΟΚ** είναι η αύξηση της **ΑΠΟΧΗΣ** από τις επερχόμενες εκλογές.

Ζόμπι Δημοκρατία: Λογοδοσία, ΕΥΘΥΝΗ, ΑΠΟΧΗ

Στην προεκλογική περίοδο φαίνεται ότι τα κόμματα μάλλον δεν θα αφιερώσουν χρόνο αλλά ούτε και θα ασχοληθούν με την πανδημία Covid-19 η οποία προκάλεσε μέχρι στιγμής περίπου 37.000 θανάτους.

Η Ελλάδα με κριτήριο τους θανάτους από Covid-19 ανά ένα εκατομμύριο κατοίκους βρίσκεται μέσα στις **πρώτες πέντε θέσεις (3555) της Ευρώπης** – μετά την Ουγγαρία (5084), Κροατία (4472), Τσεχία (3982) και την Σλοβακία (3877).

Θα δεχθούμε τον αριθμό των θανάτων – 37000 – που έχει ανακοινώσει ο ΕΟΔΥ (25.04.2023) αν και υπάρχουν ζητήματα που αφορούν την αξιοπιστία των στατιστικών στοιχείων.

Φαίνεται ότι κανείς σ' αυτήν τη χώρα όσο και αν προσπαθήσει δεν μπορεί να βρει αξιόπιστα στοιχεία για να τεκμηριώσει μια αλήθεια.

Είναι δύσκολο να φανταστούμε τη χώρα μας απαλλαγμένη από τη συνήθεια της “παραποίησης” των στατιστικών δεδομένων.

Ας δεχθούμε λοιπόν την γκρίζα αυτήν κατάσταση.

Ο τ. Υπουργός Άμυνας των ΗΠΑ D. Rumsfeld, (2002), είχε διατυπώσει έναν επιτυχημένο αφορισμό, σύμφωνα με τον οποίον υπάρχουν **“γνωστά – γνωστά” δηλαδή γεγονότα που “γνωρίζουμε ότι ξέρουμε”,** αλλά και γεγονότα **“γνωστά – άγνωστα”, δηλαδή γεγονότα που γνωρίζουμε ότι δεν ξέρουμε.**

Υπάρχουν και γεγονότα που δεν γνωρίζουμε και που δεν ξέρουμε, δηλαδή **“άγνωστα – άγνωστα”.**

Αν κάποιος παρατηρήσει τα τεκταινόμενα με στοχαστικότητα θα διαπιστώσει ότι η δεύτερη κατηγορία, τα **“γνωστά – άγνωστα”,** είναι τα γεγονότα που περιγράφουν καλύτερα την εμφάνιση του νέου κορωνοϊού.

Στην κατηγορία των **γνωστών – αγνώστων** γεγονότων ανήκουν οι σεισμοί, τα τσουνάμι, και οι πανδημίες.

Οι απειλές αυτές – σεισμοί, τσουνάμι, μεταλλάξεις των ιών – κατά της ανθρωπότητας θα επιφέρουν πιθανότατα στο μέλλον περισσότερους θανάτους.

Η εμφάνιση του κορωνοϊού αποκάλυψε αρκετές αδυναμίες της πολιτείας καθώς και κρατικές αποτυχίες με κύριο χαρακτηριστικό την έλλειψη της **ανθεκτικότητας** σχεδόν σε όλους τους τομείς.

«Αποχή στην Ποντικοχώρα», Ελαμεινώνδας Ε. Πανάς

Καθ' όλη τη διάρκεια της πανδημίας οι Έλληνες είχαν αποδεχθεί τις διάφορες πολιτικές της Κυβέρνησης για την αντιμετώπιση της κρίσης του Covid-19.

Και σ' αυτήν την περίπτωση ο **φόβος** απέκτησε κύρος και σχεδόν οι περισσότεροι πολίτες έχασαν το έδαφος κάτω από τα πόδια τους.

Χαρακτηριστικά στη **Τρίτη Ποσοτική Έρευνα της Κοινής Γνώμης** για την **Στάση των Πολιτών** απέναντι στον κορωνοϊό (14 Νοεμβρίου έως 5 Δεκεμβρίου 2020 με μέγεθος δείγματος 2412 ατόμων άνω των 17 ετών) που πραγματοποιήσαμε πρωτοτυπήσαμε με τον διαχωρισμό των πολιτών σε **τρεις χαρακτήρες:**

Ο Θεόφραστος (370 π.Χ.) μελέτησε και σκιαγράφησε σε βάθος 30 τύπους ανθρώπινων χαρακτήρων. Έργο μεγαλειώδες. Στον πρόλογο του έργου του **«Χαρακτήρες»** - βλ. ψηφιακή βιβλιοθήκη της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας, Μετάφραση Στ. Γκιργκένης - σημειώνει χαρακτηριστικά:

«Πολλές φορές απόρησα στο παρελθόν και ίσως δεν θα πάψω ποτέ να απορώ, κάθε φορά, που στρέφω τις σκέψεις μου στο εξής ζήτημα:

Για ποιον λόγο, τέλος πάντων, και ενώ όλη η Ελλάδα κείται κάτω από τον ίδιο ουρανό, και όλοι οι Έλληνες ανατρέφονται με τον ίδιο τρόπο, συμβαίνει σε μας να μην διαθέτουμε την ίδια συγκρότηση στους χαρακτήρες μας;».

Αναμφίβολα, αυτή η παρατήρηση του Θεόφραστου ισχύει και σήμερα, πολύ περισσότερο όταν η κοινωνία βιώνει τις επιπτώσεις της πανδημίας του κορωνοϊού.

Στην εποχή της πανδημίας όπου παίρνονται διάφορα μέτρα συνειδητά δημιουργούνται πολλοί λόγοι να νιώθουν ανησυχία οι πολίτες. Συνειδητά ο πολίτης καθορίζει τη δική του στάση και συμπεριφορά μέσα στο χώρο της Πανδημίας.

Η αβεβαιότητα για το μέλλον, το άγχος και ο φόβος επηρεάζουν με διαφορετικό τρόπο και ένταση τις ατομικές συμπεριφορές.

Σε τέτοιες περιόδους κρίσης, οι συμπεριφορές και αντιδράσεις των ανθρώπων διαφοροποιούνται σημαντικά μεταξύ τους. Συνεπώς μέσα σ' αυτόν τον πληθυσμό υπάρχουν διαχωριστικές γραμμές μεταξύ των πολιτών όσον αφορά την αντιμετώπιση της πανδημίας.

Η έρευνα αυτή έλαβε υπόψη της αυτές τις διαχωριστικές γραμμές καθώς θεωρούμε ότι τα συναισθήματα των πολιτών είναι εκείνα που οδηγούν στη συμπεριφορά τους.

Ήδη, στην Βρετανία πραγματοποιήθηκε μια σημαντική έρευνα κοινής γνώμης του **Ινστιτούτου Πολιτικής του Kings College London (27 Απριλίου 2020) με τίτλο: «The Accepting, the Suffering and the Resisting: the different reactions to life under lockdown»**

Όπου ο πληθυσμός διαχωρίστηκε σε τρεις κατηγορίες ως προς τον εγκλεισμό – lockdown. Σε εκείνους που:

- Αποδέχονται τον εγκλεισμό-lockdown (**ACCEPTING**)
- Υποφέρουν από τον εγκλεισμό-lockdown (**SUFFERING**)
 - Αντίθετοι ή αρνούνται (**RESISTING**)

Στην έρευνά μας ακολουθήσαμε μία διαφορετική προσέγγιση του διαμελισμού του συνολικού δείγματος. Αναγνωρίζουμε ότι οι προθέσεις των πολιτών ως προς τα διάφορα μέτρα της πανδημίας και γενικότερα η συμπεριφορά τους δεν είναι ομοιόμορφες και απόλυτα ομογενείς. Επειδή οι προθέσεις και οι συμπεριφορές των πολιτών δεν είναι απολύτως ομογενείς, και για την ανάδειξη πιο καλύτερων συμπερασμάτων, ακολουθήσαμε **την διαμέλιση ή την τμηματοποίηση του συνολικού δείγματος που θα αναδείξει πολύ καλύτερα και σαφέστερα τις προθέσεις των πολιτών απέναντι στην πανδημία.**

Όποιος συμμετείχε με τη δική του θέληση στην έρευνά μας είχε την ελευθερία να επιλέξει ότι θεωρούσε ότι ταίριαζε καλύτερα στη στάση του απέναντι στον εγκλεισμό-lockdown.

Οι τρεις κατηγορίες στην παρούσα έρευνα προέκυψαν από τις απαντήσεις στην ακόλουθη ερώτηση:

«Ποια είναι η στάση σας απέναντι στο νέο εγκλεισμό-lockdown;

- Αποδέχομαι το lockdown – ΔΕΚΤΙΚΟΣ / Η
- Με κάνει να υποφέρω - ΔΟΚΙΜΑΖΟΜΕΝΟΣ / Η
- Αντιδρώ και το απορρίπτω – ΑΝΤΙΘΕΤΟΣ / Η

ΔΕΚΤΙΚΟΣ/Η:

Είναι εκείνος που αποδέχεται ή συμφωνεί με τον εγκλεισμό / lockdown.

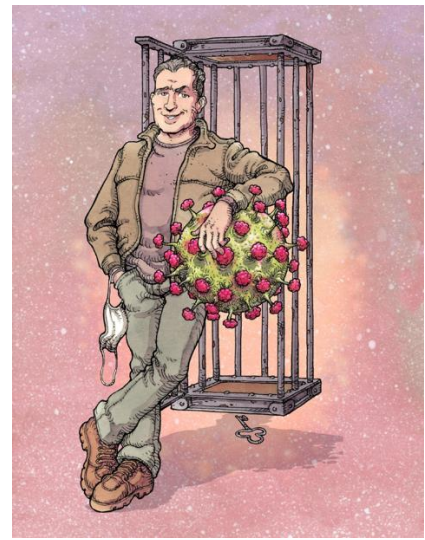
ΔΟΚΙΜΑΖΟΜΕΝΟΣ/Η:

Είναι εκείνος/η που υποφέρει από την κατάσταση του εγκλεισμού / lockdown και του/της δημιουργεί δυσάρεστα συναισθήματα.

ΑΝΤΙΘΕΤΟΣ/Η:

Είναι εκείνος που είναι αντίθετος/η και που δεν αποδέχεται τον εγκλεισμό / lockdown.

Ερώτηση 3:

Ποια από τις παρακάτω προτάσεις περιγράφει την άποψή σας για την έκρηξη του κορωνοϊού;

- i. Τα χειρότερα δεν έχουν έρθει
- ii. Τα χειρότερα πέρασαν
- iii. Δεν είμαι σίγουρος/η αυτήν τη στιγμή

Από το συνολικό δείγμα προκύπτει ότι υψηλό ποσοστό **47,68%** εκφράζει ότι τα χειρότερα δεν έχουν έρθει ακόμα. Επίσης, ένα ποσοστό **38,02%** εκφράζει **αβεβαιότητα**.

Τί μπορούμε επιπλέον να μάθουμε για την συγκεκριμένη ερώτηση από τις απαντήσεις των τριών κατηγοριών;

Σχετικά με τις προσδοκίες τους, σε θέματα που αφορούν στην «έκρηξη» του κορωνοϊού, υψηλό ποσοστό, **51,24%** των **Δεκτικών** εκτιμά ότι «Τα χειρότερα δεν έχουν έρθει ακόμη». Οι **Δοκιμαζόμενοι**, σε ποσοστό **46,95%** εκφράζουν και αυτοί την ανησυχία τους ότι «Τα χειρότερα δεν έχουν έρθει ακόμη.»

Τέλος, οι **Αντίθετοι**, επίσης δηλαδή περίπου **ένας στους δύο (46,84%)** δηλώνουν «ότι τα χειρότερα δεν έχουν έρθει ακόμη.»

ΔΕΚΤΙΚΟΣ / Η

Τα χειρότερα δεν έχουν έρθει ακόμα: **51,24%**

Τα χειρότερα πέρασαν: **11,51%**

Δεν είμαι σίγουρος/η αυτήν τη στιγμή: **37,25%**

ΔΟΚΙΜΑΖΟΜΕΝΟΣ / Η

Τα χειρότερα δεν έχουν έρθει ακόμα: **46,95%**

Τα χειρότερα πέρασαν: **9,65%**

Δεν είμαι σίγουρος/η αυτήν τη στιγμή: **43,41%**

ΑΝΤΙΘΕΤΟΣ / Η

Τα χειρότερα δεν έχουν έρθει ακόμα: **46,84%**

Τα χειρότερα πέρασαν: **17,37%**

Δεν είμαι σίγουρος/η αυτήν τη στιγμή: **35,78%**

Ερώτηση 7:

Από την αρχή της πανδημίας του κορωνοϊού, πώς αξιολογείτε την ψυχική σας υγεία;

- i. Πολύ κακή
- ii. Κακή
- iii. Ουδέτερη
- iv. Καλή
- v. Πολύ καλή
- vi. Δεν γνωρίζω / Δεν απαντώ

Τον Αύγουστο του 2020, ο **Γενικός Διευθυντής του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, Τ. Ghebreyesus**, εκτίμησε ότι η πανδημία COVID-19 έχει επηρεάσει **την ψυχική υγεία** εκατομμυρίων ανθρώπων δηλώνοντας ότι *«για πολλούς ανθρώπους η έλλειψη κοινωνικής αλληλεπίδρασης που προκλήθηκε από την πανδημία, έχει βαθιά επιδράσει στην ψυχική τους υγεία»*.

Ταυτόχρονα υπενθυμίζει ότι το ζήτημα της ψυχικής υγείας, και **πριν** από την πανδημία, είναι ένα παραμελημένο ζήτημα.

Το απρόβλεπτο, η αβεβαιότητα, οι οικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας, η συναισθηματική δυσφορία λόγω του εγκλεισμού, αναμφίβολου ενδέχεται να αυξήσουν τον κίνδυνο για ψυχιατρικές ασθένειες, οι οποίες να οφείλονται στην πανδημία του κορωνοϊού.

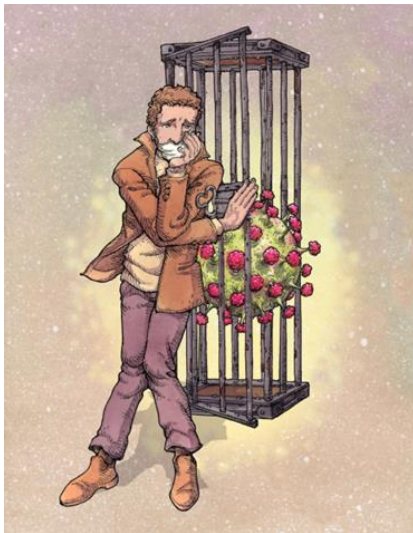
Πώς λοιπόν οι Έλληνες πολίτες αξιολογούν την κατάσταση της ψυχικής τους υγείας από την αρχή της πανδημίας του κορωνοϊού?

Όπως παρατηρούμε από την κατάτμηση του δείγματος (2412 ατόμων) στις τρεις κατηγορίες – Δεκτικοί, Δοκιμαζόμενοι, Αντίθετοι –, το μήνυμα είναι διαφορετικό σε σχέση με το συνολικό δείγμα. Διαφορετικές ομάδες του πληθυσμού εκδηλώνουν διαφορετικές στάσεις. Μέσα από τις διαφορετικές ομάδες αποκομίζουμε πολύτιμες πληροφορίες, τις οποίες δεν τις έχουμε όταν διερευνούμε το συνολικό δείγμα.

Πιο συγκεκριμένα:

ΔΕΚΤΙΚΟΣ / Η:

Αθροιστικά «Πολύ καλή + Καλή» (53,5%) και
«Πολύ κακή + κακή» (20,76%)

ΔΟΚΙΜΑΖΟΜΕΝΟΣ / Η:

Αθροιστικά «Πολύ καλή + Καλή» (18,5%) και
«Πολύ κακή + κακή» (60%)

ΑΝΤΙΘΕΤΟΣ / Η

Αθροιστικά «Πολύ καλή + Καλή» (31,7%) και
«Πολύ κακή + κακή» (46,32%)

Ερώτηση 8:

Λόγω της πανδημίας, τα μη αναμενόμενα γεγονότα στη χώρα μας σας προκαλούν φόβο για την επιδείνωση της ποιότητας της ζωής σας;

- i. Καθόλου
- ii. Λίγο
- iii. Μέτρια
- iv. Αρκετά
- v. Πολύ
- vi. Δεν γνωρίζω / Δεν απαντώ

Ο Έλληνας ιστορικός Θουκυδίδης, στην Ιστορία του Πελοποννησιακού Πολέμου, πριν από 2400 χρόνια, μας περιγράφει σχετικά με την επιδημία και τον ανεξέλεγκτο φόβο που προκάλεσε την απώλεια κάθε σεβασμού:

[2.52.3] καθώς φούντωνε το κακό, οι άνθρωποι, βασανισμένοι απ' την αρρώστια, έφταναν σε απόγνωση κι αδιαφορούσαν πια για τα ιερά και τα όσια.

[2.52.3] Ούτε ο φόβος των Θεών ούτε οι νόμοι των ανθρώπων τους συγκρατούσαν. Επειδή έβλεπαν ότι όλοι πέθαιναν, χωρίς διάκριση, δεν είχαν πια την αίσθηση του τί ήταν ευσέβεια και τί δεν ήταν και κανείς δεν πίστευε πως θα γλυτώσει απ' την αρρώστια για να δώσει λόγο και να τιμωρηθεί για τις άδικες πράξεις του.

[2.54.1] Τέτοιες ήσαν οι συμφορές που πάθαιναν οι Αθηναίοι. Μέσα στην πολιτεία πέθαιναν οι άνθρωποι κι έξω στην ύπαιθρο τα κτήματά τους καταστρέφονταν.

Ο φόβος από τότε διατηρεί το δικαίωμα της παρουσίας του στις πανδημίες. Ο φόβος δεν μπορεί να διαγραφεί από τις πανδημίες.

Η ασθένεια COVID-19 η οποία προκαλείται από τον νέο κορωνοϊό SARS COVID-2 εξαπλώνεται ταχύτατα. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (WHO) θεωρεί ότι η πανδημία μπορεί να μολύνει ένα σημαντικό ποσοστό του παγκόσμιου πληθυσμού.

Αντίδοτο δεν υπάρχει αυτή τη στιγμή και το εμβόλιο θα καθυστερήσει λόγω των απαιτούμενων αναγκαίων δοκιμών που πρέπει να γίνουν ώστε να αποδειχθεί ότι θα είναι ασφαλές για χρήση στους ανθρώπινους οργανισμούς.

«Αποχή στην Ποντικοχώρα», Επαμεινώνδας Ε. Πανάς

Όλα αυτά προκαλούν ανησυχίες και αρχίζουμε να φοβόμαστε. Οι συνεχείς ειδήσεις, η εκθετική ανάπτυξη των κρουσμάτων, οι σχεδόν έρημες πόλεις, όλες αυτές οι εικόνες δημιουργούν απογοήτευση και συντελούν στην αύξηση της αντίληψης του κινδύνου.

Ο **A. Holman**, ειδικός **Καθηγητής της Ψυχολογίας της Υγείας** στο πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας Irvine, δήλωσε ότι:

«η υπερβολική παρακολούθηση των μέσων μαζικής ενημέρωσης όπως γνωρίζουμε, μπορεί να αυξήσει το άγχος ενός ανθρώπου».

Η συνεχής παρακολούθηση της τηλεόρασης και του διαδικτύου σε ότι αφορά τον νέο κορωνοϊό ενδέχεται να χειροτερέψει το άγχος ενός ανθρώπου. Ακόμη και η λέξη «πανδημία» σε πολλούς ανθρώπους προκαλεί φόβο ίσως και τρόμο.

Εδώ, οι περισσότεροί μας έχοντας και άπλετο χρόνο μια και βρισκόμαστε εντός των τοίχων του σπιτιού μας προσπαθούμε να εκτιμήσουμε τον κίνδυνο αλλά ταυτόχρονα υποτιμούμε μια μεταβαλλόμενη κατάσταση: ότι η ασθένεια COVID-19 εξακολουθεί να εξελίσσεται. Οπότε δεν μπορούμε να ανταποκριθούμε στην απειλή του COVID-19 και αυτή η αβεβαιότητα συμβάλλει στον φόβο.

Ο καθηγητής της Ψυχιατρικής **Steven Taylor** του πανεπιστημίου British Columbia και ειδικός στις ψυχολογικές αντιδράσεις που προκάλεσαν οι επιδημίες, στο βιβλίο του «The Psychology of Pandemics: Preparing for the Next Global Outbreak of Infectious Disease», διερευνά πως οι άνθρωποι ανταποκρίνονται στις πανδημίες και πως αυτές οι συμπεριφορές εξαπλώνονται.

Ο S. Taylor, επισημαίνει ότι ο φόβος είναι μια συναισθηματική, συμπεριφορική και φυσιολογική αντίδραση αντιμετώπισης των απειλών. Ο S. Taylor τονίζει ότι πέρα από τον φόβο υπάρχει ένα ζήτημα που δεν συζητείται ευρέως στα ΜΜΕ:

«Ότι οι άνθρωποι είναι εξαιρετικά ανθεκτικοί.»

Όμως, οι άνθρωποι πρέπει να συμφωνήσουν να περιορίσουν τις ελευθερίες τους κατά κάποιο τρόπο. Εάν οι άνθρωποι, συνεχίζει ο Taylor, επιλέξουν να μην το κάνουν, ή θεωρήσουν ότι είναι αγχωτικό για να απομονωθούν, τότε αυτή η συμπεριφορά θα εμποδίσει τον έλεγχο της λοίμωξης.

Ο καθηγητής **S. Taylor**, επίσης, επισημαίνει σε συνέντευξή του ότι:

«είμαστε μυωπικοί, δεν έχουμε μελετήσει σοβαρά τα μαθήματα των πανδημιών του παρελθόντος. Μόλις περάσει η πανδημία στρέφουμε την προσοχή μας σε άλλα πράγματα».

Ο καθηγητής **Cass Sunstein**, στο άρθρο του (29/02/2020) στο Bloomberg «The Cognitive Bias That Makes us Panic About Coronavirus», επισημαίνει ότι:

«Σε αυτό το στάδιο κανείς δεν μπορεί να προσδιορίσει το μέγεθος της απειλής από τον κορωνοϊό. Ένα πράγμα είναι σαφές: πολλοί άνθρωποι είναι πιο φοβισμένοι από ότι έχουν κάθε λόγο να είναι. Έχουν υπερβολική αίσθηση του προσωπικού τους κινδύνου. Πως και έτσι; Η καλύτερη απάντηση προέρχεται από μια άχαρη έννοια: "Πιθανότητα παραμέλησης"».

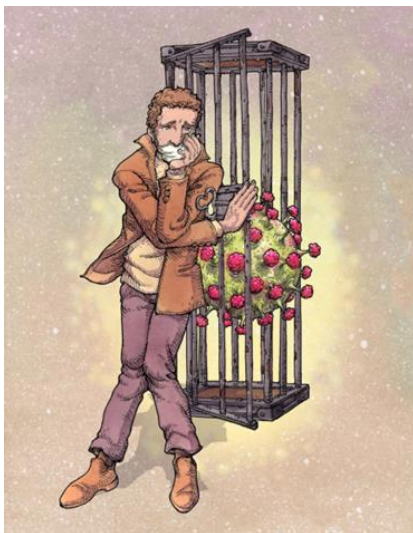
Τελικά ο καθηγητής **Cass Sunstein** ερμηνεύει το άγχος σχετικά με την πανδημία του κορωνοϊού ότι οφείλεται κυρίως στην «Πιθανότητα Παραμέλησης». Δηλαδή, επειδή η ασθένεια είναι νέα αλλά και δυνητικά θανατηφόρα, υποφέρουμε από υπερβολικό φόβο και παραμελούμε το γεγονός ότι η πιθανότητα ενδέχεται να είναι μικρή.

Ο φόβος είναι η αντίδραση απέναντι σε έναν κίνδυνο όπως είναι ο κορωνοϊός. **Ο φόβος καθορίζει τις επιλογές μας και τις ενέργειές μας για να αποφύγουμε τους κινδύνους.** Μαζί με την εξάπλωση του κορωνοϊού εξαπλώθηκε και ο φόβος.

Το **συνολικό ποσοστό του φόβου** δίνεται - αθροιστικά **«Αρκετά + Πολύ»** - για κάθε κατηγορία:

ΔΕΚΤΙΚΟΣ / Η:

Το συνολικό ποσοστό του φόβου είναι **56,43%**

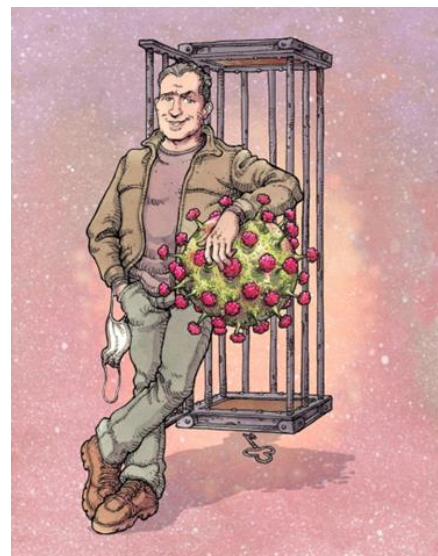

ΔΟΚΙΜΑΖΟΜΕΝΟΣ / Η:

Σημειώνεται ότι 8 στους 10 (**85,85%**) «Δοκιμαζόμενοι» εκφράζουν υψηλό φόβο για την επιδείνωση της ποιότητας ζωής τους λόγω του κορωνοϊού.

ΑΝΤΙΘΕΤΟΣ / Η

Οι «Αντίθετοι», συγκεντρώνουν το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό (**80,48%**) φόβου για την εξέλιξη της ποιότητας της ζωής τους λόγω της πανδημίας.

Η έρευνα έδειξε ότι γενικά ο πολίτης αισθανόταν **φόβο**.

Αναφερθήκαμε στην παραπάνω έρευνα για να φρεσκάρουμε ξανά τη μνήμη μας γιατί η διαχείριση της κρίσης της πανδημίας Covid-19, έφερε μαζί της την έντονη εμφάνιση του συναισθήματος του **φόβου**.

Ζούμε σε δύσκολους πολύπλοκους καιρούς.

Ο κίνδυνος είναι εμφανής αν λάβει κάποιος υπόψη του τον φόβο που θεωρείται ένα είδος άγχους ή τρόμου.

Όπως θα έλεγε ο Μοντέν, «το μόνο πράγμα που πρέπει να φοβόμαστε είναι ο ίδιος ο φόβος – αυτός ο ανώνυμος, αδικαιολόγητος τρόμος που παραλύει κάθε απαραίτητη προσπάθεια να μετατρέψουμε την υποχώρηση σε προέλαση».

Το 2023 μετά την πανδημία του κορωνοϊού, το ολοκαύτωμα των Τεμπών αντιλαμβανόμαστε ότι ζούμε μια περίοδο φόβου και άγχους.

Και ενώ βρισκόμαστε σε μια προεκλογική περίοδο, παραβλέπουμε το γεγονός της **λογοδοσίας** του πολιτικού συστήματος για τον **χειρισμό της πανδημίας**.

Πέθαναν στη χώρα μας μέχρι αυτή τη στιγμή 37000 Έλληνες. Η πανδημία είναι ένα γεγονός **ΜΑΖΙΚΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ** Ελλήνων πολιτών.

Δεν θα πρέπει οι εκλεγμένοι πολιτικοί να μας δώσουν τεκμηριωμένες εξηγήσεις για όσα δεν πήγαν καλά;

Να αναφέρουν τις εγκληματικές αμέλειές τους.

Πώς μπορούν να μετασχηματίσουν τον φόβο, το άγχος και την απελπισία των πολιτών σε ελπίδα;

Το να εμβαθύνει κάθε πολίτης πως έγινε η όλη διαχείριση προκειμένου να αντιμετωπισθεί η πανδημία αποτελεί μια πράξη και ενέργεια για το πως θα επανασχεδιασθεί χωρίς πολλά λόγια προς το καλύτερο ο τόπος μας.

Δεν θέλουν οι πολίτες και άλλα ψέματα.

Θέλουν να γνωρίζουν αν το σύστημα υγείας μπορεί να είναι ανθεκτικό και αν μπορεί να ανταποκριθεί σε μελλοντικές κρίσεις ή πανδημίες.

Το γεγονός του **ΜΑΖΙΚΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ** δεν είναι ένα αμελητέο και άνευ ουσίας γεγονός για το οποίο δεν πρέπει να λογοδοτήσει το πολιτικό σύστημα.

Το ζήτημα ευθύνης και λογοδοσίας είναι ηθικό ζήτημα.

Οι πολίτες θα προσέλθουν στις κάλπες χωρίς να έχουν ακούσει ένα επιχείρημα για ένα μεγάλο ζήτημα που αφορά συγγενείς, φίλους, γνωστούς και την κοινωνία για τον **ΜΑΖΙΚΟ ΘΑΝΑΤΟ** των 37000 Ελλήνων.

Διδασκόμενοι από το παρελθόν, μπορούμε καλύτερα να προετοιμαστούμε για το μέλλον.

Δεν πρέπει να παρακολουθούμε τα γεγονότα ανήμποροι τη στιγμή που οι πολιτικοί μας δεν λογοδοτούν και δεν δίνουν στην ουσία καμία σημασία.

Συνεπώς, το πρωταρχικό ερώτημα είναι «για ποιόν σημαντικό λόγο θα πρέπει κάποιος να ψηφίσει στις εκλογές του Μαΐου 2023;»

Η αλήθεια είναι ότι ζούμε σε μια πολύπλοκη κοινωνία, σε μια κοινωνία κινδύνου.

Σκάνδαλα, Μνημόνια, Υποκλοπές, Πυρκαγιές, Μάτι, Βαρυμπόμπη, Εύβοια, Διαχείριση Πανδημίας, Τέμπη, και άλλα γεγονότα που δεν φαίνονται.

Κάθε ένα από αυτά τα γεγονότα αντανακλά τον ρόλο του Κράτους και την αναποτελεσματικότητα του πολιτικού συστήματος.

Όμως, βρισκόμαστε στην προεκλογική περίοδο.

Και όμως όλοι μας παραμελούμε σημαντικά στοιχεία μιας καλώς νοούμενης Δημοκρατίας.

Ποια είναι αυτά;

Η **ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ** της Κυβέρνησης αλλά και η **ΕΥΘΥΝΗ** που έχει κάθε πολιτικός.

Αν πάρουμε το γεγονός των Τεμπών, με μια απλή παρατήρηση, νομίζουμε ότι είναι ένδειξη ευθύνης.

Ξεχνάμε ότι ευθύνη σημαίνει ήθος και καθήκον.

Κάποτε η **Θάτσερ** είχε αναφέρει ότι:

«Αυτό για το οποίο εργάζομαι είναι μια ελεύθερη και υπεύθυνη κοινωνία».

Στην Ελλάδα, τα τελευταία 50 χρόνια, όλες οι μεγάλες καταστροφές τις πλήρωσε ακριβά ο Ελληνικός Λαός.

Και όλες οι καταστροφές συνδέονται και με τη **λογοδοσία** και με την **ευθύνη**.

Όταν οι πολιτικοί αποφεύγουν τη **λογοδοσία** και την **ευθύνη** τότε δεν θα μπορέσουμε να έχουμε και μια **δικαιότερη κοινωνία**.

Μήπως με το υψηλό ποσοστό της **ΑΠΟΧΗΣ** ο Ελληνικός Λαός έχει βαρεθεί τους πολιτικούς που αγνοούν τη **λογοδοσία** και την **ευθύνη**;

Μήπως με την **ΑΠΟΧΗ** στις εκλογές του Μαΐου 2023 ξεκάθαρα οι πολίτες στέλνουν το μήνυμα **«Φτάνει πια! Μέχρι εδώ είναι αρκετά»;**

Είναι αλήθεια πως όλο και περισσότεροι Έλληνες δεν έχουν εμπιστοσύνη στους εκλεγμένους πολιτικούς. Όταν τουλάχιστον 4 στους 10 Έλληνες (42.22% το ποσοστό ΑΠΟΧΗΣ το 2019) γυρίζουν την πλάτη τους στο πολιτικό σύστημα, τότε δεν ζούμε σε μια πραγματική Δημοκρατία.

Έχουμε μια Νεκρή Δημοκρατία, όμως, με την βοήθεια ορισμένων πολιτών καταφέρνει να ζει, **μεταλλαγμένη**, όμως με διαφορετικά χαρακτηριστικά από την Δημοκρατία. Αυτή η Δημοκρατία είναι η **Ζόμπι Δημοκρατία**.

Υπήρχε μια αναρχική θεώρηση η οποία έλεγε ότι **«δεν έχει σημασία ποιόν ψηφίζεις, αφού η Κυβέρνηση μένει πάντα η ίδια».**

Σήμερα, ο Έλληνας πολίτης δεν εμπιστεύεται Κυβέρνηση, Κόμματα και Κοινοβούλιο. Άρα μειώνεται σημαντικά η πίστη του για μια πραγματική Δημοκρατία.

Τότε η σκέψη του δεν διαφέρει από την επισήμανση των αναρχικών.

Η Δημοκρατία δεν είναι νεκρή, αλλά έχει μεταλλαχθεί σε **Ζόμπι Δημοκρατία.**

Ο όρος απεικονίζει την βαθύτερη εικόνα της κοινωνίας μας. Όλες οι αναλύσεις και συζητήσεις δείχνουν τα δεινά του τόπου:

- οικονομικά
- οικολογικά
- γεωπολιτικά
- κοινωνικά
- πολιτιστικά
- πολιτικά

Οι παραπάνω κρίσεις είναι **πολύπλοκες, μη-γραμμικές, ασύμμετρες, και ασυνήθιστης αβεβαιότητας.**

Συνεπώς, που καταλήγουμε;

Με βάση τα ακόλουθα δεδομένα:

- οι πολιτικοί ούτε λένε με ακρίβεια τι εννοούν αλλά ούτε εννοούν αυτά που υπόσχονται στους πολίτες
- η υποκρισία των πολιτικών είναι διαχρονική πολύ πριν την εμφάνιση της πανδημίας Covid-19 το πολιτικό σύστημα είχε μειώσει τις κοινωνικές δαπάνες και δεν είχε δημιουργήσει ανθεκτικές υποδομές στο σύστημα υγειονομικής περίθαλψης
- η μεσαία τάξη έχει σχεδόν εξαφανιστεί. Οδηγούμαστε σε μια κοινωνία που θα αποτελείται από πλούσιους και φτωχούς, όπως συνέβαινε εδώ και αιώνες

Ως εκ τούτου, κοιτάζοντας με ειλικρίνεια στον καθρέφτη χωρίς καμμία υποκρισία και τιμωρητική απόφαση, θα πρέπει να είναι η **ΑΠΟΧΗ**, αν θέλουμε να βελτιωθούν τα πράγματα.

Έτσι, το σωστό επιχείρημα πρέπει να είναι η **ΑΠΟΧΗ.**

«Αποχή στην Ποντικοχώρα», Επαμεινώνδας Ε. Πανάς

Ο **Επίκτητος** χαρακτηριστικά τονίζει για το σωστό επιχείρημα:

«Ταράσσει τους ανθρώπους, ού τα πράγματα, αλλά τα περί πραγμάτων δόγματα».

Δηλαδή, οι άνθρωποι ταράζονται όχι απ' αυτά που συμβαίνουν, αλλά από την άποψή τους γι' αυτά που συμβαίνουν.

Τα 4Ε και η Αποχή

Εδώ και αρκετό καιρό έχει αναγνωριστεί ότι ζούμε σε ένα **πολύπλοκο** κόσμο.

Η όποια κυβέρνηση της χώρας έχει όπως φαίνεται **τέσσερεις** εχθρούς:

- Την άνοιξη
- Το καλοκαίρι
- Το φθινόπωρο
- Τον χειμώνα

Να θυμηθούμε ορισμένα γεγονότα:

- **Άνοιξη** (Μάρτιος, Απρίλιος, Μάιος) εγκλωβισμός στην εθνική οδό 7/3/2011 (Καθαρή Δευτέρα). Αρχή Μνημονίων, Καστελόριζο 23/4/2010.
- **Καλοκαίρι** (Ιούνιος, Ιούλιος, Αύγουστος) Πυρκαγιές – 23/07/2018 στο Μάτι.
- **Φθινόπωρο** (Σεπτέμβριος, Οκτώβριος, Νοέμβριος) Ενεργειακή φτώχεια.
- **Χειμώνας** (Δεκέμβριος, Ιανουάριος, Φεβρουάριος) Αποκλεισμός στην Αττική Οδό (24/01/2022), το πρώτο κρούσμα Covid-19 στην Ελλάδα 26/02/2020.

Πέρα από τις τέσσερεις εποχές, φαίνεται ότι οι θανάσιμοι εχθροί του πολιτικού συστήματος να είναι:

4Ε

- Η Ελευθερία
- Η Εμπιστοσύνη
- Η Ειλικρίνεια
- Η Ελλάδα

Οι παραπάνω 4 αρετές δεν φαίνεται να αποτελούν βασικά στοιχεία του πολιτικού συστήματος.

Δυστυχώς, και πάλι επαληθεύεται ο αείμνηστος **Καστοριάδης** ο οποίος έλεγε ότι:

«Η πολιτική ζωή του Ελληνικού λαού τελειώνει περίπου το 404 π.Χ.»

Η Δημοκρατία μας, αυτήν την οποία βιώνουμε σήμερα, νομίζω ότι δεν ικανοποιεί ταυτόχρονα και τις 4 Αρετές, δηλαδή τα 4Ε.

Οι Έλληνες, όπως γνωρίζουμε από τις έρευνες του Ευρωβαρόμετρου **δεν εμπιστεύονται την Κυβέρνηση, τα Κόμματα και τη Βουλή.**

Οι πολίτες επίσης γνωρίζουν ότι τα **ψέμματα** των πολιτικών έχουν κοντά πόδια.

Το πολιτικό σύστημα να παράγει πολλά ψέμματα. Τα αυξανόμενα ψεύδη θέλουν τη δική τους ωραιοποίηση. Σ' αυτήν την περίπτωση, αρωγός είναι τα **ΜΜΕ.**

Οι αρχιτέκτονες των Μνημονίων, των τραγωδιών του Ματιού και των Τεμπών, επιδιώκουν την υποταγή των πολιτών. Ήδη οι αρχιτέκτονες κατά την προεκλογική περίοδο δεν μιλούν γι' αυτά τα θέματα.

Τί θα μπορούσαν να κάνουν οι πολίτες χωρίς βία;

Απλά να μην γίνουν συνεργοί των συγκαλύψεων και να μην γίνουν σκλάβοι του συστήματος.

Αν δεν υποστηρίξεις το πολιτικό σύστημα που παραβιάζει τα 4Ε, τότε αυτό το σύστημα θα αισθανθεί έντονα το σόκ με την **ΑΠΟΧΗ.**

Τα λόγια του ποιητή **Μπάμπη Τσικληρόπουλου** συνοψίζουν μια ακαταμάχητη ομολογία για τις υποσχέσεις και τις αγάπες από τα πολιτικά αηδόνια:

Ζούμε σ' ένα κόσμο μαγικό
Υποχθόνια δουλεύει με μοναδικό σκοπό
Να σε μπάσει στο παιχνίδι, τη ζωή σου πως θα φτιάξει
Να σου τάξει, να σου τάξει την ψυχή σου να ρημάξει

Κι όταν φτάσει να ελέγχει της ελπίδας σου τον πόνο
δεν του φτάνει ετούτο μόνο
Με γλυκόλογα σε παίρνει απ' το χέρι
Σε βαφτίζει της Ελλάδας νοικοκύρη

Κι εκεί που λες αλλάξανε τα πράγματα και σηκώνεις το ποτήρι
Αρπάζει, κλέβει τ' όνειρό σου και του κάνει χαρακίρι

Δημοκρατία, Κομματοκρατία και ΑΠΟΧΗ

Η σοφία του αείμνηστου **Κ. Καστοριάδη**, μας προειδοποίησε ότι στο τόπο μας δεν έχουμε Δημοκρατία εδώ και 2.500 χρόνια!!!

Έχουμε για την ακρίβεια μια **Κομματοκρατία** η οποία επιδιώκει τα δικά της συμφέροντα και άρα δεν ασχολείται με τα συμφέροντα των απλών ανθρώπων από τους οποίους ζητάει την ψήφο.

Το αποτέλεσμα είναι να αποτυγχάνει το πολιτικό σύστημα να μεγιστοποιήσει την ποιότητα ζωής και την ευδαιμονία των ανθρώπων που υποτίθεται ότι εκπροσωπούν.

Οι πολίτες **ΔΕΝ ΕΜΠΙΣΤΕΥΟΝΤΑΙ** τους πολιτικούς.

Γνωρίζουν οι πολίτες ότι το βασικό εργαλείο των πολιτικών είναι τα ψέμματα.

Επίσης, οι πολίτες γνωρίζουν ότι οι πολιτικοί περισσότερο ενδιαφέρονται για τα συμφέροντα των κυρίαρχων **Ελίτ**.

Όλα αυτά τα γεγονότα δημιουργούν στους πολίτες τη διάθεση **της αηδίας** προς το πολιτικό σύστημα.

Η **αηδία** δεν είναι ένα απλό φαινόμενο ή ένα απλό συναίσθημα.

«Αποχή στην Ποντικοχώρα», Επαμεινώνδας Ε. Πανάς

Είναι μια πραγματικότητα αν κανείς παρατηρήσει το υψηλό επίπεδο **αποχής** από τις εκλογές.

Σήμερα μιλάμε για την εμφάνιση διαφόρων **κρίσεων**.

Σπάνια όμως μεταξύ των κρίσεων δεν συμπεριλαμβάνουμε και την κρίση της Δημοκρατίας μας.

Η Δημοκρατία, θα το επαναλάβουμε πάλι, είναι ισχυρά συνδεδεμένη με τις Αρετές **4Ε**.

Πώς λαμβάνονται οι αποφάσεις στην **αντιπροσωπευτική μας Δημοκρατία;**

Η εξουσία συγκεντρώνεται στα χέρια των Βουλευτών.

Ποιών Βουλευτών;

Εκείνων των υποψηφίων βουλευτών που τα ίδια τα κόμματα έχουν επιλέξει στα ψηφοδέλτιά τους.

Άρα, ποιος είναι ο ρόλος του ψηφοφόρου;

Τα κόμματα καθορίζουν ποιοι θα είναι οι υποψήφιοι.

Δεν καθορίζουν λοιπόν τίποτα οι πολίτες.

Ο υποψήφιος είναι στέλεχος του Κόμματος και εκπροσωπεί πρώτα τα συμφέροντα του Κόμματος.

Άρα, στην πραγματικότητα ο υποψήφιος δεν είναι ανεξάρτητος αφού το Κόμμα τον επέλεξε πρώτα.

Έτσι, τα Κόμματα έχουν μετατρέψει τη Δημοκρατία σε **μια Κομματοκρατία, σε ένα ολιγαρχικό σύστημα όχι όμως για να λύσει τα προβλήματα του τόπου και των πολιτών.**

Έτσι, οι Βουλευτές δηλώνουν πίστη στο Κόμμα, το οποίο όμως χρηματοδοτείται από τους **Φόρους των Φορολογουμένων.**

Το Κόμμα αποφασίζει τους νόμους, τις πολιτικές προτεραιότητες, και το πώς πρέπει να ζουν οι πολίτες.

Τα Κόμματα έχουν σφετεριστεί την Δημοκρατία και εναπόκειται στους ίδιους τους πολίτες με την **ΑΠΟΧΗ** από τις εκλογές να τιμωρήσουν τα Κόμματα των οποίων οι αποφάσεις βλάπτουν **την Ελευθερία της Βούλησης των Πολιτών.**

«Αποχή στην Ποντικοχώρα», Επαμεινώνδας Ε. Πανάς

Με το να ψηφίζει κάποιος κάθε τέσσερα χρόνια δε σημαίνει ότι αυτοί που εκλέγονται θα διαμορφώσουν νέες καταστάσεις, νέες μεταρρυθμίσεις, για την ποιότητα ζωής των πολιτών.

Ο Τ. Roosevelt (1858-1919) στην ομιλία του “The Progressive Governant With the People” (1912) τονίζει κάτι το οποίο και σήμερα είναι σημαντικό:

«Πίσω από την ορατή κυβέρνηση κάθεται ενθρονισμένη μια άορατη κυβέρνηση, η οποία δεν οφείλει καμία πίστη στο λαό και δεν αναγνωρίζει καμία ευθύνη.

Η καταστροφή αυτής της άορατης κυβέρνησης, η διάλυση αυτής της ανίερης συμμαχίας μεταξύ διεφθαρμένων επιχειρήσεων και διεφθαρμένων πολιτικών, είναι το πρώτο καθήκον του πολιτικού».

Ο κάθε ψηφοφόρος έχει την ψευδαίσθηση ότι ψηφίζοντας τους υποψηφίους βουλευτές αναδεικνύει πράγματι τους αντιπροσώπους του λαού, ενώ στην πραγματικότητα περιορίζει την ελευθερία του ψηφοφόρου.

Από το 2004, τότε που η Κυβέρνηση **Κ.Καραμανλή** προσπάθησε να τα βάλει με την διαπλοκή μέσω του «**Βασικού Μετόχου**» μέχρι σήμερα, δεν έχει αλλάξει σημαντικά το τοπίο.

Έτσι σήμερα, έχει εξασφαλιστεί η κυριαρχία **των ΜΜΕ ή των Ολιγαρχών.**

Και με τις εκλογές του **Μαΐου 2023** δεν μπορεί να αναμένει ο λαός σημαντικές αλλαγές.

Τα χειρότερα έρχονται.

Ο καλύτερος τρόπος για να έχει κάποιος ήσυχη τη συνείδησή του είναι να αγνοήσει το πολιτικό σύστημα και να μην ψηφίσει. Δηλαδή, ΑΠΟΧΗ.

Εάν αυτή η **μη-βίαιη αντίδραση** αυξηθεί, τότε θα τεθεί και το ζήτημα ότι οι κυβερνώντες (Ν.Δημοκρατία ή ΣΥΡΙΖΑ ή Συνασπισμός) θα έχουν το πρόβλημα **της Δημοκρατικής Νομιμότητας.**

Ποιό από τα δύο κόμματα, Ν.Δημοκρατία και ΣΥΡΙΖΑ, θα ευνοήσει η ΑΠΟΧΗ;

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Είναι γνωστό ότι – εκτός συγκλονιστικού απροόπτου μορφής μαύρου κύκνου – οι δύο ουσιαστικοί κυβερνητικοί διαχειριστές θα είναι η **Ν.Δημοκρατία** και ο **ΣΥΡΙΖΑ**.

Όμως, μετά την **πανδημία** και το **Ολοκαύτωμα των Τεμπών** δημιουργείται πιθανά μια τεράστια δεξαμενή ψηφοφόρων που δηλώνουν **ΑΠΟΧΗ**.

Το ερώτημα που θέτουν διάφοροι πολίτες είναι:

Ποιό κόμμα θα ευνοήσει η ΑΠΟΧΗ για την πρωτιά ;

Αυτή η μαγική σκέψη στηρίζεται στην πραγματικότητα;

Ή η πραγματικότητα μας αποκαλύπτει κάτι διαφορετικό;

Θα προσπαθήσουμε να δώσουμε μια απάντηση στο αρχικό ερώτημα που θέτουν οι πολίτες, αφού προηγουμένως αναφέρουμε ορισμένες παρατηρήσεις.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Μερικές **αναγκαίες παρατηρήσεις** για την επίπτωση της αποχής στα ποσοστά των κομμάτων. Το εκλογικό σώμα στις εκλογές του 2019, ήταν:

9.984.934 Έλληνες πολίτες.

Ψήφισαν 5.769.644, εκ των οποίων:

77.477 ήταν Άκυρα, και

42.640 ήταν Λευκά.

Σύνολο (Άκυρα + Λευκά) 120.117

Τίμησαν την Νέα Δημοκρατία 2.251.618 ψηφοφόροι, ήτοι το 39,85% στο σύνολο των εγκύρων ψηφοδελτίων 5.649.527.

Συνεπώς, η εκλογική δύναμη κάθε κόμματος μετράται μόνο με βάση **τα έγκυρα ψηφοδέλτια**. Δεν λαμβάνονται στην μέτρηση της εκλογικής δύναμης κάθε κόμματος **ούτε το Λευκό, ούτε το Άκυρο, ούτε η Αποχή**.

Αφού δεν λαμβάνεται υπόψιν η Αποχή στην διαμόρφωση των εκλογικών ποσοστών των

κομμάτων, με ποιο τρόπο αυτή θα επηρεάσει κάποιο κόμμα?

Δεν είναι παράδοξο, απλώς η πρόταση «η αποχή ευνοεί το α΄ ή το δείνα κόμμα» φαίνεται να αντανακλά την πληροφόρηση που αντλούμε από τους γύρω μας, χωρίς όμως να μπαίνουμε στον κόπο να κάνουμε και τους ανάλογους υπολογισμούς.

- Η **αποχή** υπολογίζεται, **αλλά όχι ως ψήφος** προς ένα οποιοδήποτε κόμμα. Δηλαδή, με το εκλογικό σύστημα που θα διεξαχθούν οι εκλογές του Μαΐου 2023 η **αποχή** δεν επηρεάζει το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας. Έτσι, στη διαμόρφωση της δύναμης κάθε κόμματος **η ΑΠΟΧΗ ΔΕΝ ΠΑΙΖΕΙ ΚΑΝΕΝΑ ΡΟΛΟ**.
- Βέβαια, αν και η **ΑΠΟΧΗ** από την ψηφοφορία των εκλογών μπορεί να φαίνεται απλή και ουδέτερη, όμως, **ενδέχεται να έχει και συνέπειες**.
- Εκ των προτέρων γνωρίζουμε πόσο σταθερές είναι οι προθέσεις και οι προτιμήσεις εκείνων που δηλώνουν ότι θα απέχουν από τις εκλογές ώστε εάν αλλάξουν γνώμη και συμμετάσχουν στις εκλογές, τότε, δεν μπορούμε να αποφανθούμε ποιά κόμματα θα ωφεληθούν.

Δεν μπορούμε εύκολα να εκτιμήσουμε την **πιθανότητα** ότι με την αύξηση της συμμετοχής θα πάνε εκλογικά καλύτερα τα κόμματα της δεξιάς ή της Αριστεράς.

- Διάφοροι παράγοντες όπως η **εκπαίδευση**, η **ηλικία**, το **εισόδημα**, το **φύλο** θεωρούνται ότι επηρεάζουν την συμμετοχή των πολιτών στις εκλογές.
- Υπάρχουν και παράγοντες που επηρεάζουν τους ψηφοφόρους να ΑΠΕΧΟΥΝ από τις εκλογές:
 - διότι το πολιτικό σύστημα δεν ενδιαφέρεται ούτε ακούει τη **“φωνή”** των πολιτών,
 - διότι αποτελεί ένδειξη δυσαρέσκειας με το πώς λειτουργεί η δημοκρατία,
 - διότι έχει αυξηθεί η πεποίθησή τους ότι η ψήφος τους δεν έχει σημασία και άρα δεν αξίζει τον κόπο να πάει και να ψηφίσει.

Οι πολίτες σε μια Δημοκρατία εξουσιοδοτούν την Κυβέρνηση να κυβερνά.

Η Κυβέρνηση, συνήθως, την επόμενη μέρα παύει να σκέφτεται τους πολίτες-ψηφοφόρους.

Ή για να μην φανούμε ότι αδικούμε την όποια κυβέρνηση, καταφεύγουμε στη γνώμη του μεγάλου **Max Weber**, ο οποίος υποστηρίζει ότι:

«Αποχή στην Ποντικοχώρα», Επαμεινώνδας Ε. Πανάς

«Σε μια Δημοκρατία ο λαός επιλέγει τον ηγέτη τον οποίο εμπιστεύεται. Τότε ο εκλεγμένος λέει: “Τώρα σκάσε και υπάκουσέ με”»

Δηλαδή, εάν οι ψηφοφόροι καταλάβουν ότι οι εκλογές δεν αποτελούν ένα αξιόπιστο μέσο με το οποίο μπορούν να επηρεάσουν την πολιτική των λήψεων των αποφάσεων τότε προτιμούν να μείνουν στο σπιτάκι τους την ημέρα των εκλογών.

- Οι πολίτες που απέχουν γνωρίζουν πολύ καλά ότι οι πολιτικοί είναι οι πρωτομάστορες των ψεμάτων.

Μόλις τελειώσουν οι εκλογές ξεχνούν τις υποσχέσεις τους.

Ο Α. Σολζενίτσιν (Νόμπελ 1970) υποστηρίζει ότι:

«Ξέρουμε ότι λένε ψέματα.
Ξέρεις ότι λένε ψέματα.
Ξέρουν ότι ξέρουμε ότι λένε ψέματα.
Ξέρουμε ότι ξέρουν πως ξέρουμε ότι λένε ψέματα.
Κι όμως συνεχίζουν να λένε ψέματα.»

Στην βιβλιογραφία υπάρχει μεγάλος αριθμός ερευνών που επικεντρώνονται στην συμμετοχή των ψηφοφόρων στις εκλογές.

Όπως παρατηρεί ο **Blais** (2007) όσο περισσότερη έρευνα αφιερώνεται στη μελέτη της συμμετοχής τόσο πιο περίπλοκη φαίνεται.

ΠΟΙΟ ΚΟΜΜΑ ΕΥΝΟΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΧΗ;

Ένα επιχείρημα το οποίο ακούγεται με μεγάλη συχνότητα είναι ότι η ΑΠΟΧΗ ευνοεί κάποιο κόμμα και συγκεκριμένα ένα από τα δύο μεγάλα κόμματα.

Άλλη μια φορά θα επισημάνουμε ότι το επιχείρημα ή ο πολιτικός συλλογισμός θα πρέπει να έχει τη δύναμη των μαθηματικών και όχι να είναι μια ξεκάρφωτη επιθυμία ή πρόθεση.

Στον ακόλουθο πίνακα εμφανίζονται τα ποσοστά της Ν. Δημοκρατίας και τον ΣΥΡΙΖΑ στις τρεις τελευταίες εκλογικές αναμετρήσεις καθώς και η αποχή.

Έτος	ΝΔ (%)	ΣΥΡΙΖΑ (%)	ΑΠΟΧΗ (%)
2012	29.66	26.89	37.50
2015	28.09	36.34	43.40
2019	39.85	31.53	42.20

Παρατήρηση:

Η αποχή σε μια υπεύθυνη κοινωνία μπορεί να παρακινήσει τα κόμματα να υιοθετήσουν μια στρατηγική βελτίωσης τους.

Βάζοντας ένα κατώφλι της τάξεως του πάνω από το 20% (αυθαίρετο) για την αποχή, οι πολίτες δείχνουν να μην υιοθετούν τις θέσεις των κομμάτων, με αποτέλεσμα το εκλογικό σώμα να αποδυναμώνεται και τα εκλογικά αποτελέσματα να μην έχουν θετική προοπτική για το πολιτικό σύστημα και την λειτουργικότητα της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας.

Ταυτόχρονα η αποχή του πέραν του 20% σημαίνει ότι ο πολίτης έχει ουσιαστικά απομακρυνθεί σημαντικά από τις εναλλακτικές (και αν υπάρχουν) προγραμματικές προτάσεις των κομμάτων.

Αυτό σημαίνει ότι όσο μεγαλύτερη είναι η αποχή τόσο περισσότερο δεν είναι γενικά **ικανοποιημένοι** οι πολίτες με τον τρόπο με τον οποίο κυβερνάται η χώρα.

Και κάτι αρκετά σημαντικό: Το 39.85% της Ν. Δημοκρατίας **δεν είναι το ποσοστό** στο συνολικό εκλογικό σώμα αλλά στο 57.78% του εκλογικού σώματος.

Με άλλα λόγια, ουσιαστικά, το πρώτο κόμμα, η Ν.Δ., αντιπροσωπεύει μόλις το **23% (!)** του εκλογικού σώματος.

Οι βουλευτές βασίζονται μόνο στο 57.78% του εκλογικού σώματος!!

Όταν το 23% δίνει σε ένα κόμμα το 51% των βουλευτών, θεωρούμε ότι έχουμε **Αντιπροσωπευτική Δημοκρατία;**

Η απάντηση είναι πολύ εύκολη: Ασφαλώς **ΟΧΙ!!**

Από τον παραπάνω Πίνακα παρατηρούμε ότι:

- Στις εκλογές του 2012 με **αποχή 37.5%** το ποσοστό της **Ν.Δ.** διαμορφώθηκε στο **29.66%**. Τρία χρόνια αργότερα, το 2015, το ποσοστό της αποχής αυξήθηκε κατά 5.9% και όμως το ποσοστό της Ν.Δ. έμεινε σχεδόν στα ίδια επίπεδα (28.09%) σε σχέση με το 2012.

Η αύξηση της αποχής του 2015 δεν επηρέασε σημαντικά το ποσοστό της ΝΔ.

- Ας δούμε και την περίπτωση του **ΣΥΡΙΖΑ**. Το 2015 η εκλογική του δύναμη αυξήθηκε σε σχέση με το 2012 κατά **9.45%** ενώ για την αντίστοιχη περίοδο η αποχή αυξήθηκε κατά 5.9%.

Με μεγαλύτερη αποχή το 2015 σε σχέση με το 2012, αυξήθηκε σημαντικά το ποσοστό του ΣΥΡΙΖΑ.

Η αύξηση (!) της αποχής του 2015 πιθανόν να επηρέασε θετικά το ποσοστό του ΣΥΡΙΖΑ.

Δηλαδή, **πιθανόν**, η αύξηση της αποχής να μην επηρέασε σημαντικά την εκλογική δύναμη της Ν.Δ. ενώ πιθανόν να επηρέασε σημαντικά το ποσοστό του ΣΥΡΙΖΑ.

Όμως, η στασιμότητα του ποσοστού της Ν.Δ. και η αύξηση του ποσοστού του ΣΥΡΙΖΑ να μην οφείλεται στην αύξηση της αποχής.

Ενδέχεται τα ποσοστά τους να οφείλονται σε άλλους παράγοντες και όχι στην αποχή.

Έτσι, η εικόνα του πίνακα μας διαμορφώνει μια πιθανή **“παγίδα της αποχής”** αφού ενδέχεται η διαμόρφωση των ποσοστών των κομμάτων να βρίσκονται σε άλλα μυστικά της εκλογικής συμπεριφοράς του ψηφοφόρου.

- Στις εκλογές του **2019** με περίπου **στάσιμο το ποσοστό της αποχής** σε σχέση με το 2015 η μεν **ΝΔ** αυξάνει κατά 11.76% την εκλογική της δύναμη ενώ ο ΣΥΡΙΖΑ μειώνει την εκλογική του δύναμη κατά 4.81%.

Και εδώ ισχύει, για να αποφύγουμε την **“παγίδα της αποχής”**, ότι τα ποσοστά των δύο κομμάτων επηρεάζονται από άλλους παράγοντες που δεν έχουν σχέση με την αποχή.

Δεν μπορεί κάποιος να αποδείξει ότι υπάρχει κάποια **αιτιώδης σχέση** ανάμεσα στην ΑΠΟΧΗ και τις εκλογικές επιτυχίες των κομμάτων.

Όμως, οι ενδείξεις δείχνουν ότι υπάρχουν άλλοι καθοριστικοί παράγοντες και όχι η Αποχή που διαμορφώνουν τις επιτυχίες των κομμάτων.

Παράδειγμα: Ας μην ξεχνάμε ότι υπάρχει η **μετακινούμενη ψήφος**, δηλαδή ψηφοφόροι που στις προηγούμενες εκλογές ψήφισαν συγκεκριμένο κόμμα, και στις επόμενες εκλογές ψηφίζουν κάποιο άλλο κόμμα.

Δεν πρέπει να μας διαφεύγει το σημαντικό γεγονός των επιπτώσεων πανδημίας και των Τεμπών να προκαλέσει αύξηση του ποσοστού της αποχής του 42.22% των εκλογών του 2019 στις εκλογές του Μαΐου 2023, και αυτό διότι: **οι πολίτες έδειξαν με σαφήνεια την δυσπιστία τους προς το πολιτικό βιοκτόνο σύστημα της χώρας. Η ΑΠΟΧΗ είναι ένα μήνυμα κοινωνικής, οικονομικής, οικολογικής, πολιτιστικής και Δημοκρατικής ρήξης.**

Ας μην δαιμονοποιούμε την **Αποχή**.

Η ρίζα των κακών δεν είναι η **Αποχή**.

Η Αποχή **δεν ευνοεί** ούτε την ΝΔ ούτε τον ΣΥΡΙΖΑ.

Καταλήγει ο ψηφοφόρος για πολλούς λόγους στην ΑΠΟΧΗ, αφού φέρει στο μυαλό του τον καθρέφτη του ΚΥΡ:

Η γελοιογραφία του ΚΥΡ δείχνει την απελπισία του ψηφοφόρου. Ουσιαστικά, ο ψηφοφόρος, με την ψήφο του, υπογράφει μια λευκή επιταγή σε ένα πολιτικό σύστημα για μια τετραετία, χωρίς κάποια ευθύνη.

Η γελοιογραφία είναι ένας από τους τρόπους για να κριτικάρουμε τους πολιτικούς παράγοντες, αλλά, πολλές φορές και για να γελάμε με τον ίδιο μας τον εαυτό.

Εξάλλου, η γελοιογραφία αποτελεί ένα επιτυχημένο παράδειγμα ενημέρωσης, κριτικής, και πολιτικής επικοινωνίας.

Παρατηρώντας το σκίτσο του ΚΥΡ, λαμβάνουμε μια γενική εικόνα ενός γεγονότος **«του τί τελικά ψηφοφόρος είμαι»**. Με άλλα λόγια, ο ψηφοφόρος, ψηφίζοντας, νομίζει ότι θα αλλάξει τα πράγματα προς όφελος δικό του και της χώρας.

Οφείλουμε να διερευνούμε και να τοποθετούμεθα απέναντι στα συμβαίνοντα. Αν δεν τοποθετούμαστε απέναντι στα συμβαίνοντα με επιχειρήματα, τότε όλα από εκεί και πέρα οδηγούν σε λάθος εκτιμήσεις.

Έτσι μπορεί κάποιος να αναρωτηθεί σε τί διαφέρουν μεταξύ τους ΝΔ και ΣΥΡΙΖΑ.

Και τα δύο κόμματα είναι υπέρ:

- των Μνημονίων,
- υπέρ της ΕΕ,
- υπέρ της Ουκρανίας,
- υπέρ της υλοποίησης της Συμφωνίας των Πρεσπών,
- υπέρ των ΗΠΑ,
- υπέρ της διεύρυνσης του ΝΑΤΟ, και
- υπέρ της Μελλοντικής Συμφωνίας των «Πρεσπών του Αιγαίου».

Ήδη οι πολίτες, μετά την πτώχευση τα μνημόνια και την πανδημία, είναι υποψιασμένοι και δεν τους ξεγελούν τα «λόγια τα μεγάλα» των πολιτικών. Εξάλλου, το σημερινό μοντέλο της κοινωνίας δεν είναι και το καλλίτερο για το αύριο, κυρίως των νέων.

Η κοινωνική δυσαρέσκεια γύρω από τις πυρκαγιές, τις πλημμύρες, την πανδημία, και την τραγωδία των Τεμπών, έφερε στην επιφάνεια, ακόμη πιο έντονα, το χάσμα μεταξύ πολιτών και κομμάτων.

Έτσι, καταλήγει ο ψηφοφόρος στο συμπέρασμα ότι η **ΑΠΟΧΗ δεν μπορεί να ερμηνευθεί ως βοηθητική ψήφος προς κάποιο κόμμα αλλά ως πράξη τιμωρίας ενός αναποτελεσματικού πολιτικού συστήματος που έχει διαφθαρεί.**

Βιβλιογραφία

Blais, Andre (2007). "Turnout in Elections". In: *The Oxford Handbook of Political Behavior*. Ed. by Russell J. Dalton and Hans-Dieter Klingemann. Oxford: Oxford University Press, pp. 621-635.

H. H. Gerth and C. Wright Mills, "From Max Weber: Essays in sociology", N. York: Oxford University Press, 1946.

Ψηφίζω το μικρότερο από τα δύο κακά

Το τελευταίο χρονικό διάστημα ακούω αρκετούς φίλους και γνωστούς να εκφράζουν με έμφαση την σκέψη τους τονίζοντας ότι θα **ψηφίσουν** στις εκλογές του Μαΐου 2023 με βάση το **δίλημμα**

“το μικρότερο από τα δύο κακά”.

Η έννοια της επιλογής του **“μικρότερου κακού”** μας πληροφορεί ότι ένας πολίτης-ψηφοφόρος βρίσκεται αντιμέτωπος

με δύο απογοητευτικές και κακές επιλογές

και θα πρέπει ανάμεσα στις δύο επιλογές να επιλέξει εκείνη που κατά την άποψή του έχει προκαλέσει το **μικρότερο κακό**.

Με το **“μικρότερο κακό”** να σημαίνει ότι ο πολίτης αναγνωρίζει ότι υπάρχει

ένα κακό

που βλάπτει και αυτό την κοινωνία.

Ας διερευνήσουμε ένα παράδειγμα μεταξύ δύο κακών για να κατανοήσουμε καλύτερα αν έχει λογική ή όχι η στρατηγική του **“μικρότερου από τα δύο κακά”** ή **“μεταξύ δύο κακών το μη χείρον βέλτιστον”**.

Για να έχει πραγματικό και όχι θεωρητικό νόημα το παράδειγμά μας παίρνουμε ως δεδομένο ότι η **Ν.Δημοκρατία** και ο **ΣΥΡΙΖΑ** θα είναι μεταξύ των δύο πρώτων κομμάτων στις εκλογές του Μαΐου 2023. Ρεαλιστική παραδοχή

Τί σκέφτεται, λοιπόν, ένα σημαντικό υποσύνολο των ψηφοφόρων;

Σκέφτεται δύο σημαντικά γεγονότα – ένα για κάθε κόμμα – για να αποφασίσει με το **«λιγότερο από τα δύο κακά»**.

Το σημαντικό γεγονός που σκέφτεται ο ψηφοφόρος για τη **Ν. Δημοκρατία** είναι το **Ολοκαύτωμα των Τεμπών** (28.2.2023) με

57 νεκρούς – οι περισσότεροι νέοι φοιτητές – και άγνωστο αριθμό αγνοουμένων.

Το σημαντικό γεγονός που σκέφτεται ο ψηφοφόρος για τον **ΣΥΡΙΖΑ** είναι η **τραγωδία στο Μάτι** (23.7.2018) με

102 νεκρούς και άγνωστο αριθμό αγνοουμένων

Το νεότερο θύμα ήταν 6 μηνών και το γηραιότερο 93 χρονών.

Άρα, με βάση τον αριθμό των νεκρών και σύμφωνα με τον κανόνα το **“μικρότερο από τα δύο κακά”** ο ψηφοφόρος θα επιλέξει:

τη Ν.Δημοκρατία αφού πέθαναν με φρικτό θάνατο μόνο(!) 57 νέοι σε σχέση με τους 102 νεκρούς στο Μάτι επί ΣΥΡΙΖΑ:

Ο κανόνας το **“μικρότερο από τα δύο κακά”** είναι τρομακτικός γιατί δεν υπάρχει σ’ ένα φιλοσοφικό βιβλίο το οποίο να ενθαρρύνει τους ανθρώπους – πέρα από την πολιτική – να επιλέξουν το **κακό** σε οποιαδήποτε μορφή οποιασδήποτε διαστάσεως είτε λιγότερο είτε περισσότερο.

Εξάλλου, επιλογή **“του μικρότερου κακού”** σημαίνει ότι όχι μόνο κάποιος πολίτης ότι βρίσκεται αντιμέτωπος με δύο απογοητευτικές επιλογές αλλά ότι ο πολίτης αναγνωρίζει ότι υπάρχει μόνο το **κακό**.

Ταυτόχρονα, ο κανόνας αυτός **εκμηδενίζει ή υποβαθμίζει** τον **ηθικό κώδικα** του πολίτη θέτοντας τον προ του διλήμματος να επιλέξει ανάμεσα σε δύο κακά.

Το γεγονός ότι ο κανόνας του **“μικρότερου κακού”** δεν αναφέρεται στην ποιότητα του πολιτικού συστήματος δεν είναι και τόσο αθώα.

Είναι ακριβώς όπως τον **γιγαντιαίο ελέφαντα** – των προβλημάτων και των αναποτελεσματικών πολιτικών – που βρίσκεται στο δωμάτιο του οποίου όχι μόνο οι πολίτες δεν βλέπουν αλλά και οι πολιτικοί είναι έντονα αντίθετοι να **λογοδοτήσουν** για τις μεγάλες βλάβες που έχουν προκαλέσει στην κοινωνία.

Το να ανέχεται ένας πολίτης το κακό σημαίνει ότι ανέχεται τη **διαφθορά**.

Το να ψηφίσει ο πολίτης με τον κανόνα του μικρότερου κακού είναι ουσιαστικά ως να ενισχύει μια **ψεύτικη δημοκρατία, ή ζόμπι Δημοκρατία..** Αν οι ψηφοφόροι θέλουν ηγέτες με ήθος και ακεραιότητα θα πρέπει και οι ίδιοι να επιδεικνύουν την ακεραιότητά τους με τις επιλογές τους.

Υπάρχει και άλλο ένα επιχείρημα: αν ακολουθήσει ο πολίτης τον κανόνα του μικρότερου κακού

δεν υπάρχει τρόπος να εκφράσει την **δυσανεπεία** του για τις πολιτικές των κομμάτων.

Δεν υπάρχει λόγος και σ' αυτές τις **εκλογές του Μαΐου 2023** να επιλέξει ο πολίτης το μικρότερο κακό. Δύο κακά δεν κάνουν ένα καλό γι' αυτό από τα δύο κακά μπορεί ο πολίτης να επιλέξει το κανένα κακό: **ΑΠΟΧΗ**.

Να θυμόμαστε ότι οι ψηφοφόροι δεν απέχουν χωρίς λόγο.

Γιατί αποδείχθηκε ότι τα κόμματα δεν κυβέρνησαν για την **ευτυχία του πολίτη**.

Αν ο πολίτης δεν συμμετάσχει στις εκλογές του 2023 τότε δεν θα έχει καμιά ευθύνη στο κακό που θα προκαλέσει το όποιο κόμμα κυβερνήσει τους συμπολίτες του αλλά και στην πατρίδα του.

Ασφαλώς, μπορεί ο ψηφοφόρος να αναρωτηθεί τι να κάνει όταν γνωρίζει τον γιγαντιαίο ελέφαντα και την ιστορία των κομμάτων που συμμετέχουν στις εκλογές.

Η ΑΠΟΧΗ είναι ένας τρόπος όχι παραίτησης από το δικαίωμα της συμμετοχής αλλά μια **αποτροπή** και **απόρριψη** των πολιτικών που παίρνουν βλαβερές αποφάσεις για την κοινωνία.

1η Σημείωση: Παρακαλώ να υπομείνετε την πολιτική σκέψη του **Αριστοτέλους**.

*Ο Αριστοτέλης – στα μεγαλειώδη έργα του **Ηθικά Νικομάχεια** και τα **Πολιτικά** – υποστηρίζει πως ο στόχος της κυβέρνησης θα πρέπει να είναι να διαμορφώσει ενάρετους πολίτες. Διότι οι ενάρετοι πολίτες δημιουργούν τους καλύτερους πολιτικούς (κυβερνήτες).*

*Ο ενάρετος πολίτης εφοδιασμένος με **φρόνηση** μπορεί να γίνει επίσης ένας καλός ηγέτης. Κατά τον Αριστοτέλη, η **αρετή** αποτελεί το μέσον για έναν σκοπό, αυτό της καλής ζωής.*

*Έτσι, μια πολιτική που δεν παράγει αρετή δεν θα παράγει επίσης επαρκώς **ευδαιμονία** ή **ευτυχία**.*

*Διότι, κατά τον Αριστοτέλη, ο τελικός σκοπός της ανθρώπινης ύπαρξης είναι η **ΕΥΤΥΧΙΑ**.*

Η ηθική της αρετής, η φρόνηση, η σύνεση, και σχετικές γνώσεις παράγουν την επιδιωκόμενη ευτυχία των ανθρώπων.

Συνεπώς, για την **ευτυχία** των ανθρώπων η **ηθική της αρετής**, η **φρόνηση** και η **σύνεση** αποτελούν τις αναπόσπαστα θεμελιώδεις αρχές.

Μπορούμε, λοιπόν, να προβληματιστούμε αν ένας κανόνας του “**μικρότερου κακού**” είναι συμβατός με την καλλιέργεια της ηθικής της αρετής, της φρόνησης και της σύνεσης;

Η σημερινή μας δημοκρατία δεν μπορεί να ευδοκιμήσει κάτω από τη διαφθορά, τα ρουσφέτια, και χωρίς αρετές. Η δημοκρατία μας δεν προάγει την αρετή και ούτε καλλιεργεί τη φρόνηση.

Οι προοπτικές ότι και αν ψηφίσουμε φαίνονται ζοφερές.

2η Σημείωση: Το σήμα κινδύνου δεν κτύπησε στα Τέμπη. Για τη χώρα μας έχει κτυπήσει το

«Αποχή στην Ποντικοχώρα», Επαμεινώνδας Ε. Πανάς

σήμα κινδύνου εδώ και 42 χρόνια το τραίνο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ταξιδεύουμε αμέριμνοι **πτωχευμένοι Ελληνικά** στο τελευταίο βαγόνι.

Ο μεγάλος διαχρονικός **Κ. Καβάφης** μας υπενθυμίζει την αξία του να είναι κάποιος **Ελληνικός** στο ποίημα του

«Επιτύμβιον Αντιόχου, Βασιλέως Κομμαγηνής»

*«... Του Αντιόχου του ευεργέτου βασιλέως
να υμνηθεί επαξίως, ω Κομμαγηνοί, το κλέος.
Ήταν της χώρας κυβερνήτης προνοητικός.
Υπήρξε δίκαιος, σοφός, γενναίος.
Υπήρξεν έτι το άριστον εκείνο, Ελληνικός -
ιδιότητα δεν έχ' η ανθρωπότης τιμιότεραν·
εις τους θεούς ευρίσκονται τα πέραν.»*

Ο Αντίοχος είχε την πιο σημαντική ιδιότητα που μπορεί να υπάρξει να είναι **“Ελληνικός”**.

Ο χαρακτηρισμός «Ελληνικός» είναι διαχρονικά η πιο σημαντική ιδιότητα. Όχι Ευρωπαίος.

Αν δεν γίνουμε **«Ελληνικοί»** τότε δεν υπάρχει ελπίδα ανάπτυξης του Ελληνικού δημιουργικού μας γίνεσθαι. Με μίζες, με δανεικά και λαμογιές και ψηφίζοντας αυτούς που μας έφεραν τα Μνημόνια και τις κρίσεις δεν υπάρχει ελπίδα αναγέννησης του Ελληνικού.

Παραφράζοντας τον Επίκουρο που έλεγε ότι:

«ο σοφός άνθρωπος ούτε παραιτείται του ζήν, ούτε φοβάται το μη ζήν»

σημειώνουμε ότι:

«ο σοφός πολίτης ούτε παραιτείται του ψηφίζειν, ούτε φοβάται το μη-ψηφίζειν».

ΕΘελοδουλεία, κομματοκρατία και Αποχή

“Αν η ψήφος άλλαζε κάτι, δεν θα μας άφηναν να ψηφίσουμε”

-Mark Twain-

Σχεδόν πριν από 500 χρόνια, ο **Etienne de La Boetie** στο δοκίμιο του *«Πραγματεία περί Εθελοδουλείας»* πραγματεύεται ένα βασικό, διαρκές πολιτικό

Γιατί οι άνθρωποι υποτάσσονται στην κυριαρχία των τυράννων; Γιατί οι άνθρωποι συναινούν με προθυμία στη δική τους υποδούλωση;

Ο Λα Μποεσί θεωρείται ο πρώτος θεωρητικός που έδωσε έμφαση στη στρατηγική της **Μαζικής μη-βίαιης Πολιτικής Ανυπακοής**.

Ο Λα Μποεσί όρισε την **εθελοντική (εκούσια) δουλεία ως την κακή συνήθεια** των ανθρώπων να υπακούουν και να εξαρτώνται από έναν τύραννο τον οποίο έχουν προικίσει με προνόμια.

Για τον Λα Μποεσί δεν αποτελεί αρετή η **εκούσια δουλεία** αφού οι άνθρωποι συναινούν με προθυμία στην υποδούλωσή τους.

Η στρατηγική του είναι πως θα εξουδετεροποιηθεί η δύναμη του τυράννου. Προτείνει: **Μέσω της μη βίαιης αντίστασης**.

Κατά τον Λα Μποεσί, αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει αρκετοί άνθρωποι να μην συναινέσουν σε οποιαδήποτε συνεργασία μαζί του. Με αυτόν τον τρόπο ο λαός δεν σκοτώνει έναν άνθρωπο αλλά την ίδια την τυραννία.

Ο **Λα Μποεσί** μας συμβουλεύει ότι οι άνθρωποι πρέπει να αρνούνται τη βία και την υποταγή γιατί πολύ απλά δεν χρειάζεται η βία για να χειροδικήσουμε κατά του τυράννου, για να ανατραπεί, αλλά απλά να μην τον υποστηρίζουμε.

Και πιο συγκεκριμένα έγραψε για την υπακοή μας στην εξουσία:

«...Αλλά, Ω Μεγαλοδύναμε! Τί παράξενο φαινόμενο είναι αυτό; Τί όνομα πρέπει να του δώσουμε; Ποια είναι η φύση αυτής της δυστυχίας; Τί ανηθικότητα είναι αυτή, ή μάλλον τί αθλιότητα; Να βλέπεις έναν ατέλειωτο αριθμό ανθρώπων όχι απλώς να υπακούει, αλλά να οδηγείται στη δουλικότητα; Όχι να κυβερνάται, αλλά να τυραννιέται;...

Υποφέρουν από τη λεηλασία, την κακοβουλία, τη σκληρότητα, όχι ενός στρατού, όχι μιας βαρβαρικής φυλής, εξαιτίας των οποίων πρέπει να χύσουν το αίμα τους και να θυσιάσουν τις ζωές τους, αλλά από έναν και μόνο άνθρωπο· όχι από έναν Ηρακλή, ούτε από έναν Σαμφών, αλλά από έναν μοναδικό ανθρωπάκο...

... Για να καρπωθούν το καλό που επιθυμούν, οι τολμηροί δεν φοβούνται τον κίνδυνο· οι έξυπνοι

δεν αρνούνται να υποφέρουν τα βάσανα. Είναι οι χαζοί και οι δειλοί που ούτε είναι σε θέση να υπομείνουν τις ταλαιπωρίες, ούτε να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους...

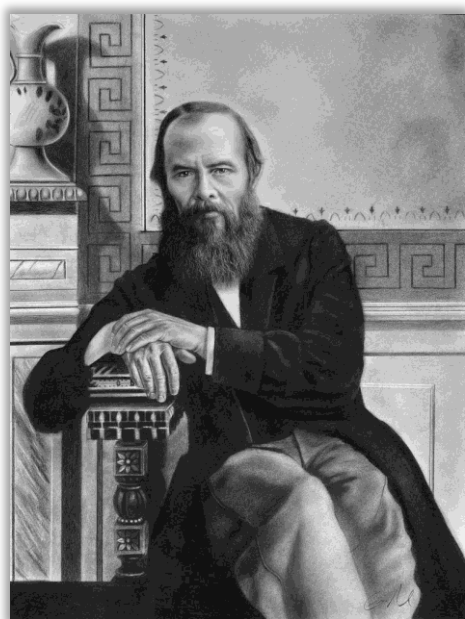
...Από όλες αυτές τις ταπεινώσεις, τέτοιες που ούτε τα κτήνη του αγρού θα υπέμεναν, μπορείτε να απαλλαγείτε, αν το προσπαθήσετε, όχι περνώντας στη δράση, αλλά απλώς επιθυμώντας την ελευθερία. Αποφασίστε να μην υπηρετείτε πλέον και αμέσως είστε ελεύθεροι. Δεν σας ζητώ να θέσετε τις χείρες πάνω στον τύραννο για να τον ανατρέψετε, αλλά απλώς να μην τον στηρίζετε πλέον· τότε θα τον δείτε σαν έναν μεγάλο Κολοσσό του οποίου αποσπάστηκε το βάθρο, να πέφτει από το ίδιο του το βάρος και να σπάει σε κομμάτια!..

..Τότε, τί είναι αυτή η τερατώδης ανηθικότητα, που ούτε καν της αξίζει να την αποκαλούμε δειλία, μια ανηθικότητα για την οποία δεν μπορεί να βρεθεί ορισμός αρκετά ποταπός, που η ίδια η φύση απαρνείται και οι γλώσσες αρνούνται να την ονομάσουν;»

Ο καταναλωτισμός μας η πολυτέλεια και ο ναρκισσισμός μας, μας οδηγεί στην τυφλή πολιτική της «υπακοής» εκχωρώντας στο πολιτικό σύστημα να παίρνουν τις αποφάσεις που δημιουργούν Τέμπη.

Η καταναλωτική μας οικονομία έχει δημιουργήσει την υλιστική μας ευμάρεια καθώς και την πολιτικοπνευματική μας φτώχεια.

Πριν από 142 χρόνια ο **Φ.Ντοστογιέφσκυ** στο αριστούργημά του «Οι αδελφοί Καραμαζώφ» και στην ιστορία του “**Μεγάλου Ιεροεξεταστή**” μας προειδοποιούσε:

«Καμιά επιστήμη δε θα τους δώσει ψωμί όσο θα μένουν ελεύθεροι, μα στο τέλος θα' ρθουν να καταθέσουν την ελευθερία τους στα πόδια μας και θα μας πουν: **“Κάντε μας σκλάβους, μα χορτάστε μας”**. Θα καταλάβουν επιτέλους μονάχοι τους πως η ελευθερία και το γήινο ψωμί ούτε κατά διάνοια δεν είναι δυνατό να επαρκέσουν για όλους, γιατί ποτέ τους δε θα το καταφέρουν να το μοιράσουν μεταξύ τους! Θα πειστούν ακόμα πως ποτέ δε θα γίνουν ελεύθεροι γιατί είναι αδύναμοι, διεφθαρμένοι, μηδαμινοί και επαναστάτες».

(Φ. Ντοστογιέφσκι “**Ο Μέγας Ιεροεξεταστής**” Μεταφ, Α.Αλεξάνδρου, Εκδ.Γκοβόστη, 2015)

Η δημιουργία αυτή του **Ντοστογιέφσκυ** το 1880 αποτελεί μια σημαντική πρόβλεψη και για τους **Ιεροεξεταστές** του σήμερα οι οποίοι όποια και αν είναι η ιδεολογία τους επιδιώκουν να χειραγωγήσουν την **ανθρώπινη ελευθερία** στο όνομα της **εξουσίας τους**. Οι **Ιεροεξεταστές** υπόσχονται την κατανάλωση με **κόστος την ελευθερία**. Οι **Ιεροεξεταστές** θέλουν να καθορίσουν τους κανόνες του παιχνιδιού, οι οποίοι βασίζονται στο να γίνει η μεγάλη μάζα των ανθρώπων καταναλωτικά αλλά **πολιτικά υπάκουη**. Από αυτή την άποψη ο **Μεγάλος**

Ιεροξεταστής διαμορφώνει τα εκλογικά συστήματα που θέλει με κόστος την ελευθερία του ατόμου.

Η λογική του Μεγάλου Ιεροξεταστή ότι η ελευθερία είναι αφόρητη για την ανθρωπότητα, επομένως, μια κυβέρνηση με χίλιους δύο τρόπους, μπορεί να περιορίζει την ελευθερία των πολιτών.

Ο **Μεγάλος Ιεροξεταστής** ζει και σήμερα παντού με την χειραγώγηση των ψηφοφόρων.

Δεν χρειάζεται να ξεκινήσουμε βίαιες εκδηλώσεις για να περιορίσουμε τις δράσεις του Μεγάλου Ιεροξεταστή στη χώρα μας. Απλά χρειάζεται να συνειδητοποιήσουμε την κοινωνία που δημιούργησαν οι διάφοροι Ιεροξεταστές στην χώρα μας.

Η συνολικότερη προβληματική μας δεν έχει δώσει σημασία σε πολιτικές εκτιμήσεις που το κυριότερο χαρακτηριστικό τους είναι ότι αγγίζουν τα ζητήματα της **ελεύθερης βούλησης**. Μέσα σε τέτοια τροπή των πραγμάτων το μόνο που μέχρι να αναρωτηθούμε είναι γιατί συνέχεια χάνονται άνθρωποι και περιουσίες με τις αστοχίες και τους παραλογισμούς του πολιτικού συστήματος. Το ζήτημα αυτό δεν είναι καθόλου αμελητέο με την εκλογική συμπεριφορά.

Η δημοκρατία μας πάσχει όταν δεν δίνουμε την **ίδια αξία για κάθε ψήφο**. Δίνουμε σημασία αν θα είναι αυτοδύναμες ή μη οι κυβερνήσεις.

Ίσως σε καμιά άλλη χώρα δεν κουβεντιάζεται το θέμα της αυτοδυναμίας όσο στη δική μας χώρα.

Αποτελεί μέγιστη υποκρισία, ο πολιτικός μας κόσμος να συζητά για την αυτοδυναμία ενώ **δεν προσμετρώνται στο εκλογικό μέτρο το Λευκό, το Άκυρο και η Αποχή**.

Έτσι, σε ένα σύνολο προσεγγιστικά 10 εκατομμυρίων ψηφοφόρων με περίπου τριών εκατομμυρίων πολιτών που επέλεξαν το λευκό, το άκυρο ή την αποχή, τότε το εκλογικό μέτρο διαμορφώνεται στα 7 εκατομμύρια ψηφοφόρων.

Ασφαλώς, η σημαντική μείωση του εκλογικού μέτρου επηρεάζει και την διαμόρφωση των ποσοστών των κομμάτων.

Στις δύσκολες στιγμές ο **Μεγάλος Ιεροξεταστής** όλα μπορεί να τα αλλάξει ερήμην του κυρίαρχου Λαού και των νόμων.

Το 2005 **προσμετρήθηκαν και τα λευκά ψηφοδέλτια** για να εκλεγεί βουλευτής ο **Αχιλλέας Καραμανλής** (πατέρας του πρόσφατα παραιτηθέντος, λόγω Τεμπών, Υπουργού Μεταφορών και υποψήφιου Βουλευτή **Κ.Καραμανλή**).

στην υπόλοιπη χώρα τα λευκά δεν προσμετρήθηκαν!!!

Ο Ελληνικός Λαός φαίνεται να ξεχνά τα άστοχα και τις κατεργαρίες του πολιτικού συστήματος. Γενιές γεννήθηκαν και τράφηκαν και ανατράφηκαν κατά τη διάρκεια της Μεταπολίτευσης αποδεχόμενες **τα ρουσφέτια, την οικογενειοκρατία, την διαφθορά, την καθεστηκία**

τάξη, τον εθνομηδενισμό, τον αποχριστιανισμό. Ανατράφηκαν στη παρακμή και εθίστηκαν σ' αυτήν και ουσιαστικά ερωτεύτηκαν την εκούσια δουλεία.

Η **οικογενειοκρατία**, η οποία ζει και βασιλεύει στο πολιτικό μας σύστημα, έχει γίνει και αυτή ένα **έθιμο**, με συνέπεια οι ψηφοφόροι να πιστεύουν ότι έτσι θα πρέπει να είναι για πάντα στην πολιτική ζωή αυτού του τόπου. Όμως, αυτή η δύναμη του εθίμου αποτελεί στοιχείο **της εκούσιας δουλείας**.

Συνεπώς, για να αλλάξει αυτό το νοσηρό «έθιμο» και να μπει στη ζωή μας ένα διαφορετικό όραμα χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια. Όσο όμως καθυστερούμε, τόσο αυξάνεται και η πιθανότητα της ολικής απορρόφησης στην κατάσταση του εθίμου, της **εκούσιας δουλείας**, και τόσο θα αυξάνεται και η ένταση του λουριού.

Οι καταπιεσμένοι πολίτες δεν χρειάζεται να χρησιμοποιούν βίαιες τακτικές. Μπορούν να χρησιμοποιούν το μπουκόταζ, τις συνελεύσεις, τις διαμαρτυρίες, τις ομαδικές αναφορές, τις απεργίες, αλλά προπάντων χρειάζεται η μεγάλη απόφαση αλλαγής νοοτροπίας: **Μην υπηρετείτε, μην συνεργάζεστε με τους "άρχοντες"**.

Σκεφτείτε προς στιγμήν την **αποχή** από την εκλογική διαδικασία. **Αποχή** σημαίνει άρνηση προς τους "άρχοντες", και σημαίνει ταυτόχρονα και περιφρόνησή τους.

Τί θα γίνει αν η **αποχή** υιοθετηθεί από έναν σημαντικό αριθμό πολιτών και για συνεχείς εκλογικές αναμετρήσεις; Το ιερατικό πολιτικό σύστημα διακυβέρνησης θα νιώσει το σοκ, το τράνταγμα, τον κλυδωνισμό. Μήπως αυτή δεν είναι μια πολιτική **παραδοχή της μη-βιαιής δράσης**;

Αποχή σημαίνει άρνηση της οικογενειοκρατίας και των προνομιούχων, σημαίνει άρνηση του τρόπου λήψης των αποφάσεων, σημαίνει καταπολέμηση της διαφθοράς, σημαίνει κατάργηση της επαίσχυντης θέσης "όποιος φεύγει απ' το μαντρί τον τρώνε οι λύκοι", σημαίνει γκρέμισμα των δομών εξουσίας της κομματοκρατορίας, σημαίνει ουσιαστική συμμετοχή στη λήψη των αποφάσεων από κάτω προς τα πάνω, σημαίνει τόνωση της κατάργησης της εθελοδουλείας, η οποία οδηγεί στην κατάργηση της αντιπροσώπευσης για λογαριασμό του πολίτη.

Συνεπώς, η στάση της **ΑΠΟΧΗΣ** είναι μια επιλογή η οποία αφενός τιμωρεί το πολιτικό σύστημα και αφετέρου βοηθά τις μετασχηματιστικές διεργασίες στο πολιτικό και κοινωνικό γίγνεσθαι.

Θα πρέπει αν θέλουμε να ζήσουμε κάτω από μια πραγματική Δημοκρατία με πυρήνα την **Άμεση Δημοκρατία** να σταματήσουμε την καταστροφική κυριαρχία του πολιτικού συστήματος. Την λύση την προσφέρει ο **Λα Μποεσί: να αποφασίσουμε να σταματήσουμε να είμαστε υπάκουοι στην παρακμή και θα είμαστε αμέσως ελεύθεροι**.

Διαφορετικά θα κυριαρχεί ο **Μεγάλος Ιεροεξεταστής** που καταδικάζει την ιδέα της ελευθερίας γιατί θεωρεί ότι η ελευθερία είναι ένα βάρος που οι περισσότεροι άνθρωποι απλά δεν μπορούν να το σηκώσουν:

«...Η ελευθερία, η ελεύθερη σκέψη και η επιστήμη θα τους κάνουν να χάσουν τον δρόμο τους σε τέτοιες λόχμες, θα τους βάλουν μπροστά σε τέτοια θαύματα και αξεδιάλυτα μυστήρια που μερικοί από αυτούς, οι πιο ατίθασοι και οι πιο άγριοι, θα αυτοκαταστραφούν, οι άλλοι, οι ανυπότακτοι μα αδύναμοι, θα καταστρέφουν ο ένας τον άλλον και οι υπόλοιποι, οι αδύναμοι και δυστυχημένοι,

«Αποχή στην Ποντικοχώρα», Ελαμειώνδας Ε. Πανάς

θα συρθούν στα πόδια μας και θα μας φωνάξουν εκλιπαρώντας.»

(Φ. Ντοστογιέφσκι: Ο Μέγας Ιεροεξεταστής)

Συλλογική Μνήμη, ΓΝΩΣΗ, Μάθηση και ΑΠΟΧΗ

Το πολιτικό σύστημα με τον συσσωρευμένο αριθμό δυσμενών και τραυματικών γεγονότων προφανώς και δεν είναι βιώσιμο. Η εξεύρεση πάντοτε διάφορων εκλογικών τεχνασμάτων δείχνει ακριβώς αυτή την μη-βιωσιμότητα.

Το βασικότερο εκλογικό τέχνασμα είναι πάντοτε ο **εκλογικός νόμος** (διαρκώς μεταβαλλόμενος προς το συμφέρον μερικών κομμάτων και όχι προς το συμφέρον της βούλησης του Ελληνικού Λαού αφού κόμματα που ψηφίζει δεν τον εκπροσωπούν στη Βουλή). Μάλιστα από το 1993 σε όλους τους εκλογικούς νόμους διατηρείται το Πανελλαδικό πλαφόν του 3% για την είσοδο των κομμάτων στη Βουλή.

**Η λευκή ψήφος η οποία δεν είναι η άκυρη ψήφος δεν λαμβάνεται υπόψη στην κατανομή των εδρών. Δηλαδή, μόνο οι ψήφοι προς τα κόμματα προσμετρώνται στην κατανομή των εδρών!!!
Είναι Δημοκρατία αυτή; Ή εκλογική κλοπή;**

Μια τέτοια μορφή κοινοβουλευτισμού επικυρώνει την γενική αντίληψη που επικρατεί μεταξύ των Ελλήνων οδηγεί στη γέννηση της ρουσφετολογίας.

Τότε γιατί αναρωτιόμαστε για το Ολοκαύτωμα των Τεμπών;

Ποιός πταίει;

Πταίει ο κάθε σταθμάρχης ο οποίος για να διορισθεί προστρέχει στο κόμμα και τον Βουλευτή ή ο Βουλευτής για να εκλεγεί πρέπει να ικανοποιήσει τον απαιτητικό εκλογέα, μελλοντικό σταθμάρχη;

Εάν καταφέρουμε να επιλύσουμε το παράδοξο ποιός γέννησε πρώτος, το αυγό την κότα ή η κότα το αυγό τότε θα έχουμε απάντηση για το τις πταίει για την τραγωδία των Τεμπών.

Μια τοπική τραγωδία αποτελεί μια ευκαιρία να αναδυθούν διάφοροι προβληματισμοί κάτω από την συνθήκη ότι η επόμενη μέρα δεν μπορεί να είναι συνέχεια όπως αυτή της τραγωδίας.

Η τραγωδία ζητά συνειδητή αλλαγή. Τώρα ζούμε στο **σημείο καμπής**.

Ο όρος "**σημείο καμπής**" σημαίνει ότι μετά την εμφάνιση ενός γεγονότος η πορεία δεν θα είναι όπως ήταν πριν από την εμφάνιση του γεγονότος.

Το **σημείο καμπής** σηματοδοτεί μια νέα ριζική αλλαγή σε νοοτροπίες, ανθρώπους και θεσμούς.

Έτσι, η εμφάνιση του σημείου καμπής συνήθως προδικάζει θεμελιώδεις αλλαγές αλλά και ευκαιρίες για μεγαλύτερη **ανθεκτικότητα** την οποία δεν διέθετε η πριν την εμφάνιση του σημείου καμπής.

Η αντιμετώπιση του σημείου καμπής πριν, κατά και μετά χρειάζεται **γνώσεις, συλλογική μνήμη και μάθηση**.

Η **συλλογική μνήμη** είναι σημαντικός πλούτος αφού μας δίνει τις εμπειρίες του παρελθόντος. Μάλιστα η συλλογική μνήμη αποτελεί σημαντική συνιστώσα του πολιτιστικού κεφαλαίου της κοινωνίας μας.

Η **συλλογική μνήμη** προϋποθέτει ότι με την συσσώρευση όλων των εμπειριών αρχίζουμε και να διαμορφώνουμε την **συλλογική μάθηση**.

Μέσα από την **συλλογική μάθηση** θα είχαμε διαμορφώσει το πλαίσιο για να βοηθήσουμε και να προετοιμάσουμε τις αναγκαίες αλλαγές και προλήψεις.

Τί μάθαμε από όλες τις κακοδαιμονίες της τελευταίας πενήκονταετίας;

Στου κουφού την πόρτα όσο θέλεις βρόντα.

Η **συλλογική μνήμη** των γεγονότων της τελευταίας πενήκονταετίας μας δίνει το δικαίωμα να μην ξεχνάμε – το σκάνδαλο Κοσκωτά, το σκάνδαλο του Χρηματιστηρίου, τον μεγάλο μέτοχο, την πτώχευση της χώρας, τα μνημόνια, τις περικοπές των συντάξεων, τα Ίμια, την μετατροπή του ΟΧΙ που έγινε ΝΑΙ στο δημοψήφισμα, τις υποκλοπές τις Πρέσπες, κ.λπ.

Η **συλλογική μνήμη** συνδέεται με την παραγωγή διδαγμάτων, κοινωνικής και πολιτικής μάθησης.

Όταν η συλλογική μνήμη καταπνίγεται τότε το status quo, η οικογένεια των πολιτικών κομμάτων επανεμφανίζεται ξανά με τις ίδιες παθογένειες.

Από την ανάλυση της **συλλογικής μνήμης** θα είχαμε διδαχθεί πολλά ζητήματα και ίσως θα είχαμε επιφέρει και τις ευρύτερες αλλαγές στον τόπο.

Αλλά ποτέ δεν διδαχθήκαμε και δεν μάθαμε από τον πλούτο της συλλογικής μνήμης.

Εάν θέλουμε να διασφαλίσουμε την ζωή μας, την ασφάλειά μας, την περιουσία μας, το μέλλον των νέων, δεν μπορούμε να αφήνουμε συνεχώς να μεγαλώνει η αλυσίδα των σκανδάλων και των τραγωδιών.

Τί θα χρειαστεί για να σταματήσουμε τους κρίκους της αλυσίδας των καταστροφών;

Τίποτε περισσότερο από έναν **κλυδωνισμό** ή έναν **κραδασμό** – σοκ του κατεστημένου εκλογικού πελατειακού συστήματος.

Αλλά αυτός ο **κλυδωνισμός** δεν είναι κάτι που θα βλάψει τους πολίτες. Ούτε είναι μια άπιαστη **ουτοπία**. Χωρίς οργάνωση, χωρίς χρήματα και πόρους, χωρίς κόμματα και πολιτικούς νταβατζήδες μπορούμε να επιλέγουμε ένα σοκ: την ΑΠΟΧΗ από τις εκλογές.

Αυτή η **συλλογική δράση** είναι εύκολη, χωρίς κόστος, χωρίς βία, αλλά με ελπίδα.

Είναι καιρός ο καθένας μας να εκφράσει την οργή του με την **ΑΠΟΧΗ** για να σώσουμε όχι μόνο τη δική μας ζωή αλλά και του διπλανού μας.

Με απλά λόγια, το **σοκ**, ο **κραδασμός** ή ο **κλυδωνισμός** μπορεί να ανοίξει τις ευκαιρίες για τους αναγκαίους μετασηματισμούς στον πολιτικό χώρο και στην κοινωνία ώστε να οδηγήσουν σε νέα μονοπάτια ποιότητας ζωής.

Όλοι οι Έλληνες αισθάνονται το Ολοκαύτωμα των Τεμπών ως άλλο ένα έργο των Κυβερνήσεων τουλάχιστον της τελευταίας 20ετίας. Οι τραγωδίες φαίνεται ότι συχνά θα

κάνουν την παρουσία τους στην χώρα μας. Κανένας πολίτης δεν αισθάνεται ότι οι εκάστοτε Κυβερνήσεις δεν ήταν υπεύθυνες. Η τραγωδία των Τεμπών έδειξε για άλλη μια φορά των ευθραυστότητα της υποδομής.

Σε κανένα ψηφοδέλτιο δεν υπήρξε ποτέ η “Κυβερνητική ανικανότητα” για να εκφράσει ο Ελληνικός Λαός υπέρ ή κατά αυτής. Φαίνεται εύκολα η απάντηση σε αυτήν την ερώτηση, όμως, κάποια στιγμή πρέπει στα σοβαρά να τεθεί στον Ελληνικό Λαό. Το αποτέλεσμα θα είναι με πανηγυρικό τρόπο να αναδειχθεί η **ισχυρή καθολική περιφρόνηση** προς το **αναποτελεσματικό πολιτικό σύστημα** που παράγει **ανεπιθύμητα αποτελέσματα**.

Επειδή ποτέ δεν θα τεθεί τέτοιο ερώτημα, η **μόνη μας ελπίδα** είναι η **καθολική πρόθεση να αυξηθεί το ποσοστό της αποχής**.

Χρειαζόμαστε γνώση, θάρρος, δεξιότητες, ευθύνη για να προστατεύσουμε τους Έλληνες-Ελληνίδες από άλλες τραγωδίες που θα οφείλονται στο βεβαρημένο πολιτικό σύστημα.

Είναι ευκαιρία οι πολίτες να δείξουν ότι έχουν υψηλό επίπεδο **συλλογικής μνήμης και μάθησης**, ένα βαθύτερο επίπεδο αξιών και μια κατάλληλη απόφασή τους αυτή της επιλογής της **ΑΠΟΧΗΣ** για να επιφέρουν γρήγορες και μεγάλες αλλαγές.

Ένας μεγάλος **κραδασμός-σοκ** ή μια μεγάλη μη-βίαια μορφή ρήξης (**ΑΠΟΧΗ**) θα δείξει ότι οι πολίτες έχουν **συλλογική μάθηση, ορθολογισμό** για να κατανοήσουν σε ποιά κατάσταση βρίσκονται σήμερα και να συμβάλλουν στο να **ανοίξει ένα νέο μονοπάτι για το αύριο**.

Οι πολίτες οφείλουν να ασκήσουν με όποιον τρόπο μπορούν την επιρροή τους στην κοινωνία. Επιρροές που θα μας βγάλουν από νοοτροπίες που οδηγούν σε Ολοκαυτώματα τύπου Ματιού και Τεμπών.

Η αλλαγή εκείνη που θα έχει σημαντική συμβολή είναι εκείνη που στηρίζεται στην ενεργή συμμετοχή των πολιτών. Πρωτοβουλίες από τη βάση προς την κορυφή (επάνω) που χρησιμοποιούν την μάθηση, την αντίληψη των αλλαγών μέσω των σημείων καμπής, ώστε να περιορίζουν την εμφάνιση κρίσεων.

Οι πολίτες, αν ανατρέξουν στη συλλογική τους μνήμη και μάθηση, θα διαπιστώσουν εκ των υστέρων ότι οι πολιτικοί τους, τους έλεγαν ένα σωρό ψέματα ενώ το σύστημα ήταν ήδη σάπιο.

Ποια είναι η αντίδραση των πολιτών που η χώρα κατήντησε ένα προτεκτοράτο;

Ποια είναι η αντίδραση των πολιτών όταν το πολιτικό σύστημα είναι διεφθαρμένο, πελατειακό, και παρακμιακό;

Η χώρα με τις γεωπολιτικές επιλογές της έχει ήδη εισέλθει σε μια επικίνδυνη ζώνη. Τα ΜΜΕ στρέφουν την προσοχή των πολιτών, ακόμη και κατά τη διάρκεια του **Ολοκαυτώματος των Τεμπών**, μακριά από τα προβλήματα τα οποία θα έχουν και κακό τέλος, και την αύξηση της έντασης του θυμού και της απελπισίας.

Ο θυμός του κόσμου

Οι Έλληνες είναι αρκετά θυμωμένοι, αρκετά θυμωμένοι για να ακολουθήσουν την επιλογή της **ΑΠΟΧΗΣ**.

Η Οργή

Η αυξητική τάση της ΑΠΟΧΗΣ, μετά το 2008, αποτελεί σημαντική πρόκληση για την στατιστική της διερεύνηση και όχι μόνο.

Στις περισσότερες έρευνες που αφορούν την συμπεριφορά του ψηφοφόρου θεωρούμε ότι οι ψηφοφόροι είναι ορθολογική και μεγιστοποιούν την ωφελιμότητα τους ή την χρησιμότητά τους.

Τί συνέβη μετά την οικονομική κρίση του 2008 αλλά και στη συνέχεια με την πανδημία του Covid-19;

Συνέβη ότι δεν μπορούμε να δίνουμε έμφαση στον ορθολογισμό και ταυτόχρονα να έχουμε περιθωριοποίηση ολοκληρωτικά τα **συναισθήματα** από την ανάλυση της εκλογικής συμπεριφοράς του ψηφοφόρου.

Στην περίπτωση της διερεύνησης της πιθανής επίπτωσης της αποχής στα εκλογικά αποτελέσματα είναι λανθασμένη η προσέγγιση της αγνόησης των συναισθημάτων.

Δεν μπορούμε να βάλουμε στην άκρη τα συναισθήματα μετά από τα γεγονότα της οικονομικής κρίσης και της πανδημίας.

Όσο περνούν οι μέρες το πολιτικό σύστημα καταλαβαίνει ότι η **οργή (ή ο θυμός)** και η **αηδία** του κόσμου αλλά κυρίως των 440.000 νέων ψηφοφόρων ηλικίας 17-20 ετών, ενώ ακόμη δεν έχουν καταλαγιάσει τα σχετικά γεγονότα με το Ολοκαύτωμα των Τεμπών.

Οι εκλογές θα διεξαχθούν κάτω από την επιρροή των συναισθημάτων.

Απ' όλα τα **συναισθήματα** που εμπνέουν τον άνθρωπο κάτω από τις επιπτώσεις της πανδημίας και του Ολοκαυτώματος των Τεμπών, θα πρέπει να δεχθούμε ότι κανένα συναίσθημα δεν είναι τόσο ισχυρό όσο η **οργή (θυμός)**.

Γι' αυτό στο αρχικό ερώτημα ποιά κόμμα θα ευνοηθεί από την αποχή θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και τα συναισθήματα.

Σύμφωνα με τον **Damasio** (1994): *«όπως είναι αδύνατο να διαχωριστούν τα συναισθήματα από τη γνώση σε έναν υγιή εγκέφαλο, έτσι δεν υπάρχει τρόπος να διαχωριστεί το παθιασμένο από το ορθολογικό στην πολιτική».*

Όλα, λοιπόν, δείχνουν, ότι το κύριο χαρακτηριστικό των εκλογών θα είναι η κυριαρχία των συναισθημάτων.

Πέρα από τα συναισθήματα της **οργής** και της **αηδίας** το όλο σκηνικό θα παρουσιάσει σε μικρό ή μεγάλο βαθμό την **πολυπλοκότητα**, την **αβεβαιότητα**, τα οποία για την ακρίβεια μπορεί να προκαλέσουν κάποιες διαταραχές στο πολιτικό σύστημα οι οποίες όμως δεν θα είναι τόσο ισχυρές ώστε να προκαλέσουν χαοτική αλλαγή του πολιτικού συστήματος.

Βιβλιογραφία

Damasio, A. R. (1994) *Descartes' Error: Emotion, Reason and the Human Brain*. New York: Quill.

Ολοκαύτωμα Τεμπών: Συναισθηματική Μόλυνση και ΑΠΟΧΗ

Ζούμε σε μια εποχή που αντιμετωπίζουμε ορατούς και αοράτους εχθρούς.

Ένας αόρατος εχθρός είναι, προφανώς, η πανδημία Covid-19.

Οι εχθροί αυτοί δημιουργούν, κοινωνικές, οικονομικές, οικολογικές, και πολιτικές αναταραχές στην ζωή μας.

Τί σημαίνει αυτό για τη ζωή μας;

Ότι η αναταραχή, ο κλυδωνισμός μας είναι αποτέλεσμα των συναισθημάτων μας.

Τα συναισθήματα είναι συνειδητές ψυχικές αντιδράσεις (οργή, φόβος κ.λπ.).

Και στην πολιτική, όταν η λογική συγκρουστεί με το συναίσθημα **τότε ΠΑΝΤΑ ΚΕΡΔΙΖΕΙ ΤΟ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ.**

Χωρίς συναισθήματα δεν υπάρχει αναταραχή ή κλυδωνισμός.

Το κύριο γνώρισμα, σε αρκετές περιπτώσεις, της μελλοντικής μας πορείας θα είναι οι κλυδωνισμοί και οι αναταραχές.

Ο **φόβος** των Ελλήνων, από τις επιπτώσεις διαφόρων προβλημάτων, είναι αναμφισβήτητος.

Διαβάζοντας το προκλητικό βιβλίο του Καναδού κλινικού ψυχολόγου Dr. Bruce Hutchison με τίτλο: **“Emotions Don’t Think: Emotional Contagion in a Time of Turmoil”** (υπάρχει στο Amazon) θεώρησα ότι ερμηνεύει την σημερινή περιρρέουσα ατμόσφαιρα στη χώρα μας.

Έτσι ακριβώς συμβαίνει με την περίπτωση του Ολοκαυτώματος των Τεμπών.

Εύκολα, κάποιος μπορεί να συνδέσει τα **συναισθήματα** των Ελλήνων με τα γεγονότα των Τεμπών.

Ο **Hutchison** στο βιβλίο του αναφέρεται στην **διάδοση** και τις συνέπειες τέτοιων **συναισθημάτων**.

Το **Ολοκαύτωμα των Τεμπών** συνέβαλε στην κοινωνική και πολιτική αναταραχή. Συνέβαλε, όμως, και στην **συναισθηματική μόλυνση ή μετάδοση**

Αυτό σημαίνει ότι οι πολίτες που δεν ήσαν στο μοιραίο τρένο **απορρόφησαν** αυτόματα τα συναισθήματα των ανθρώπων που έζησαν την τραγωδία. Η **απορρόφηση** των συναισθημάτων κάποιων άλλων, αντικατοπτρίζει ακριβώς τη **“μόλυνση”** ή την **“μετάδοση”** των συναισθημάτων των άλλων.

Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι από την κρίση του 2008 και τα μνημόνια, τα συναισθήματά των Ελλήνων είναι έντονα στις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές κρίσεις.

Συνεπώς, τα συναισθήματα συμβάλλουν θετικά στην **συναισθηματική μόλυνση ή μετάδοση** τους.

Τα συναισθήματα μπορούν να προκαλέσουν αρνητική ενέργεια και πρόθεση μέσω του **θυμού**, της **καχυποψίας**....

Δηλαδή, τα συναισθήματα ενός ατόμου δημιουργούν την ενέργεια για δράση και τιμωρία και επίσης μπορούν να προκαλέσουν παρόμοια συναισθήματα και σε άλλους ανθρώπους. Με άλλα λόγια ο θυμός ενός ατόμου γεννά την **Συναισθηματική Μόλυνση ή Μεταδοτικότητα**.

Ένα παράδειγμα από το πρόσφατο παρελθόν:

Εκλογές 2009: Ψήφισαν την **ΝΔ** 2.295.719 (33.47%)

Εκλογές Μαΐου 2012: Ψήφισαν την **ΝΔ** 1.192.103 (18.85%)

Δηλαδή, λόγω Μνημονίων η **ΝΔ** έχασε **1.103.616 ψήφους**

Εκλογές 2009: Ψήφισαν το **ΠΑΣΟΚ** 2.978.893 (43.92%)

Εκλογές Μαΐου 2012: Ψήφισαν το **ΠΑΣΟΚ** 822.698 (13.18%)

Δηλαδή, λόγω Μνημονίων το **ΠΑΣΟΚ** έχασε **2.156.195 ψήφους**

Η **συναισθηματική σκέψη** αλλά και η **Συναισθηματική Μόλυνση** ώθησε τους Έλληνες πολίτες να **τιμωρήσουν** τα δύο μεγάλα κόμματα στα οποία οφείλονταν η οικονομική πτώχευση της χώρας.

Καθώς συγγενείς, φίλοι και γνωστοί αυτών που επέλεξαν συνεχίζουν να αποκαλύπτουν τις εμπειρίες και να διαχέονται τα συναισθήματά τους είναι προφανές ότι δεν μπορεί η Κυβέρνηση, και τα υπάκουα ΜΜΕ να περιορίσουν την συναισθηματική μόλυνση ή μετάδοση.

Αντίθετα η συναισθηματική μετάδοση βοηθά και στην ανάπτυξη της **συμπόνοιας** και της **ενσυναίσθησης**.

Η **ενσυναίσθηση** με την σειρά της οδηγεί στην οικοδόμηση σχέσεων μεταξύ των ατόμων. Λόγω και του Διαδικτύου οικοδομούνται ουσιαστικές σχέσεις κατανοώντας τα συναισθήματα των άλλων και με τη σειρά τους συμβάλλουν στη **δύναμη της συναισθηματικής μόλυνσης ή μετάδοσης**.

Τα πολιτικά κόμματα γνωρίζουν ότι χάρις των συναισθημάτων έχει δημιουργηθεί μια σοβαρή αναταραχή στην Ελληνική κοινωνία. Και όσο τα συναισθήματα ενισχύονται και φουντώνουν τόσο μεγαλύτερη θα είναι η αναταραχή μέσα στο πολιτικό σύστημα.

Δεν μπορεί εύκολα το πολιτικό σύστημα να σταματήσει την εξάπλωση των μεταδοτικών συναισθημάτων.

Αντίθετα, οι διάφορες ειδήσεις που αφορούν το Ολοκαύτωμα των Τεμπών καθώς έρχονται στην επιφάνεια και ρέουν μέσα στην κοινωνία οδηγούν στην συνεχή **συναισθηματική μόλυνση ή μετάδοση**.

Τα δύο κόμματα **Ν.Δημοκρατία** και **ΣΥΡΙΖΑ** έχουν την πολιτική ευθύνη, με διαφορετικούς συντελεστές βαρύτητας, για την επανάληψη άλλης μιας εθνικής τραγωδίας με απώλεια ανθρώπινων ζώων.

Το πολιτικό σύστημα στο οποίο ανθεί η κομματοκρατία, η ευνοιοκρατία, η εξυπηρέτηση ιδιωτικών συμφερόντων σε βάρος του δημοσίου συμφέροντος είναι εδώ και πολλά χρόνια βαρειά άρρωστο ή έχει πεθάνει και δεν το έχουμε καταλάβει.

Τι σημασία έχει για την σοκαρισμένη κοινωνία το μήνυμα των δημοσκοπήσεων ότι η μεταξύ τους διαφορά στην πρόθεση ψήφου έχει μειωθεί.

Με άλλα λόγια, φαίνεται, ότι ένα από τα πολιτικά εργαλεία δεν δίνει, όπως δεν έδωσε το 2012, το μήνυμα ότι έχει πυροδοτηθεί η συναισθηματικότητα σε μεγάλο τμήμα του Ελληνικού πληθυσμού.

Κάτω από τραγωδίες το χαρακτηριστικό γνώρισμα της κοινής γνώμης είναι η ανάπτυξη της **συναισθηματικής σκέψης**.

Η Συναισθηματική σκέψη διαμορφώνεται από την απορρόφηση της συναισθηματικής μόλυνσης ή μετάδοσης ακόμη, και της πιο απλής είδησης ή μηνύματος που αφορά την τραγωδία των Τεμπών.

Ο **Daniel Kahneman** – βραβείο Νόμπελ 2002 Οικονομικών Επιστημών – στο μπεστ-σέλερ σύγγραμμά του “**Σκέψη, αργή και γρήγορη**” – Εκδ.Κάτοπτρο (2013) επισημαίνει δύο συστήματα του νού:

- το **Σύστημα 1** που λειτουργεί αυτομάτως και γρήγορα και
- το **Σύστημα 2 (το αργό)** η προσοχή επικεντρώνεται στις “επίμοχθες νοητικές δραστηριότητες”.

Στο γρήγορο σύστημα – **Σύστημα 1** – κυρίαρχη η γρήγορη **συναισθηματική** σκέψη. Τα συναισθήματα μεταφέρουν μηνύματα ή αυτό που είδε όλη η χώρα από την τηλεόραση είναι το πρώτο σημαντικό μήνυμα του γεγονότος που υπάρχει.

Στο ίδιο σύγγραμμά του ο **D.Kahneman** επισημαίνει ότι η αποτυχία των προβλέψεων οφείλεται στην τάση να υποεκτιμούμε ή να υπερεκτιμούμε τα διάφορα γεγονότα.

Τα συναισθήματα που συνδέονται με την τραγωδία των Τεμπών είναι καθαρά **αρνητικά συναισθήματα**.

Δίνουν το δικαίωμα στους Έλληνες πολίτες να αποδεχτούν και να υποστηρίξουν τον πραγματικό κίνδυνο της ασθενούς **δημοκρατίας των οικογενειών**.

Εάν καμία από τις εξαγγελίες που προτείνουν τα κόμματα (μεγάλα και μικρά δεν διαφέρουν γιατί μικρό κόμμα ήταν ο ΣΥΡΙΖΑ πριν από το 2009 και όταν έγινε μεγάλο κόμμα το 61.3% της Ελληνικής κοινωνίας που ψήφισε “ΟΧΙ” στο δημοψήφισμα της 5ης Ιουλίου έγινε “ΝΑΙ” και στις 12 Ιουλίου 2015 ο πρωθυπουργός (Τσίπρας) υπογράφει το **τρίτο Μνημόνιο**) δεν δίνουν “λύσεις” στα προβλήματα τότε η συλλογική άμυνα μας οδηγεί σε μια επιλογή: την ΑΠΟΧΗ.

Οι πολιτικοί που κακοδιαχειρίστηκαν τις οικονομικές, κοινωνικές, εκπαιδευτικές και οικολογικές καταστάσεις ΔΕΝ ΤΙΜΩΡΗΘΗΚΑΝ ΠΟΤΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΤΟΥΣ.

Μεγάλη ΑΠΟΧΗ σημαίνει ότι θα χρειαστούμε νέες προσεγγίσεις, ανάπτυξη νέων ιδεών, νέων ηθών και στήριξη νέων ηγετικών προτύπων.

Χρειαζόμαστε ένα νέο τρόπο σκέψης για να βρούμε ένα τελείως διαφορετικό μονοπάτι απ' αυτό που κατασκεύασε το σημερινό άρρωστο σύστημα.

Είμαστε στο σημείο καμψής. Αρκεί ένας **κλυδωνισμός**, ένα **σοκ** όπως αυτό της **ΑΠΟΧΗΣ** για να μεταπηδήσουμε σε μια νέα κατάσταση και να δημιουργήσουμε το μέλλον της Ελλάδας.

Αν συνεχισθεί να είμαστε στην κατάσταση που βρισκόμαστε σήμερα αυτή του μεταπολιτευτικού μοντέλου τότε η κατάσταση αυτή όπως θα λέγαμε στις πιθανότητες είναι **κατάσταση απορρόφησης**. Από μια τέτοια κατάσταση δεν μπορούμε να μεταπηδήσουμε σε μια άλλη και το μέλλον πάει. Μια κατάσταση απορρόφησης σε ένα υπόδειγμα Μαρξον σημαίνει ότι μόλις φτάσουμε σ' αυτήν την κατάσταση δεν υπάρχουν πιθανότητες που να μας επιτρέπουν να πάμε οπουδήποτε αλλού.

Το σημείο καμψής - η ΑΠΟΧΗ - ενδέχεται να είναι ικανή η αναγκαία επιλογή του πεπρωμένου μας.

Το γεγονός αυτό μας υποχρεώνει να αποφασίσουμε για το μέλλον του τόπου.

Ό,τι κάναμε μέχρι σήμερα δεν μπορούμε να το συνεχίσουμε για το μέλλον μας.

Για να ξεφύγουμε από την **κατάσταση της απορρόφησης** μόνο η **ΑΠΟΧΗ** ως σημείο καμψής μπορεί να φέρει στο νου μας και να αντιληφθούμε τα αδιέξοδα, τα προβλήματα, τις ευκαιρίες και να ενεργήσουμε σωστά για την Ελλάδα.

Η **ΑΠΟΧΗ** μας δημιουργεί έναν νέο τρόπο σκέψης απαραίτητο για μια καινοτόμο πολιτική απόφαση και δράση.

Τα συσσωρευμένα προβλήματα οι μεγάλες τάσεις ο νέος κόσμος της Τεχνητής Νοημοσύνης και της ψηφιακής τεχνολογίας του 21ου αιώνα είναι δεδομένα στοχασμού. Ασφαλώς πρέπει να μας προβληματίσουν ότι δεν μπορούμε με τη δομή του σημερινού πολιτικού συστήματος να εξασφαλίσουμε ένα πλήρες όραμα για το μέλλον της χώρας.

Γι' αυτό οι πολίτες που βιώνουν το δυσάρεστο άρρωστο γενικό πολιτικό σύστημα όποιο κόμμα και αν σκεφτούν να ψηφίσουν θα πρέπει να δουν τον εαυτό τους στον Καθρέπτη του ΚΥΡ:

Αν δεν συμφωνούμε με τον **“Καθρέπτη του ΚΥΡ”** τότε, με ευθύνη, μπορούμε να σταματήσουμε να αποτρέψουμε και να καταδικάσουμε τις συνεχείς τραγωδίες (πλημμύρες, πυρκαγιές, Τέμπη κ.λπ.). Αυτή η υπευθυνότητα μας οδηγεί στο σημείο καμπής της ΑΠΟΧΗΣ για να μπορέσουμε να αντιμετωπίσουμε την πνευματική και υλική βιωσιμότητα του Έθνους.

Τί θα χρειαστεί για να σταματήσουμε αυτό το πολιτικό σύστημα;

Τίποτε λιγότερο από μια μεγάλη **ΑΠΟΧΗ**.

Αλλά αυτή η **ΑΠΟΧΗ** θα είναι μια νέα αρχή, ένα νέο ξέσπασμα που να μεταμορφώσει τον τρόπο με τον οποίο σήμερα βιώνουμε την πολιτική. Σήμερα παρατηρούμε φτηνές αντιπαραθέσεις ενώ δεν υπάρχει η προϋπόθεση για μια αξιοπρεπή συμβίωση η οποία απαιτεί κοινούς θεσμούς χωρίς διαφθορά, σοβαρές διαδικασίες στη λήψη των αποφάσεων, τρόποι διαβουλεύσεων, πρακτικές για τη διατήρηση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης (όχι για να αποφύγουμε τις κοινωνικές συγκρούσεις αλλά να προωθήσουμε πολιτικές αλληλεπιδράσεων), προώθηση της συμμετοχής των πολιτών και αξιοποίηση στοιχείων της ΑΜΕΣΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ.

Συνεπώς, η ΑΠΟΧΗ θα μας βοηθήσει να ξανασκεφθούμε την πολιτική δραστηριότητα ως τρόπου όχι μόνο ορθολογισμού αλλά και ουσιαστικού πνεύματος συμπόνοιας και αλληλεγγύης.

Το Παράδειγμα της Εσθονίας

Στόχος της **ΑΠΟΧΗΣ** είναι να αφυπνίσει τους πολίτες σχετικά με την ολοκλήρωση του κύκλου ζωής του πολιτικού συστήματος της μεταπολίτευσης.

Η **ΑΠΟΧΗ** μας οδηγεί στο μονοπάτι της μεταστροφής της πολιτικής μας συνείδησης και των αρνητικών συναισθημάτων.

Πολλοί ενδέχεται να θέτουν το ερώτημα: **τι θα συμβεί με ένα μεγάλο ποσοστό - π.χ. πάνω από 45% - της ΑΠΟΧΗΣ;**

Κάτι θα συμβεί και θα εξαρτάται από εμάς.

Υπάρχει ένα ευρύ φάσμα δυνατοτήτων για δυνατές μελλοντικές εξελίξεις στην **μετα-ΑΠΟΧΗ** εποχή.

Θα αναφέρουμε ένα μόνο **Παράδειγμα** - ως πιθανή λύση. **Πραγματικό Παράδειγμα: την Εσθονία.**

Η Εσθονία είναι μια μικρή χώρα με πληθυσμό περίπου 1,3 εκατομμύρια κατοίκους η οποία ήταν μέχρι το 1991 μια από τις δεκαπέντε Σοβιετικές Σοσιαλιστικές Δημοκρατίες. Στις 20 Αυγούστου του 1991 αποσχίσθηκε από την Σοβιετική Ένωση και δημιουργήθηκε το ανεξάρτητο κράτος της **Δημοκρατίας της Εσθονίας** η οποία **οικονομικά παράπαιε**, ανθούσε η **παραοικονομία** ο πληθωρισμός είχε **εκτιναχθεί στο 1000%(!!!)**

Η Εσθονία έχει κοινοβουλευτική αντιπροσωπευτική δημοκρατία ΟΜΩΣ η Κυβέρνηση λειτουργεί σύμφωνα με τις αρχές μιας αυστηρά **τεχνοκρατικής προσέγγισης**.

Η έννοια της τεχνοκρατικής κυβέρνησης αναφέρεται σε ένα σύστημα διακυβέρνησης όπου άτομα με τεχνική ή επιστημονική εμπειρία και δεξιότητες διορίζονται σε καίριες θέσεις στην

κυβέρνηση. Στην Εσθονία, η κυβέρνηση έχει επικεντρωθεί στην ανάπτυξη μιας ψηφιακής κοινωνίας και έχει αναγνωριστεί ως ηγέτης στη χρήση της τεχνολογίας στη διακυβέρνηση. Η προσέγγιση της Εσθονίας στην τεχνοκρατική διακυβέρνηση έχει οδηγήσει σε αρκετά αξιοσημείωτα επιτεύγματα. Για παράδειγμα, η Εσθονία διαθέτει ένα ισχυρό σύστημα ηλεκτρονικής διακυβέρνησης που επιτρέπει στους πολίτες να έχουν πρόσβαση σε πολλές κυβερνητικές υπηρεσίες στο διαδίκτυο, συμπεριλαμβανομένης της ψηφοφορίας στις εθνικές εκλογές.

Επιπλέον, η Εσθονία διαθέτει ένα ενιαίο φορολογικό σύστημα που είναι απλό στην κατανόηση και την εφαρμογή του, το οποίο έχει συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

Συνολικά, η τεχνοκρατική προσέγγιση της Εσθονίας στη διακυβέρνηση έχει επιτύχει τους στόχους της για την προώθηση της αποτελεσματικότητας και της καινοτομίας στην κυβέρνηση, καθώς και για την προώθηση της οικονομικής μεγέθυνσης και ανάπτυξης.

Ας δούμε τα δεδομένα της αποτελεσματικότητας της Εσθονίας που μέχρι το 1991 ήταν μια Σοβιετική Δημοκρατία.

- Κατάταξη της **Εσθονίας** μεταξύ **163 χωρών** ως προς τον **Δείκτη της Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDG)**: βρίσκεται στη 10η θέση ενώ η **Ελλάδα** στη 32η θέση!!
- ως προς την **ΔΙΑΦΘΟΡΑ**, σύμφωνα με τον **Δείκτη Αντίληψης Διαφθοράς** η **Εσθονία** βρίσκεται στην **14η θέση** με τιμή του Δείκτη = **74** (ο δείκτης κινείται από το μηδέν έως 100 και όσο πιο μεγάλη είναι η τιμή του τόσο μικρότερη είναι η διαφθορά) ενώ η Ελλάδα της Μεταπολίτευσης βρίσκεται στην 51η θέση με τιμή του δείκτη ίση με 52.
- ως προς το **Κοινωνικό Κεφάλαιο** η **Εσθονία** μεταξύ **163 χωρών** είναι στην **34η θέση** ενώ η **Ελλάδα** είναι στην **101η θέση(!!!)**
- ως προς το **επενδυτικό περιβάλλον** η **Εσθονία** μεταξύ **163 χωρών** είναι στην **28η θέση** ενώ η **Ελλάδα** είναι στην **69η θέση(!!!)**
- ως προς την **Διακυβέρνηση** η **Εσθονία** μεταξύ **163 χωρών** είναι στην **19η θέση** ενώ η **Ελλάδα** είναι στην **43η θέση**

Οι συγκρίσεις είναι εκκωφαντικές. Η περίπτωση της Εσθονίας είναι ένα σημαντικό παράδειγμα – δίδαγμα από το οποίο μπορούμε να αντλήσουμε χρήσιμες μεθόδους. Το παράδειγμα της Εσθονίας δείχνει τι μπορεί να επιτύχει μια χώρα όταν στηρίζεται στην **τεχνοκρατία**.

Από αυτή την άποψη και δεδομένου ότι υπάρχουν πολλοί κορυφαίοι Έλληνες επιστήμονες κυρίως στην διασπορά, η Ελλάδα θα μπορούσε να τους αξιοποιήσει μετά το σοκ της ΑΠΟΧΗΣ.

Πρέπει να αρχίσουμε να μαθαίνουμε από το παράδειγμα του **ανοικτού συστήματος** της

Εσθονίας.

Βέβαια οι διαδικασίες του άρρωστου πολιτικού συστήματος δεν θα αντιστραφούν εύκολα. Η απόδειξη είναι απλή: η εμπειρία με τα Μνημόνια.

Βοηθητική σημείωση για την Τεχνοκρατία

Η τεχνοκρατία είναι μια μορφή διακυβέρνησης στην οποία η λήψη αποφάσεων βασίζεται στην εμπειρογνωμοσύνη σε έναν συγκεκριμένο τομέα ή κλάδο και όχι σε πολιτικές εκτιμήσεις ή λαϊκές απόψεις. Η τεχνοκρατία τονίζει τη σημασία της επιστήμης, της τεχνολογίας και του ορθολογισμού στη διακυβέρνηση της κοινωνίας. Σε μια τεχνοκρατία, εμπειρογνώμονες σε διάφορους τομείς όπως η επιστήμη, η μηχανική, τα οικονομικά και άλλοι εξειδικευμένοι τομείς θα επιλέγονταν για να λαμβάνουν αποφάσεις και να διαμορφώνουν πολιτική.

Αυτοί οι εμπειρογνώμονες δεν θα είναι απαραίτητα πολιτικοί, αλλά μάλλον άτομα με υψηλό επίπεδο γνώσεων και εμπειρογνωμοσύνης στους αντίστοιχους τομείς τους. Υπάρχουν διαφορετικοί τύποι τεχνοκρατιών, αλλά ένα κοινό χαρακτηριστικό είναι η χρήση προσεγγίσεων βάσει δεδομένων για τη λήψη αποφάσεων, συχνά χρησιμοποιώντας αλγόριθμους και εργαλεία τεχνητής νοημοσύνης για την ανάλυση δεδομένων και την πρόβλεψη αποτελεσμάτων.

Η τεχνοκρατία είναι μια σχετικά σπάνια μορφή διακυβέρνησης, καθώς απαιτεί υψηλό επίπεδο εμπιστοσύνης στους εμπειρογνώμονες και προθυμία να παραιτηθεί από κάποιο βαθμό δημοκρατικού ελέγχου. Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι η τεχνοκρατία μπορεί να οδηγήσει σε καλύτερα αποτελέσματα πολιτικής, ενώ άλλοι εγείρουν ανησυχίες σχετικά με το ενδεχόμενο οι τεχνοκράτες να αποσυνδεθούν από τις ανάγκες και τις ανησυχίες του γενικού πληθυσμού.

Οι διάφοροι ιστορικοί συμφωνούν ότι οι χώρες οι οποίες βρίσκονται σε παρακμή η εσωτερική τους **αναμόρφωση** επιτυγχάνεται κάτω από δύο συνθήκες:

- η **πρώτη** είναι “μια μεγάλη περίοδος αυξανόμενης **απογοήτευσης** και **θυμού** που τελικά οδηγεί σε έκρηξη
- η **δεύτερη** είναι μια μεγάλη κρίση

Η **πρώτη συνθήκη** οδηγεί και στην αύξηση της ΑΠΟΧΗΣ.

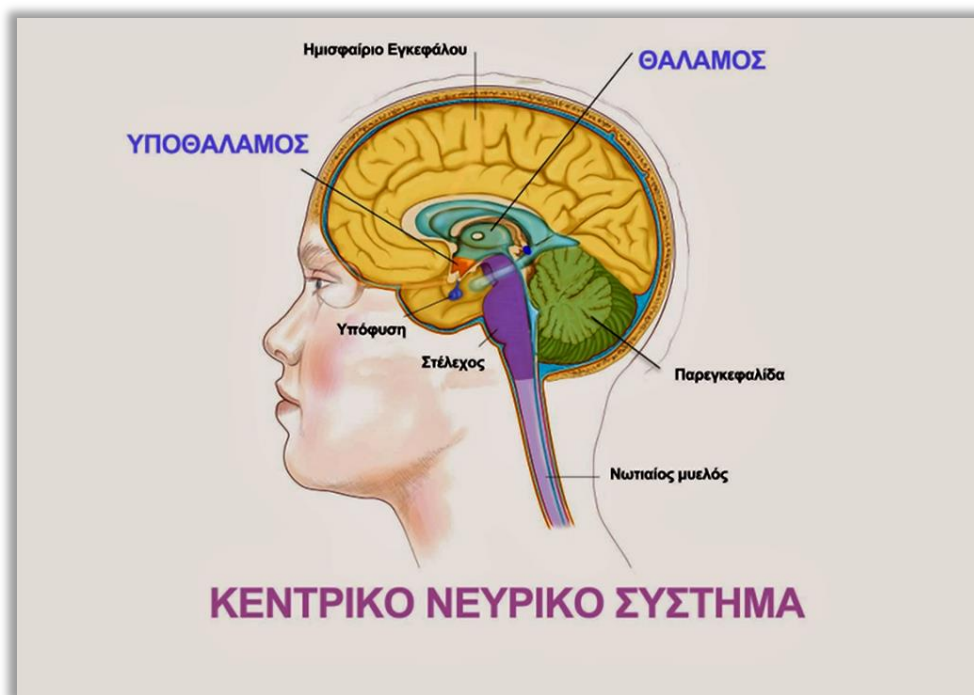
Η μετάδοση του θυμού των νέων προκαλεί εκλογικό φόβο

Τα **συναισθήματα** επηρεάζουν τις στάσεις και τις συμπεριφορές των ατόμων.

Τα **συναισθήματα** συνιστούν ένα νευρωνικό δίκτυο και είναι συνδεδεμένα με όλα τα νευρωνικά δίκτυα. Ο ρόλος των συνδέσεων αυτών επιτρέπει στον εγκέφαλο να εντοπίζει τις σημαντικότερες μνήμες.

Γι' αυτό και ο κάθε πολίτης και ψηφοφόρος θυμάται πώς το πολιτικό σύστημα τον εξαπάτησε, θυμάται την οικονομική καταστροφή που επέφεραν οι τράπεζες, θυμάται ότι η ψήφος του δεν μετράει, θυμάται ότι δεν μπορεί να επηρεάσει τη λήψη των αποφάσεων, θυμάται το Μάτι αλλά και την πρόσφατη τραγωδία των Τεμπών.

Όμως, τα συναισθήματα, ως νευρωνικά δίκτυα, είναι συνδεδεμένα με ένα μικρό όργανο που βρίσκεται στον εγκέφαλο, τον **υποθάλαμο**.

Σύμφωνα με τον Καθηγητή **Dispenza**, ο **υποθάλαμος** του εγκεφάλου “είναι σαν ένα μικροσκοπικό εργοστάσιο, και είναι μια περιοχή που παράγει ορισμένα χημικά τα οποία ταιριάζουν σε ορισμένα συναισθήματα που βιώνουμε”.

Δηλαδή, το κάθε **συναίσθημα** έχει ένα χημικό μόριο συναίσθηματος που συνδέεται μαζί του, και η απορρόφηση αυτής της χημικής ουσίας προκαλεί και το συγκεκριμένο συναίσθημα.

Έτσι, τα **συναισθήματα** αποτελούν «βιολογικές διαδικασίες οι οποίες ρυθμίζουν και τον

«Αποχή στην Ποντικοχώρα», Επαμεινώνδας Ε. Πανάς

εγκέφαλο και το σώμα, για να ανταποκριθεί σε εσωτερικές και εξωτερικές πληροφορίες, οι οποίες θα αξιολογηθούν υποκειμενικά» – σύμφωνα με τους **M.Dickmann** και **Nancy Stanford-Blair (2002)**.

Κατά **Goleman** (1995):

«τα συναισθήματά μας έχουν το δικό τους μυαλό, ένα μυαλό που μπορεί να συγκρατήσει απόψεις εντελώς ανεξάρτητες από το λογικό εγκέφαλο».

Υπάρχουν δέκα βασικά συναισθήματα:

- η οργή (θυμός)
- ο φόβος
- η θλίψη
- η αηδία
- η περιφρόνηση
- η έκπληξη
- η χαρά
- η αμηχανία
- η ενοχή, και
- η ντροπή

Σύμφωνα με τον **Goleman** (2005) “η καθεμία από αυτές τις λέξεις αντιπροσωπεύει μια οικογένεια συναισθημάτων και όχι ένα μόνο συναίσθημα”.

Υπάρχει, για παράδειγμα, μια οικογένεια για τα συναισθήματα της οργής”.

- Τα συναισθήματα δεν σκέφτονται.
- Τα συναισθήματα προηγούνται των σκέψεων.
- Ο νούς μας είναι εκείνος που σκέφτεται.

Τα συναισθήματα ενός ατόμου προκαλούν παρόμοια συναισθήματα σε φίλους, γνωστούς,

συγγενείς, κοντινούς ανθρώπους χωρίς εκείνη τη στιγμή να αναγνωρίζονται.

Σ' αυτήν την περίπτωση πλέον αρχίζουμε να μιλάμε για την:

συναισθηματική μόλυνση ή μετάδοση.

Με την βοήθεια της **συναισθηματικής μόλυνσης ή μετάδοσης** τα συναισθήματα μας επηρεάζουν ταυτόχρονα και άλλους ανθρώπους.

Στην **συναισθηματική μόλυνση ή μετάδοση** οφείλεται στο πως έχουν επηρεαστεί τα συναισθήματα και οι διαθέσεις των άλλων.

Το **Ολοκαύτωμα των Τεμπών** προκάλεσε μια συναισθηματική πανδημία. Με τις διάφορες εκδηλώσεις σε όλη την Ελλάδα, αναγνωρίζουμε τη δύναμη του **συναισθήματος** αλλά και την καταίγίδα της **συναισθηματικής μόλυνσης ή μετάδοσης**.

Είναι κανείς δύσκολο να φανταστεί το Ολοκαύτωμα των Τεμπών χωρίς να λάβει υπόψη του τα **συναισθήματα** και τον μηχανισμό της **συναισθηματικής μόλυνσης**.

Η περίπτωση του Ολοκαυτώματος των Τεμπών αποτελεί άλλη μια **κρίση** των αξιών του πολιτικού συστήματος.

Η εκάστοτε κυβέρνηση είναι υπεύθυνη για τις ζωτικές της αποφάσεις.

Οι πολίτες με την σειρά τους αξιολογούν το πόσο αποτελεσματικά λειτουργεί η Κυβέρνηση.

Όλα αυτά οδηγούν και στην διαμόρφωση της **εμπιστοσύνης** του πολίτη προς την Κυβέρνηση του.

Η κρίση των Τεμπών ασφαλώς και επηρέασε αρνητικά την εικόνα και την εμπιστοσύνη προς την Κυβέρνηση.

Η κρίση των Τεμπών αποτελεί άλλη μια ευκαιρία να παρατηρήσουν οι πολίτες το πως προλαμβάνει τέτοιου είδους κρίσεις η Κυβέρνηση και το ποιο είναι το επίπεδο της ετοιμότητας της στην ανταπόκριση των κρίσεων.

Και εδώ ακριβώς έρχονται να παίξουν σημαντικό ρόλο τα **συναισθήματα** και η **συναισθηματική μόλυνση**.

Ο ξεσηκωμός της νεολαίας για το Ολοκαύτωμα των Τεμπών δεν οφείλεται σε κάποιο πολιτικό κόμμα. Ο ξεσηκωμός διαδόθηκε κυρίως μέσω των κοινωνικών δικτύων του Διαδικτύου (Facebook, Twitter κ.λ.π.).

Τα κοινωνικά δίκτυα σχημάτισαν και εξάπλωσαν την οργή της νεολαίας. Κανείς δεν θα μπορούσε να προβλέψει πως η **ψηφιακή τεχνολογία** θα άλλαζε την συμπεριφορά των ανθρώπων και της κοινωνίας.

Από την άλλη μεριά οι νευροεπιστήμονες δείχνουν ότι οι άνθρωποι πρώτα αισθάνονται και στη συνέχεια ενεργούν και σκέφτονται.

Τα δε **συναισθήματα** είναι οι επιταχυντές των συμπεριφορών. Τα κοινωνικά κινήματα ενεργοποιούνται συνήθως όταν δραστηριοποιούνται και τα **συναισθήματα** τα οποία προέρχονται από την εμφάνιση ενός σημαντικού γεγονότος.

Η ανθρώπινη συμπεριφορά, σύμφωνα με τον Καθηγητή νευροεπιστήμονα **A.Damasio** (2009), υποκινείται βασικά από τα συναισθήματα.

Οι **Neumann et al** (2007) υποστηρίζουν ότι το **έναυσμα** είναι ο **θυμός (η οργή)** και ο τύραννος είναι ο **φόβος**.

Η συναισθηματική κινητοποίηση της νεολαίας προκλήθηκε από την οργή ενάντια στην κατάφωρη αδικία ως συνέπεια της κομματοκρατίας, της κρίσης νομιμότητας των κυβερνώντων που είναι υπεύθυνοι για την ασφάλεια των πολιτών.

Βιβλιογραφία

Damasio, A. (2009) Self Comes to Mind. Pantheon Books, New York.

Νεολαία και μεγέθυνση της Αντισυστημικής Εποχής

Το πολιτικό σύστημα απέναντι στην **συναισθηματική μόλυνση τί κάνει**; Συνεδριάζει η «**Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας**» για να εντοπίσουν τον ένοχο της τραγωδίας!!!

Επιχειρούν να βομβαρδίζουν και να αποπροσανατολίζουν την κοινή γνώμη ώστε να **περιορίσουν** την συναισθηματική μόλυνση και την **έντονη οργή** ή τον θυμό.

Επιχειρούν με άλλα λόγια τον αποπροσανατολισμό και την αδρανοποίηση της κοινωνίας.

Γνωρίζουν ότι η έκρηξη κυρίως της οργής και της ανάπτυξης της **συναισθηματικής μόλυνσης** δεν μπορεί να περιορισθεί γιατί ακόμη δεν έχει ανακαλυφθεί το εμβόλιο της.

Συνεπώς, επειδή τόσο η **οργή** όσο και η **συναισθηματική μόλυνση** είναι αισθητές και επηρεάζουν τους εκλογικούς σχεδιασμούς των κομμάτων αλλά και επιβάλλουν νέες διαστάσεις στις εκλογές.

Μεγαλύτερη αμφισβήτηση του πολιτικού συστήματος, και απόρριψη της οικογένειας των πολιτικών κομμάτων.

Όσο και αν προσπαθεί το πολιτικό σύστημα και τα ΜΜΕ η επιστροφή στην προ των Τεμπών εποχή δεν είναι δυνατή.

Είναι έντονα φορτισμένη η όλη ατμόσφαιρα.

Λόγω της συναισθηματικής μόλυνσης η οργή θα είναι παρούσα και οι επιπτώσεις της θα φανούν και στα εκλογικά αποτελέσματα. Η συναισθηματική μόλυνση δεν είναι στατική αλλά δυναμική και φέρνει στο μυαλό όλων μας την κακή διαχείριση της πανδημίας, τις πλημμύρες της Μάνδρας, τις πυρκαγιές στη Βαρυμπόμπη, στο Μάτι και στην Εύβοια καθώς και τις ζωές και τις περιουσίες που χάθηκαν.

ΟΛΑ αυτά και το γεγονός ότι η κρίση του 2008 δεν ξεχάστηκε ενισχύουν την ΟΡΓΗ του κόσμου καθώς και την ιδέα ότι οι πολιτικές δυνάμεις δεν μπορούν να διαχειριστούν αποτελεσματικά τα του κράτους.

Αντιλαμβάνεται το πολιτικό σύστημα την πιθανή τροπή των πραγμάτων στις εκλογές: την μεγάλη δυσαρέσκεια η οποία μπορεί να μετατραπεί σε **ΑΠΟΧΗ**.

Η αποχή, η δυσαρέσκεια, η οργή, ο θυμός, η συναισθηματική μόλυνση, οι επιπτώσεις του Ουκρανικού, η παγκόσμια οικονομική κρίση, όλα αυτά μαζί αναδεικνύουν τις πιθανότητες εμφάνισης γεγονότων **μαύρων κύκνων** στη χώρα μας.

Θα αποτύχει η όποια προσπάθεια εκτόνωσης της λαϊκής **οργής με διάφορες παροχολογίες**.

Το πολιτικό σύστημα αλλά και ο ξένος παράγοντας προβληματίζονται λόγω της οργής και της συναισθηματικής μόλυνσης μήπως τυχόν επαναληφθεί η εκλογική κατάρρευση των στηριγμάτων του συστήματος όπως συνέβη το 2012.

Ακόμη και αν δεν συμβεί κάτι τέτοιο το βέβαιο γεγονός είναι ότι το **πολιτικό σύστημα θα αισθανθεί το σοκ**. Η φθορά του, η περαιτέρω απαξίωσή του, η αδιαμφισβήτητη αδυναμία, η έλλειψη ανθεκτικότητας, η ισχυρή παρέμβαση του **ξένου παράγοντα** αποτελούν χαρακτηριστικά του γνωρίσματα.

Μόνο τυχαίο δεν είναι το γεγονός ότι οι διάφοροι παράγοντες-πυλώνες του άρρωστου πολιτικού συστήματος επικεντρώνονται στον κίνδυνο της **“αντισυστημικής ψήφου”** (ψήφος σε μικρά κόμματα, λευκό, άκυρο και ΑΠΟΧΗ).

Παράδειγμα: Η εφημερίδα **“ΤΑ ΝΕΑ”** της **11/03/2023** στην πρώτη της σελίδα θέτει την πρόταση:

“Γιατί η αποχή θα εκφράσει την αντισυστημική στάση”.

Δηλαδή, **όλη η έγνοια τους είναι πώς θα αντιμετωπίσουν την αντισυστημική συμπεριφορά των ψηφοφόρων.**

Υπάρχει κάτι το οποίο μας διαφεύγει:

Οποιοδήποτε και αν είναι το εκλογικό σύστημα το λευκό και το άκυρο δεν προσμετρώνται στην κατανομή των εδρών.

Οι ψήφοι που έχουν αξία για το **σάπιο πολιτικό σύστημα** είναι **μόνο** οι ψήφοι προς τα κόμματα του 3% και πάνω.

Οι υπόλοιποι ψήφοι δεν έχουν νόημα για το πολιτικό σύστημα!!!

Τους ανησυχεί κυρίως η μεγάλη πανελλαδική Λαϊκή έκρηξη, και η **δυναμική συμμετοχή της νεολαίας.**

Της **νεολαίας** η οποία βιώνει συνθήκες κρίσεων και παρακμής.

Αυτά τα σημάδια οδηγούν τους νέους σε μια τελείως διαφορετική εκλογική συμπεριφορά όπου ο θυμός μπορεί να παίξει ιδιαίτερα κυρίαρχο ρόλο.

Πολυάριθμοι νέοι έχασαν τη ζωή τους ή τραυματίστηκαν στο Ολοκαύτωμα των Τεμπών.

Αυτή είναι μια κατάσταση η οποία προσβάλλει τον νέο ή τους φίλους τους ή τους αγαπημένους του και του δίνεται η ευκαιρία να υπερασπιστεί την αδικία.

Ο **θυμός** – κατά **Σένεκα** είναι αναπόσπαστο συστατικό της ύπαρξης – που υπάρχει σήμερα στους νέους – περιοριζόμαστε σε αυτό το τμήμα και δεν σημαίνει ότι δεν ισχύει και για τις άλλες ηλικιακές ομάδες- και όσο οι νέοι συλλέγουν περισσότερες πληροφορίες για το γεγονός των Τεμπών, τόσο περισσότερο θα αλλάξουν το status quo με την εκλογική τους συμπεριφορά.

Ο **θυμός (ή η οργή)** των νέων είναι απόλυτα δικαιολογημένος αφού είναι κατανοητοί οι λόγοι που τους έκαναν να θυμώσουν και ως εκ τούτου ισχύει αυτό που είπε στην συναρπαστική περιγραφή του ο **Αριστοτέλης** στα Ηθικά Νικομάχεια (1126α) περί οργής ή θυμού:

“Η έλλειψη [της οργής] είτε την ονομάσουμε αοργησία είτε κάτι άλλο, κατακρίνεται. Γιατί αυτοί που δεν οργίζονται για αυτά που πρέπει θεωρούνται ηλίθιοι (οί γάρ μη όργιζόμενοι έφ’ οἷς δεῖ ἡλίθιοι δοκοῦσιν εἶναι), όπως και όσοι δεν οργίζονται όπως πρέπει, όταν πρέπει, εναντίον όσων πρέπει· διότι φαίνεται ότι δεν αισθάνονται και δεν λυπούνται, και αυτός που δεν οργίζεται δεν μπορεί να αμυνθεί· το να ανέχεται κανείς προπηλακισμούς για τον ίδιο και για τους οικείους του και να αδιαφορεί είναι δουλοπρεπές”.

Οι νέοι έδειξαν με τις αυθόρμητες κινητοποιήσεις τους ότι ούτε πάσχουν κατά Αριστοτέλη από **αοργησία** αλλά ούτε όμως είναι και **δουλοπρεπείς**.

Ο **θυμός (ή η οργή)** θα διαδραματίσει ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στις επερχόμενες εκλογές.

Μην υποτιμάμε τον ιδιαίτερο ρόλο που παίζουν τα διαφορετικά συναισθήματα στη συμπεριφορά σε σχέση με την συμμετοχή ή όχι στην εκλογική διαδικασία.

Πέρα από τα έντονα συναισθήματα των νέων θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο **αριθμός** των νέων που θα ασκήσουν το δικαίωμα τους να ψηφίσουν φθάνει τους

440.000, ή το 4.47%

του εκλογικού σώματος.

Συναισθήματα συν το σημαντικό ποσοστό του 4.47% θα παίξουν ρόλο για τη διαμόρφωση του τελικού αποτελέσματος.

Υπάρχει, όμως, και ένας άλλος σημαντικός παράγοντας που θα διαμορφώσει το τελικό αποτέλεσμα και προκαλεί πονοκέφαλο σε όλα τα κόμματα.

Η **διαχείριση των πληροφοριών** είναι σήμερα το κλειδί της ενημέρωσης αλλά και της διατήρησης των συναισθημάτων.

Το πολιτικό σύστημα πέρα από την ανησυχία που νιώθει με την συμπεριφορά του 4.47% αισθάνεται τον φόβο των νέων γιατί όλοι τους είναι χρήστες του διαδικτύου με αποτέλεσμα να συντηρούν την τραγωδία των Τεμπών.

Σήμερα οι νέοι δεν ενημερώνονται από τα κατεστημένα ΜΜΕ.

Ενημερώνονται από τα κοινωνικά δίκτυα.

Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης πιστεύεται ότι διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην πολιτική. Ωστόσο, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι λόγω της πανδημίας Covid-19, αυξήθηκαν οι μέθοδοι προσωπικής επικοινωνίας, γεγονός που οδήγησε τα **μέσα κοινωνικής δικτύωσης** να γίνουν από τις βασικές επιλογές και για να παραμείνουν οι άνθρωποι συνδεδεμένοι με τον κόσμο.

Αξίζουν να αναφερθούν ορισμένα στατιστικά για να αντιληφθούμε τον σημαντικό ρόλο των **μέσων κοινωνικής δικτύωσης**:

- Το **ποσοστό πρόσβασης** στο Διαδίκτυο φτάνει το 2022 περίπου στο **82.2%** του συνολικού πληθυσμού. Δηλαδή **8 στους 10** Έλληνες έχουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο.
- Υπάρχουν **7.4 εκατομμύρια** χρήστες των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στην Ελλάδα
- Ο ανωτέρω αριθμός των **7.4 εκατομμυρίων** χρηστών είναι ισοδύναμος προς το **71.5%** του συνολικού πληθυσμού (οι χρήστες δεν είναι μοναδικοί)
- Οι χρήστες του **Facebook** έφθασαν τα **5.15 εκατομμύρια** το 2022
- Οι χρήστες του **YouTube** έφθασαν τα **7.4 εκατομμύρια** το 2022
- Οι χρήστες του **Instagram** διαμορφώθηκαν τα **4.35 εκατομμύρια** το 2022
- Οι χρήστες του **TikTok** έφθασαν τα **2.35 εκατομμύρια** ηλικίας άνω των 18 ετών
- Οι χρήστες του **LinkedIn** έφθασαν τα **1.9 εκατομμύρια** “μελών” το 2022
- Οι χρήστες του **Twitter** έφθασαν τους **707.000** το 2022
- Οι **συνδέσεις** των κινητών τηλεφώνων έφθασαν τα **15 εκατομμύρια** το 2022

Πίνακας 1: Λόγοι χρήσης του διαδικτύου – Α' τρίμηνο 2020	Ποσοστιαία % συμμετοχή ατόμων ηλικίας 16-74 ετών που χρησιμοποίησαν το διαδίκτυο κατά το Α' τρίμηνο του 2020
Αναζήτηση πληροφοριών για προϊόντα και υπηρεσίες	88,9
Διάβασμα online ειδήσεων σε ιστοσελίδες, εφημερίδες, περιοδικά	88,5
Συμμετοχή σε ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης (Facebook, Twitter, Instagram, Snapchat κ.λπ.)	76,0
Ανταλλαγή μηνυμάτων χρησιμοποιώντας εφαρμογές, όπως Skype, Messenger, Viber, Whats App, Snapchat	74,3
Αποστολή ή λήψη ηλεκτρονικών μηνυμάτων	74,2
Μουσική (π.χ. web ραδιόφωνο, μουσική συνεχούς ροής -streaming-, από YouTube κ.λπ.)	73,0
Πραγματοποίηση κλήσεων ή βιντεοκλήσεων, με χρήση web κάμερας μέσω του διαδικτύου (Skype, Messenger, Facetime, Viber, Whats App, Snapchat κ.λπ.)	72,3
Αναζήτηση πληροφοριών υγείας, σχετικά με ασθένειες, διατροφή, κακώσεις, τραύματα, παράγοντες που βελτιώνουν την υγεία κ.λπ	66,6
Παρακολούθηση video (δωρεάν), κάνοντας χρήση υπηρεσιών διαμοιρασμού αρχείων (sharing services), όπως π.χ. από το You Tube	59,7
Μοιραστήκατε με άλλους ή δημοσιεύσατε video φωτογραφίες, μουσική, κείμενο κ.λπ.	48,0
Πραγματοποίηση τραπεζικών συναλλαγών	46,8
Παρακολούθηση video on demand από εμπορικές εταιρείες (όπως Nova Go, Cosmote TV Go, Netflix, HBOGo, Amazon)	32,6
Παιχνίδια	32,4
Παρακολούθηση προγράμματος διαδικτυακής τηλεόρασης συνεχούς ροής (streamed), είτε ζωντανά είτε όχι (catch up), από τηλεοπτικούς σταθμούς	21,0
Κλείσιμο ραντεβού online διαδικτυακά με γιατρό νοσοκομείου, μονάδας υγείας ΠΕΔΥ ή Κέντρου Υγείας	10,5
Πρόσβαση online στο ατομικό σας ιατρικό αρχείο (π.χ. στο αποτέλεσμα εργαστηριακών εξετάσεων που έχετε κάνει)	7,5
Χρήση άλλων ιατρικών υπηρεσιών, μέσω ιστοσελίδας ή εφαρμογής (π.χ. λήψη ιατρικής συνταγής ή ιατρικής συμβουλής)	6,7
Πώληση αγαθών ή υπηρεσιών μέσω ιστοσελίδας ή εφαρμογής (π.χ. στο eBay, Facebook Marketplace, shrock)	5,1

Πηγή: **ΕΛΣΤΑΤ**

Από όλα τα παραπάνω στατιστικά δεδομένα γίνεται εμφανές ότι το επίπεδο του ψηφιακού χάσματος που σχετίζεται με την φυσική πρόσβαση στο Διαδίκτυο δεν αποτελεί πρόβλημα για τους νέους.

Δεν έχουμε αναλυτικά ανά ηλικιακή ομάδα στοιχεία, όμως θα πρέπει να σημειώσουμε ότι ένα αρκετό υψηλό ποσοστό των νέων έχουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο χρησιμοποιώντας μια κινητή συσκευή και επισκέπτονται περισσότερους από έναν ιστότοπους κοινωνικών μέσων.

Με έναν υπολογιστή, με ένα laptop, με ένα κινεζικό κινητό οι νέοι αποτελούν τον **σύγχρονο στρατό των επηρεαστών**. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι μέρος της καθημερινότητας των νέων. Ο χρόνος που αφιερώνουν οι Έλληνες στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ξεπερνά την μιάμιση ώρα την ημέρα.

Οι νέοι σχολιάζουν, συζητούν, βλέπουν ένα σχετικό βίντεο και στη συνέχεια διαμορφώνουν με τα συναισθήματά τους σειρά πραγματικών πολιτικών πληροφοριών που θα μπορούσαν να επηρεάσουν τις επιλογές των πολιτών στις εκλογές.

Επίσης δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι **πιο άμεσα**, επιτρέπουν στους πολίτες να παίρνουν άμεσα πολιτικές πληροφορίες και το πιο σημαντικό είναι ανεξάρτητα από τα κατεστημένα ΜΜΕ.

Έτσι, το **πολιτικό σύστημα φοβάται τους νέους** ιδιαίτερα μετά τα Τέμπη, γιατί κάθε νέος έχει πρόσβαση στο Διαδίκτυο και διαχέει τον θυμό του.

Η επιρροή του θυμού των νέων θα επηρεάσει τον Ελληνικό Λαό και τα κόμματα. Η πορεία του πολιτικού συστήματος πιθανόν να είναι διαφορετική μετά τις εκλογές. Η λογική του συναισθήματος του θυμού κεντρίζει οδυνηρά τον φόβο του πολιτικού συστήματος.

Ο θυμός των νέων δεν μπορεί να διαλυθεί γρήγορα όσα κόλπα και αν σκαρφίζεται το πολιτικό σύστημα. Μετά την **τραγωδία των Τεμπών** σημαντικοί παράγοντες επιρροής στον χώρο των μέσων κοινωνικής δικτύωσης είναι οι νέοι. Οι νέοι που αποτελούν και μέρος του **εκλογικού σώματος**.

Γνωρίζουν οι νέοι ότι οι Έλληνες πολίτες έχουν χάσει την **εμπιστοσύνη τους** στα κόμματα, στην Κυβέρνηση, στη Βουλή και στα ΜΜΕ.

Οπότε οι νέοι μέσω του Διαδικτύου καθίστανται **επηρεαστές**. Ο **επηρεαστής** έχει τη δύναμη να αλλάξει τις σκέψεις ή το μυαλό των ψηφοφόρων.

Αυτό ακριβώς φοβάται το πολιτικό σύστημα.

Οι νέοι, ως **επηρεαστές** χωρίς να λάβουν άμεση κομματική δράση, έχουν τη δύναμη να

αλλάξουν την εκλογική συμπεριφορά των ψηφοφόρων.

Η **επιρροή είναι η δύναμη** η οποία προκαλεί αλλαγές χωρίς βία. Η νεολαία με τις ενέργειες της ως προς το Ολοκαύτωμα των Τεμπών έδειξαν για άλλη μια φορά ότι είναι το μεγάλο **κεφάλαιο** για το μέλλον του τόπου. Με αυτές τις ενέργειες έδειξαν οι νέοι/ες προς το πολιτικό σύστημα ότι ο ρόλος τους είναι πολύ πιο σημαντικός απ'όσο θεωρεί το πολιτικό σύστημα.

Η νεολαία έδειξε την **κοινωνική της ευαισθησία** η οποία μπορεί να οδηγήσει σε μεταρρυθμίσεις οι οποίες και θα δώσουν μια διαφορετική εικόνα της κοινωνίας και της χώρας.

Η νεολαία με τη στάση της, με το μαζικό ξέσπασμα της δυσαρέσκειάς της έχει ήδη ταραξει το παρακμιακό προεκλογικό κλίμα. Η συσσωρευμένη **οργή** της νεολαίας δείχνει ότι το πολιτικό σύστημα δεν είναι τόσο **ανθεκτικό** στους κλυδωνισμούς.

Ίσως η κινητοποίηση της νεολαίας να σηματοδοτεί ότι έφθασε η στιγμή να τιμωρηθεί το πολιτικό σύστημα ώστε να ξεκινήσουν όλα από μια νέα αρχή.

Το πολιτικό σύστημα φοβάται την συμπεριφορά των νέων στις εκλογές της 21ης Μαΐου 2023. Την φοβάται γιατί πρώτα-πρώτα ο αριθμός τους στο εκλογικό σώμα υπολογίζεται στα **438.595 άτομα** είναι αρκετά σημαντικός, - όταν το τρίτο κόμμα της Βουλής στις εκλογές του 2019 είχε ψηφισθεί από 457.653 άτομα και έλαβε 22 έδρες – για να διαταράξει τις όποιες καταστάσεις.

Η Κυβέρνηση φοβάται περισσότερο ότι η συμπεριφορά της νεολαίας μπορεί να **μεταδώσει την οργή της** και σε άλλους ψηφοφόρους. Εξάλλου, υπάρχει σημαντικός αριθμός πολιτών οι οποίοι είναι απογοητευμένοι και δυσαρεστημένοι με όλα τα κόμματα. Οπότε, η **μετάδοση της οργής** δεν κάνει τους πολιτικούς να νιώθουν άνετα. Όταν, λοιπόν, το εξωτερικό χρέος αυξάνεται, το ίδιο αυξάνεται και η μετανάστευση των ταλαντούχων νέων, όταν η διαφθορά αυξάνεται, όταν παρά τις υποσχέσεις του Πρωθυπουργού δεν δόθηκε λύση για την εκπαίδευση των παιδιών της Γαύδου (όμως σημαντική για την ΑΟΖ), όταν όλα σιγά-σιγά καταστρέφονται τότε η **οργή** θα είναι ενάντια στην όποια ελπίδα προτείνει το πολιτικό σύστημα.

Τέλος, δεν υποτιμούμε τη συμβολή των νέων στις εκλογές.

Σημαντικό ποσοστό μπορεί να επιλέξει την **ΑΠΟΧΗ**.

Φαίνεται ότι η Ν.Δ αλλά ούτε και ο ΣΥΡΙΖΑ θα μπορούν να ελπίζουν ότι θα κερδίσουν τις καρδιές των νέων. Οι νέοι πέρα από την οργή αισθάνονται και την ταπείνωση.

«Αποχή στην Ποντικοχώρα», Επαμεινώνδας Ε. Πανάς

Ωστόσο, η **συναισθηματική διάσταση** αυτών των εκλογών και η αίσθηση ντροπής που δημιούργησαν σε πολλούς Έλληνες δεν θα πρέπει να υποτιμηθεί.

Βιβλιογραφία

Dickmann, M.H. and Nancy Stanford-Blair (2002): Connecting Leadership to the Brain, Corwin Press Inc.

Ekman, P. (1973) Darwin and Facial Expression: A century of research in review. Academic Press, New York

Goleman, D. (1995). Η συναισθηματική νοημοσύνη. Γιατί το EQ είναι πιο σημαντικό από το IQ. Εκδ. Ελληνικά Γράμματα

Goleman, D. (2005). Καταστροφικά Συναισθήματα, Εκδ. Ελληνικά Γράμματα

Neuman, W. Russell, Marcus, G.E., Crigler, A.N. and MacKuen, M. (eds.) (2007) The Affect Effect: Dynamics of emotion in political thinking and behavior. University of Chicago Press, Chicago, IL.

Η ΑΗΔΙΑ προς το πολιτικό σύστημα είναι η αιτία της ΑΠΟΧΗΣ

Έχει περάσει ένας μήνας από το Ολοκαύτωμα των Τεμπών.

Το λαϊκό ξέσπασμα, ο μεγάλος **θυμός** που σχετίζεται με ολόκληρο το πολιτικό σύστημα δημιουργεί τους **μαύρους κύκνους** των εκλογών.

Οι διάφοροι μηχανισμοί οι οποίοι επιδιώκουν την αλλαγή του **θυμού** ξεχνούν ότι έχουν πλημμυρίσει οι πλατείες, οι δρόμοι με το συναίσθημα της **αηδίας**.

Αυτό που μοιράζονται οι πολίτες με τους διαδηλωτές είναι το συναίσθημα της **αηδίας** προς το πολιτικό σύστημα.

Η **αηδία**, στην περίπτωσή μας, είναι ένα σημαντικό συναίσθημα εκδήλωσης το οποίο επιδιώκει την εξάλειψη εκείνων των πράξεων ή παραλείψεων που έχουν μολύνει την καλώς νοούμενη διακυβέρνηση της χώρας.

Δηλαδή, ουσιαστικά η **αηδία** συνιστά την απέχθεια προς τις ηθικές παραβιάσεις της σωστής Δημοκρατικής διακυβέρνησης.

Η **αηδία** είναι η αγανάκτηση ενάντια των φαύλων πολιτικών δράσεων, των κακοδιαχειρίσεων, των διαφόρων οικονομικών, υγειονομικών και οικολογικών κρίσεων καθώς και των κυβερνητικών αυταρχισμών.

Και να μην ξεχνάμε ότι τα συναισθήματα είναι **μεταδοτικά**.

Η **αηδία** είναι ένα ισχυρό συναίσθημα το οποίο περιέργως πως δεν έχει αναλυθεί και μελετηθεί στον εκλογικό χώρο στην χώρα μας.

Η **ΑΠΟΧΗ** δεν μπορεί αυστηρά να ερμηνευθεί μόνο με τα υποδείγματα της ορθολογικής επιλογής που θεμελιώνονται με την θέση ότι οι πολίτες επιλέγουν να συμμετάσχουν στις εκλογές μεγιστοποιώντας τη δική τους αναμενόμενη ωφέλεια ή χρησιμότητα.

Αλλιώς οι πολίτες **απέχουν** από τις εκλογές.

Όμως όταν έχουμε **δεδομένα**, όπως:

- η **όχι καλή διαχείριση** της πανδημίας Covid-19
- το **όχι ανθεκτικό** σύστημα Υγείας
- οι **όχι ακριβείς στατιστικές** για τους χιλιάδες νεκρούς της πανδημίας
- η τραγωδία από την πυρκαγιά της Εύβοιας
- η τραγωδία από την πυρκαγιά της Βαρυμπόμπης

- η ανεργία, η φτώχεια, οι πλειστηριασμοί
- οι πλημμύρες, ο εγκλωβισμός χιλιάδων οδηγών στην Αττική Οδό (**24 Ιανουαρίου 2022**)
- η διαφθορά
- λιτότητα και θυσίες
- η Ελληνική κοινωνία των $\frac{2}{3}$ έχει μετασχηματισθεί στην κοινωνία του $\frac{1}{4}$
- η αύξηση του χρέους
- η εξαφάνιση της μεσαίας τάξης
- το Ολοκαύτωμα των Τεμπών
- οι υποκλοπές

Δεν μπορούμε να αγνοήσουμε τα ενδεικτικά παραπάνω δεδομένα .

Ο κατάλογος μπορούσε να είναι πολύ μεγαλύτερος, όμως αυτά τα δεδομένα αρκούν για να αναπτύξουμε τα επιχειρήματά μας.

Πιο συγκεκριμένα:

η **ΑΠΟΧΗ** δεν μπορεί σε μεγάλη έκταση να περιγραφεί με την ορθολογική επιλογή.

Αντίθετα, οι **συναισθηματικές αντιδράσεις** των πολιτών μπορούν να ερμηνεύσουν την **ΑΠΟΧΗ**.

Τα παραπάνω δεδομένα δημιουργούν μια σύνδεση των σκέψεων και των απόψεων με τα συναισθήματα των πολιτών.

Ποιο συναίσθημα οδηγεί τους πολίτες να απορρίψουν τις πολιτικές των κομμάτων;

Η **ΑΗΔΙΑ** μπορεί να οδηγήσει τους πολίτες να:

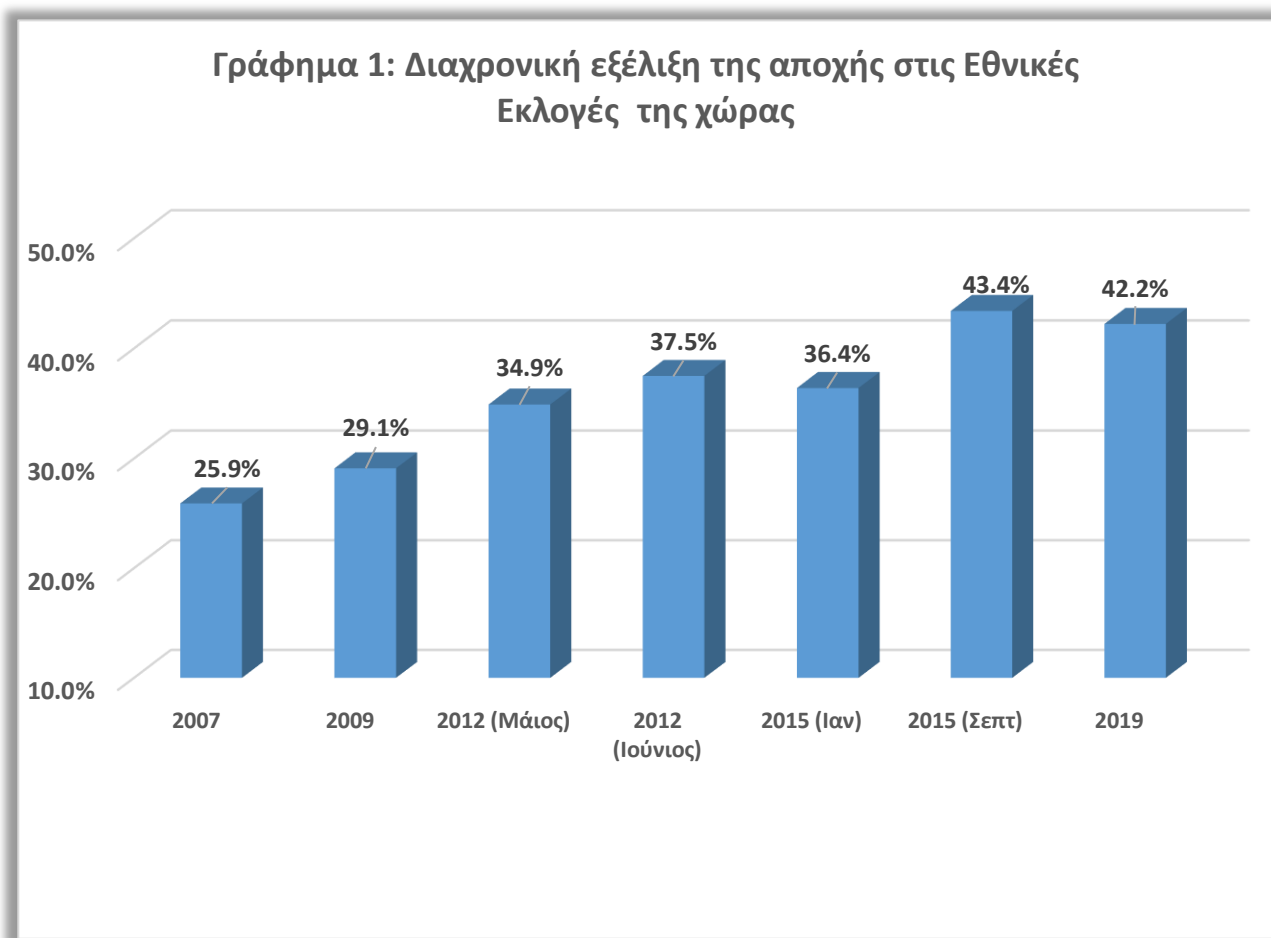
- απορρίψουν και να αποφύγουν τις πολιτικές ειδήσεις των ΜΜΕ
- αρνηθούν να πάνε να ψηφίσουν
- απορρίψουν το πολιτικό σύστημα αφού δεν έχουν κανένα δικαίωμα ελέγχου του τι κάνει και ποιές αποφάσεις παίρνει η Κυβέρνηση
- απορρίψουν την συμπεριφορά της Κυβέρνησης αφού δεν έχουν εμπιστοσύνη ποιά πολιτική θα εφαρμόσει το όποιο κόμμα άπαξ και εκλεγεί
- απορρίψουν την συμπεριφορά των πολιτικών με τα προνόμιά τους των οποίων το πρώτο τους μέλημα είναι να εκλεγούν και το δεύτερό τους μέλημα είναι να επανεκλεγούν στις προσεχείς εκλογές.

Έτσι, η αιτιολόγηση της **ΑΠΟΧΗΣ** θεμελιώνεται με τα παραπάνω συναισθήματα που βιώνουν οι πολίτες.

Το συναισθηματικό υπόβαθρο που τεκμηριώνεται από τον **θυμό** γεννά την **ΑΗΔΙΑ**.

Ας δούμε και την τάση της αποχής από τις εθνικές εκλογές.

Η απότομη πτώση της συμμετοχής στις εθνικές εκλογές άρχισε το 2007 όπως φαίνεται και στο **Γράφημα 1**:

Παρατηρώντας τα δεδομένα του Γραφήματος 1, εντοπίζουμε μία συνολική αύξηση της αποχής από το έτος 2007. Αύξηση της αποχής όμως σημαίνει ότι εμφανίζονται ουσιαστικά προβλήματα στη λειτουργία της δημοκρατίας.

Τα στοιχεία του Γραφήματος 1 κρούουν τον κώδωνα του δημοκρατικού κινδύνου και έχει φθάσει πλέον η ώρα να συνειδητοποιήσουμε ότι στη χώρα εντοπίζεται άλλη μία κρίση: η κρίση της συμμετοχής των πολιτών στην εκλογική διαδικασία.

Σύμφωνα με τον **A. Lijphart**, η τάση της μείωσης της συμμετοχής στις εκλογές μπορεί να

«Αποχή στην Ποντικοχώρα», Επαμεινώνδας Ε. Πανάς

θεωρηθεί ως μία **κρίση της δημοκρατίας**. Η έννοια της “Δημοκρατίας” μαζί με την υψηλή συμμετοχή των πολιτών στις εκλογές θεωρείται ως μία θετική, ικανή και αναγκαία συνθήκη για τη νομιμοποίηση του δημοκρατικού πολιτικού συστήματος.

Στον πιο κάτω **Πίνακα 1** παρουσιάζονται ορισμένες χαρακτηριστικές περιοχές όσον αφορά στο ποσοστό της αποχής.

Πίνακας 1: Εκλογικές Περιφέρειες της χώρας με τη μεγαλύτερη αποχή

Περιφέρεια	Εκλ. Περιφέρεια	Αποχή (%) 2015	Αποχή (%) 2019
Δ. Μακεδονία	ΦΛΩΡΙΝΑΣ	64,0	66,76
Ιόνια Νησιά	ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	60,4	58,04
Πελοπόννησος	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	59,5	56,38
Β. Αιγαίο	ΛΕΣΒΟΥ	56,7	54,89
Στερεά Ελλάδα	ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	55,8	53,24
Πελοπόννησος	ΑΡΚΑΔΙΑΣ	54,3	51,01
Β. Αιγαίο	ΧΙΟΥ	54,2	51,17
Ήπειρος	ΘΕΣΣΠΡΩΤΙΑΣ	53,3	48,70
Δ. Μακεδονία	ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	52,1	49,80
Β. Αιγαίο	ΣΑΜΟΥ	52,0	50,75

Παρατηρούμε ότι, στη Φλώρινα προσήλθαν να ψηφίσουν μόνο 3 στους 10 ψηφοφόρους!!!

Στον **Δήμο Πρεσπών** της Φλώρινας η **ΑΠΟΧΗ** διαμορφώθηκε στο **78.2%** δηλαδή μόνο 2 στους 10 ψηφοφόρους ψήφισαν!!

Έχοντας υπόψη μερικά από τα δεδομένα συνοπτικά παρουσιάσαμε μπορούμε με μια πρώτη ματιά να διαπιστώσουμε ότι τα συναισθήματα των πολιτών επηρεάζουν σε σημαντικό βαθμό την απόφαση της ΑΠΟΧΗΣ.

Από μια άλλη γωνιά, τα στοιχεία του Ευρωβαρόμετρου, βλ. Πίνακα 2 –δείχνουν ότι οι Έλληνες δεν εμπιστεύονται **Κυβέρνηση, Κόμματα, Κοινοβούλιο, Αυτοδιοίκηση**

Πίνακας 2: Εμπιστοσύνη των Ελλήνων Πολιτών προς τους θεσμούς
Έρευνα: Ευρωβαρόμετρο

71%	ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΕΙΝΟΥΝ ΝΑ ΜΗΝ ΕΜΠΙΣΤΕΥΟΝΤΑΙ την ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
88%	ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΕΙΝΟΥΝ ΝΑ ΜΗΝ ΕΜΠΙΣΤΕΥΟΝΤΑΙ ΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ
73%	ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΕΙΝΟΥΝ ΝΑ ΜΗΝ ΕΜΠΙΣΤΕΥΟΝΤΑΙ ΤΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ
66%	ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΕΙΝΟΥΝ ΝΑ ΜΗΝ ΕΜΠΙΣΤΕΥΟΝΤΑΙ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ
76%	ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΕΙΝΟΥΝ ΝΑ ΜΗΝ ΕΜΠΙΣΤΕΥΟΝΤΑΙ ΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
49%	ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΕΙΝΟΥΝ ΝΑ ΜΗΝ ΕΜΠΙΣΤΕΥΟΝΤΑΙ ΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ
80%	ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΕΙΝΟΥΝ ΝΑ ΕΜΠΙΣΤΕΥΟΝΤΑΙ ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΙΑΤΡΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ
80%	ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΕΙΝΟΥΝ ΝΑ ΕΜΠΙΣΤΕΥΟΝΤΑΙ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΟ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
56%	ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΕΙΝΟΥΝ ΝΑ ΕΜΠΙΣΤΕΥΟΝΤΑΙ ΤΗΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
63%	ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΕΙΝΟΥΝ ΝΑ ΜΗΝ ΕΜΠΙΣΤΕΥΟΝΤΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
63%	ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΕΙΝΟΥΝ ΝΑ ΜΗΝ ΕΜΠΙΣΤΕΥΟΝΤΑΙ ΤΟΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ
73%	ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΕΙΝΟΥΝ ΝΑ ΜΗΝ ΕΜΠΙΣΤΕΥΟΝΤΑΙ ΤΟ ΝΑΤΟ
93%	ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΕΙΝΟΥΝ ΝΑ ΕΜΠΙΣΤΕΥΟΝΤΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

Όπως προκύπτει από τον Πίνακα 2, **η μεγάλη πλειοψηφία των Ελλήνων ερωτηθέντων πολιτών στη συγκεκριμένη έρευνα – από τα υψηλότερα ποσοστά της ΕΕ – δήλωσε:**

- Πως δεν εμπιστεύεται **την Κυβέρνηση (71%)**
- Πως δεν εμπιστεύεται **τα Πολιτικά Κόμματα (88%)**
- Πως δεν εμπιστεύεται **το Κοινοβούλιο (73%)**

Σύμφωνα με τους Έλληνες πολίτες, όχι μόνο η Κυβέρνηση αλλά και τα Πολιτικά Κόμματα καθώς και το Κοινοβούλιο φαίνεται να μην έχουν καταφέρει να παρουσιάσουν κάτι θετικό και ουσιαστικό για την εμπιστοσύνη των Ελλήνων. Συνεπώς, η αποτυχία δεν είναι αποκλειστικό προνόμιο της Κυβέρνησης αλλά ολόκληρου του πολιτικού συστήματος.

Η **παρακμή** του ελληνικού πολιτικού συστήματος είναι αρκετά προχωρημένη, αφού 8 στους 10 πολίτες δεν εμπιστεύονται το πολιτικό σύστημα. Τι άραγε να ελπίζουν από αυτό το πολιτικό σύστημα οι Έλληνες;

Ο Κομφούκιος είχε σίγουρα δίκιο όταν έλεγε πριν από 2.500 χρόνια, ότι ο μεγάλος εχθρός της κοινωνίας είναι **η έλλειψη εμπιστοσύνης**.

Δηλαδή, δεν μπορούμε να επικεντρωνόμαστε μόνο στη δυσπιστία απέναντι στην Κυβέρνηση και να αγνοούμε τα υπόλοιπα Κόμματα και το Κοινοβούλιο στη δημιουργία της μιζέριας.

Η μονόπλευρη αυτή λογική **“αγνοεί τον ελέφαντα στο δωμάτιο”**. Η Κυβέρνηση, τα Κόμματα και το Κοινοβούλιο στην ουσία είναι **τρεις ελέφαντες στο δωμάτιο της Δημοκρατίας και της Διακυβέρνησης**.

Ο ελέφαντας στο δωμάτιο σημαίνει ότι έχουμε ένα μεγάλο πρόβλημα το οποίο γνωρίζουν όλοι καλά αλλά κανείς δεν θέλει να μιλήσει γι'αυτό. Είναι δηλαδή μια καυτή πατάτα που κανένας λόγω της δυσπιστίας των πολιτών δεν θέλει να αγγίξει.

Α!! Ναι!! Τον βλέπουμε!!

Το περίεργο είναι ότι κανείς μας δεν θέλει να μιλάει για αυτόν.

Ο ελέφαντας στο δωμάτιο αντιπροσωπεύει τη χαμηλή ευαισθητοποίηση του πολιτικού συστήματος σχετικά με την έλλειψη εμπιστοσύνης των πολιτών **σε όλο το πολιτικό σύστημα**.

Αντί να συζητήσουν οι κομματικοί ηγέτες για τον δυσοίωνα ελέφαντα στο δωμάτιο, επιλέγουν συχνά να αλλάζουν τους εκλογικούς νόμους σε όλα τα επίπεδα για τα συμφέροντά τους.

Όλα αυτά τα στοιχεία του Ευρωβαρόμετρου απεικονίζουν

τα συναισθήματα απογοήτευσης και αηδίας

και αποτελούν μια ισχυρή απόδειξη της αποτρεπτικής συμπεριφοράς του πολιτικού συστήματος.

Δηλαδή οι ψηφοφόροι θεωρούν ότι η **ΑΠΟΧΗ** στέλνει στο πολιτικό σύστημα το μήνυμα της **δυσαρέσκειάς τους**

Λένε κάτι σημαντικό οι ψηφοφόροι με το να

ΜΗΝ ΨΗΦΙΖΟΥΝ

Η ψήφος είναι η **δύναμη** που έχει ο ψηφοφόρος όμως

και η **μη-ψήφος** έχει την ίδια **ΔΥΝΑΜΗ ΜΕ ΤΗΝ ΨΗΦΟ!!!**

Οι πολίτες βλέπουν ότι το πολιτικό σύστημα δεν αλλάζει. Αντίθετα βλέπουν οι ψηφοφόροι τον σωρευτικό αντίκτυπο της κακοδιαχείρισης του πολιτικού συστήματος που συνεχώς αυξάνει την πολιτική δυσαρέσκεια και την δυσπιστία των πολιτών με αποτέλεσμα να επιλέγουν την

ΑΠΟΧΗ

Δεν μπορούμε εύκολα και χωρίς στοχασμό να απορρίψουμε τις αντιλήψεις των πολιτών που συμμετείχαν στην Έρευνα του Ευρωβαρόμετρου.

Γενικά, οι πολιτικοί που αυξάνουν την δυσαρέσκεια και την δυσπιστία των πολιτών και παραβιάζουν τους θεσμούς ουσιαστικά, είναι αυτοί που προκαλούν την **απόρριψη και την αηδία** των πολιτών.

Έτσι, μπορούμε να θεωρήσουμε με κάποια ισχυρή πιθανότητα ότι η **ΑΗΔΙΑ** ενδέχεται να ερμηνεύει και να εξηγεί την **ΑΠΟΧΗ** των πολιτών από τις εκλογές.

Οι πολίτες αισθάνονται έντονα την **οργή (ή τον θυμό)** τον **φόβο** και την **αηδία**.

Όλα τα γεγονότα που συμβαίνουν με ευθύνη του πολιτικού κόσμου οδηγούν τους πολίτες στο να αισθάνονται **αηδία** για την πολιτική της χώρας.

Η **γενικευμένη αηδία** για το πολιτικό σύστημα δημιουργεί την **απόρριψη** των πολιτικών και ενεργειών και έτσι τροφοδοτείται η **ΑΠΟΧΗ**.

Η ψήφος του κάθε πολίτη έχει και **ηθική αξία**.

Η επιλογή ενός κόμματος πρέπει να σκεφθούμε ότι μπορεί να βλάψει τους συνανθρώπους μας. Δεν τιμωρούμε την Ν.Δημοκρατία ψηφίζοντας για παράδειγμα το οποιοδήποτε άλλο κόμμα. Αντίθετα μπορούμε να προκαλέσουμε εκτεταμένη βλάβη στους συνανθρώπους μας.

Σε μια τέτοια περίπτωση η **ψήφος** αποκτά και **ηθική αξία**. Οι πολίτες πρέπει να **ψηφίζουν** ή να **απέχουν** όχι μόνο για το δικό τους καλό αλλά και για το κοινό καλό.

Τα συναισθήματα – του **θυμού**, του **φόβου** και της **αηδίας** – θα παίξουν σημαντικό ρόλο στις

«Αποχή στην Ποντικοχώρα», Επαμεινώνδας Ε. Πανάς

επερχόμενες εκλογές.

Εκλογές και πολίτες θα είναι οι πρωταγωνιστές στον μεγάλο κόσμο των συναισθημάτων.

Το περίεργο είναι ότι οι διάφοροι αναλυτές δεν αναφέρουν την επιρροή των συναισθημάτων στην πολιτική συμπεριφορά των ψηφοφόρων.

Η πλούσια διεθνής βιβλιογραφία μας πληροφορεί ότι τα αρνητικά συναισθήματα του **θυμού** και της **αηδίας** δημιουργούν την διάσταση της **αποστροφής**.

- βλ. *Marcus et al. (2000)*, *Brader (2006)* και *Steenbergen και Ellis (2006)*.

Το αποτέλεσμα της **αποστροφής** τελικά οδηγεί τους πολίτες στην **ΑΠΟΧΗ**

ή

Η ΑΗΔΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΧΗΣ.

Βιβλιογραφία

Brader, T. (2006). *Campaigning for Hearts and Minds: How Emotional Appeals in Political Ads Work*. The University of Chicago Press.

Marcus, George E., W. Russell Neuman and Michael Mackuen. 2000. *Affective Intelligence and Political Judgment*. Chicago: University of Chicago Press.

Steenbergen, Marco R. and Christopher Ellis. 2006. "Fear and Loathing in American Elections: Context, Traits, and Negative Candidate Affect." in *Feeling Politics Emotion in Political Processing*. Ed. David P. Redlawsk. New York: Palgrave Macmillan.

Φαινόμενο Αγέλης, Χαμένες Ψήφοι και Αποχή

Για να εκτιμήσουμε με ορθότητα την σφυγμομέτρηση των εκλογικών διαθέσεων του λαού είναι πρωταρχικής σημασίας η διερεύνηση του φαινομένου της αγέλης.

Δηλαδή, η τάση των ανθρώπων να ευθυγραμμίζουν τις εκλογικές προτιμήσεις τους με εκείνες μιας ομάδας.

Ποιο είναι λοιπόν το φαινόμενο της αγέλης;

Ουσιαστικά, το φαινόμενο της αγέλης είναι ένα ψυχολογικό φαινόμενο όπου οι άνθρωποι κάνουν ότι κάνουν και οι άλλοι άνθρωποι, ανεξάρτητα από τις πεποιθήσεις τους, τις οποίες πολλές φορές μπορούν και να τις αγνοήσουν.

Στην πολιτική, το φαινόμενο της αγέλης εμφανίζεται επίσης όταν οι πολίτες θέλουν να ανήκουν στην πλειοψηφία, και ψηφίζουν κάποιον υποψήφιο ή κάποιο κόμμα επειδή φαίνεται να έχει τη μεγαλύτερη λαϊκή υποστήριξη πηγαίνοντας ενάντια στις αρχές και τις πεποιθήσεις τους.

Έτσι, μεταφορικά, η συμπεριφορά της αγέλης αναφέρεται σε εκείνους τους πολίτες που περιγράψαμε πιο πάνω, οι οποίοι είναι υπάκουοι και εύκολα συμμετέχουν ως ένα κοπάδι προβάτων.

Μέσα στο κοπάδι των προβάτων, οι πολίτες δεν βασανίζουν το μυαλό τους και δεν σκέφτονται.

Το κοπάδι δεν έχει δικό του μυαλό. Ο πολίτης που ανήκει στο κοπάδι, κάνει ότι κάνουν και οι υπόλοιποι στο κοπάδι.

Η θέληση, η ηθική και η επιλογή του πολίτη είναι ανίσχυρη μέσα στο κοπάδι, αφού ο ίδιος ο πολίτης τα έχει παραχωρήσει όλα στο κοπάδι.

Ο καθένας εύλογα αναρωτιέται για το τί σχέση έχει το φαινόμενο της αγέλης με την ψηφοφορία.

Έχει και παραέχει! Μπορεί η αγέλη να μην έχει την ικανότητα για στοχαστικές αναλύσεις και συλλογισμούς αλλά είναι ικανή να επηρεάσει το εκλογικό αποτέλεσμα.

Η αγέλη δημιουργεί την ψυχολογία του πλήθους και παράγει **μεταδοτικά συναισθήματα και συμπεριφορές** εντός του κοπαδιού.

Μέσα στην αγέλη (στο πλήθος), οι ιδέες γίνονται **«μεταδοτικές»** σύμφωνα με τον **Gustav Le Bon και τον Φρόντ** (1922).

Οι ψηφοφόροι για την επιλογή του κόμματος που θα ψηφίσουν, συνήθως χρειάζονται σχετικές πληροφορίες οι οποίες θα τους βοηθήσουν να λάβουν τις αποφάσεις τους.

Με βάση τις διαθέσιμες πολιτικές πληροφορίες και αφού τις φιλτράρουν, οι ψηφοφόροι είναι σε θέση να καταλήξουν στην απόφασή τους.

Με την εμφάνιση των **δημοσκοπήσεων του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης** το «πλήθος» μετασηματίστηκε σε «κοινό» και «η ψυχολογία του πλήρους (όχλου)» αναβαπτίστηκε σε «κοινή γνώμη».

Οι δημοσκοπήσεις εκτιμούν τις απόψεις και τις προθέσεις των πολιτών. Έτσι, οι δημοσκοπήσεις αποτελούν στοιχεία ενημέρωσης του πολίτη, οι οποίες μπορούν να αλλάξουν την προσωπική κρίση με συνέπεια την τροποποίηση της λήψης της απόφασής του.

Δεν είναι μικρός ο αριθμός των πολιτών που για διάφορους λόγους θέλουν να ακολουθήσουν τον νικητή των εκλογών ανεξάρτητα αν είναι οπαδοί του συγκεκριμένου κόμματος.

Σε αυτό συμβάλλουν και τα ΜΜΕ που καθένα από αυτά συνεργάζεται με συγκεκριμένη εταιρεία δημοσκοπήσεων.

Έτσι έχουμε ένα μείγμα: **Δημοσκοπήσεις συν ΜΜΕ να επηρεάζουν τους ψηφοφόρους.**

Με άλλα λόγια, οι δημοσκοπήσεις είτε είναι ακριβείς είτε όχι, ως προς την εκτίμηση της ψήφου, θα επηρεάσουν σε κάποιο βαθμό τους ψηφοφόρους.

Τούτου λεχθέντος, **οι δημοσκοπήσεις ενσωματώνουν το «φαινόμενο της αγέλης»**, αφού τα ευρήματα των δημοσκοπήσεων μπορούν να αλλάξουν **τις προθέσεις των ψηφοφόρων** και να ακολουθήσουν το ρεύμα της **πλειοψηφίας**.

Όλη αυτή την προεκλογική χρονική περίοδο, οι δημοσκοπήσεις εμφανίζουν τη Νέα Δημοκρατία ως πρώτο κόμμα με διαφορά από 5% έως 8% από το δεύτερο κόμμα, τον ΣΥΡΙΖΑ.

Μερίδα ψηφοφόρων ενδέχεται να ψηφίσουν το πρώτο κόμμα με το οποίο πιθανόν να μην συμφωνούν απόλυτα.

Μπορεί οι δημοσκοπήσεις να μην πιάνουν την αποχή ή και την μετακινούμενη ψήφο, **όμως οι συνεχείς και συχνές αναφορές ότι πρώτο κόμμα θα αναδειχθεί η Νέα Δημοκρατία, κάνει έναν αριθμό ψηφοφόρων να στραφεί προς τη Νέα Δημοκρατία.**

Προφανώς, τα κόμματα δίνουν σημασία στο «**φαινόμενο της αγέλης**» και το ενσωματώνουν και στις εκλογικές τους Στρατηγικές.

Πρέπει να αναγνωρίσουμε την πολιτική υποκρισία. Εύκολα λέμε ότι η αποχή θα ευνοήσει κάποιο κόμμα. Γεγονός που δεν αποδεικνύεται.

Όμως υποκριτικά κρύβουμε κάτω από το χαλί και δεν λέμε ούτε λέξη για τις «χαμένες ψήφους».

Στις εκλογές του 2019 «οι χαμένες ψήφοι» αντιστοιχούν στους έγκυρους ψήφους των κομμάτων που δεν ξεπέρασαν το εκλογικό όριο του 3%.

Στις εκλογές του 2019 οι **χαμένες ψήφοι** ήταν:

455.742 ψήφοι (ή 7,98% των εγκύρων ψήφων)

Ψήφοι που αντιστοιχούν σε 15 κόμματα που δεν μπήκαν στη Βουλή γιατί δεν ξεπέρασαν το εκλογικό όριο του 3%

Το ποσοστό των «**χαμένων ψήφων**» επηρεάζει έμμεσα τουλάχιστον, την αναλογικότητα των εκλογικών αποτελεσμάτων.

Σημείωση: Μια και αναφερθήκαμε στο εκλογικό όριο του 3% που ισχύει στη χώρα μας, να σημειώσουμε αντί να εγκρίνονται τα κόμματα από τον Άρειο Πάγο όπως έγινε πρόσφατα, ας αφήσουμε τους πολίτες να μιλήσουν με την ψήφο τους αυξάνοντας το εκλογικό όριο από 3% στο 5%.

Η αύξηση αυτή του εκλογικού ορίου ενδέχεται να γίνει στο μέλλον προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι ανησυχίες σχηματισμού κομμάτων που θα εκπροσωπούν τους **μη-νόμιμους μετανάστες.**

Αύξηση του εκλογικού ορίου σημαίνει πιθανότατα και αύξηση των χαμένων ψήφων.

Επίσης το εκλογικό σύστημα της απλής αναλογικής – και όχι της καθαρής αναλογικής – σε συνδυασμό με τον μηχανισμό του 3% το «ποσοστό των χαμένων ψήφων» επηρεάζει την αναλογικότητα των εκλογικών αποτελεσμάτων.

Όμως ενώ αυθαίρετα διατυπώνεται το ψευδο-επιχείρημα ότι η αποχή θα επηρεάσει την εκλογική δύναμη του πρώτου κόμματος, κανείς δεν μιλά για τις πραγματικές επιπτώσεις των «χαμένων ψήφων» στην εκλογική δύναμη των κομμάτων.

Συνοπτικά:

- Και σήμερα, το φαινόμενο της αγέλης αξιοποιείται από τα κόμματα στις εκλογές
- Μέσω των δημοσκοπήσεων λαμβάνει χώρα η λειτουργία του φαινομένου της αγέλης
- Οι δημοσκοπήσεις μπορούν να επηρεάσουν τους ψηφοφόρους αφού η επιρροή τους διαμορφώνεται μέσω του φαινομένου της αγέλης
- Οι **χαμένες ψήφοι** και όχι η **αποχή** παίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των εκλογικών δυνάμεων των κομμάτων. Κανείς όμως δεν συζητάει για αυτές.
- Στις εκλογές του Σεπτεμβρίου 2015, ο αριθμός των «**χαμένων ψήφων**» ήταν 348.095 (6,41%). Στις εκλογές του 2019 ο αριθμός των «**χαμένων ψήφων**» έφθασε τις 455.742 (7,98%). Άραγε στις εκλογές του 2023 θα αυξηθεί ο αριθμός των **χαμένων ψήφων**;

Τί προτείνουμε:

- Το εκλογικό σύστημα επηρεάζει πολλές παραμέτρους της εκλογικής διαδικασίας. Ένα αντιπροσωπευτικό δημοκρατικό σύστημα πρέπει να είναι εφοδιασμένο με τέσσερις αλληλένδετους μηχανισμούς.
- **Ο πρώτος μηχανισμός** συνδέεται με την αναλογικότητα, δηλαδή η αντιπροσώπευση των κομματικών παρατάξεων πρέπει να είναι σε αναλογία με την εκλογική τους δύναμη (δίκαιο εκλογικό σύστημα)
- **Ο δεύτερος μηχανισμός** σχετίζεται με την ευθύνη των εκλεγμένων βουλευτών απέναντι στους ψηφοφόρους
- **Ο τρίτος μηχανισμός** αναφέρεται στην **αξία κάθε ψήφου**. Δεν νοείται η αξία αυτή να μειώνεται από τρίτους παράγοντες και θα πρέπει ο αριθμός των υπολοίπων ψήφων ή των «**χαμένων ψήφων**» να είναι ελάχιστος
- Η αποτελεσματική επιλογή είναι **ο τέταρτος μηχανισμός**. Σύμφωνα με τον μηχανισμό αυτό, στον ψηφοφόρο πρέπει να προσφέρεται η δυνατότητα της επιλογής όχι μόνο μεταξύ των παρατάξεων αλλά και μεταξύ των υποψηφίων διαφορετικών παρατάξεων με στόχο τον σχηματισμό όχι σταθερής, **αλλά αποτελεσματικής κυβέρνησης**.

Βέβαια, κανένα εκλογικό σύστημα δεν είναι τέλειο. Πρέπει όμως, να ικανοποιεί τους τέσσερις προαναφερθέντες μηχανισμούς. Προφανώς, αν εξετάσει κανείς το ισχύον εκλογικό σύστημα, με μεγάλη ευκολία θα διαπιστώσει την παραβίαση κάποιων μηχανισμών από τους παραπάνω.

Η σημερινή μας δημοκρατία με τη μεγάλη αποχή, με τις «χαμένες ψήφους», με τα άκυρα και τα λευκά, και με την υιοθέτηση του φαινομένου της αγέλης, μετατρέπει τον λαό από πηγή δύναμης σε πηγή απάθειας.

Τα σημάδια γι' αυτό είναι έντονα.

Τελικά, το απλό ερώτημα που τίθεται προς το πολιτικό σύστημα είναι: Τι πολιτικό κεφάλαιο αντιπροσωπεύουν η αποχή και οι χαμένες ψήφοι στην πολιτική μας πραγματικότητα;

Η Δημοκρατία ωφελείται ή βλάπτεται;

Και με βάση αυτό, οι αποφάσεις και οι ενέργειες των πολιτικών παρατάξεων αξιολογούνται ως **αποτελεσματικές** ή ως **άστοχες**;

Η σημερινή συμπεριφορά του πολιτικού συστήματος δείχνει ότι έχουμε μια κατάσταση **διαιωνιζόμενων αστοχιών και αποτυχιών**.

Το αποτέλεσμα είναι οι πολίτες να αντιλαμβάνονται ότι οι ηγέτες των παρατάξεων μένουν κουφοί και τυφλοί απέναντι στην εκλογική συμπεριφορά των πολιτών. Γι' αυτό ας μην απορήσουμε αν δεν μειωθεί καθόλου η αποχή.

Τελικά τί ψηφοφόρος είμαι;

Στον χώρο της μελέτης της εκλογικής συμπεριφοράς διακρίνουμε δύο σχολές σκέψης. Η μια σχολή σκέψης στηρίζεται στην **ορθολογική προσέγγιση** της επιλογής ενός κόμματος από τον ψηφοφόρο.

Με άλλα λόγια οι ψηφοφόροι σταθμίζουν τα **κόστη** και τα **οφέλη** των πολιτικών τους αποφάσεων και **επιλογών** ενώ αναπόφευκτα **εικάζουν τις μελλοντικές** επιπτώσεις των επιλογών τους.

Όλα, λοιπόν, στηρίζονται στην **ΕΠΙΛΟΓΗ** χαρακτηριστικό της εκλογικής συμπεριφοράς. Η επιλογή είναι παντού και επηρεάζει και το εκλογικό αποτέλεσμα.

Κάθε επιλογή που κάνουμε προϋποθέτει ότι έχουμε γνώση όλων των εναλλακτικών καταστάσεων. Η επιλογή οδηγεί στην απόφαση του τι τελικά θα ψηφίσουμε.

Το πολιτικό σύστημα με την τεχνική που δημιουργεί στους ψηφοφόρους την πίστη ότι έχουν μπροστά τους **επιλογές** που θα αλλάξουν το πολιτικό τοπίο.

Τα διάφορα σποτάκια και συνθήματα έχουν ως στόχο τα κόμματα να κερδίσουν μερικούς ψήφους. Αλλά αυτή η διαδικασία περισσότερο ταιριάζει με παρωδία παρά με επιλογή.

Από τις πρώτες και πιο σημαντικές θεωρίες της εκλογικής συμπεριφοράς οφείλεται στους **Campell et al. (1960)**.

Οι Campell et al. θεωρούν στο υπόδειγμά τους τον συναισθηματικό προσανατολισμό του ψηφοφόρου προς ένα κόμμα. Αυτή η προσκόλληση αναπτύσσεται στην πρώιμη ζωή μέσω των οικογενειακών δεσμών και ενισχύεται με την πάροδο του χρόνου.

Αυτή η θεωρία δεν είναι τόσο χρήσιμη στην περίπτωση της Ελλάδας γιατί ο αριθμός των κομμάτων που συμμετέχουν στις εκλογές είναι αρκετά μεγαλύτερος των δυο μόνο κομμάτων των ΗΠΑ.

Δηλαδή ο πολυκομματισμός επηρεάζει την επιλογή της ψήφου.

Στο έργο **"An Economic Theory of Democracy"** (1957) ο **Downs** εισήγαγε τον οικονομικό ορθολογισμό στην ανάλυση της πολιτικής συμπεριφοράς.

Ο A. Downs ανέπτυξε την θεωρία που με μια οικονομική προσέγγιση για το πως και γιατί οι ψηφοφόροι ακολουθούν έναν τρόπο συμπεριφοράς όταν πρόκειται να ψηφίσουν.

Ο πυρήνας της θεωρίας του Downs είναι ότι οι ψηφοφόροι ουσιαστικά και με τον ορθολογισμό

τους συγκρίνουν το κόστος έναντι των αναμενόμενων οφελών για να αποφασίσουν αν θα ψηφίσουν.

Η απόφαση για να ψηφίσουν:

Εφόσον το όφελος είναι μεγαλύτερο από το κόστος ο ψηφοφόρος ψηφίζοντας ορθολογικά θα πάει και θα ψηφίσει.

Αν όμως το όφελος είναι μικρότερο από το κόστος τότε ο ορθολογικός ψηφοφόρος θα **ΑΠΕΧΕΙ** από τις εκλογές.

Ένα άλλο όφελος είναι και η πρόσθετη χρησιμότητα που αποκομίζει ένας ψηφοφόρος από τη συμμετοχή του στην διαδικασία της ψηφοφορίας.

Η ιδέα αυτή έχει υποστηριχθεί από τον Mueller (1989) και σημαίνει ότι η ψηφοφορία είναι μια ενέργεια που δημιουργεί χρησιμότητα με τον ίδιο τρόπο που ακολουθούν μερικοί άνθρωποι ένα αθέμιτο γεγονός.

Έτσι, σ' αυτήν την περίπτωση, οι πολίτες ακολουθούν τις πολιτικές εκδηλώσεις όπως οι φίλαθλοι τις αθλητικές.

Το "ψυχικό κέρδος" προστίθεται στο όφελος.

Και πάλι ισχύει το κριτήριο ότι αν το διευρυμένο όφελος είναι μικρότερο από το κόστος τότε ο ψηφοφόρος **ΑΠΕΧΕΙ** από την εκλογική διαδικασία.

Αναγνωρίζεται το γεγονός ότι αυτή η θεωρία του Downs μπορεί να ερμηνεύσει και να εξηγήσει το πως συμπεριφέρονται οι ψηφοφόροι, όμως δεν είναι σε καμιά περίπτωση η μόνη ερμηνεία για να καταλάβουμε την συμπεριφορά των ψηφοφόρων.

Δεν φαίνεται να είναι παράξενη η προσπάθεια να αναδείξουμε τον ρόλο που παίζουν τα **συναισθήματα** στη πολιτική ζωή και κυρίως στις εκλογές.

Μπορεί το γεγονός της αποδοχής του ρόλου των συναισθημάτων στην πολιτική να φαίνεται περίεργο, όμως αρκεί να θυμηθούμε τον N. Machiavelli όπου στο κλασικό του έργο "**Ο ΗΓΕΜΟΝΑΣ**" ανέλυσε τα συναισθήματα του **φόβου** και της **αγάπης** στην άσκηση της εξουσίας:

«Από αυτό γεννιέται το ερώτημα: ο ηγεμόνας είναι προτιμότερο να είναι αγαπητός, να τον φοβούνται ή και τα δύο; Η απάντηση είναι και τα δύο, επειδή όμως είναι δύσκολο στο ίδιο άτομο να υπάρχουν και τα δύο, αν πρέπει να λείψει το ένα είναι ασφαλέστερο να τον φοβούνται παρά να τον αγαπάνε.

Επειδή για τους ανθρώπους γενικά μπορούμε να πούμε ότι είναι αχάριστοι, ευμετάβλητοι, υποκριτές, ψεύτες, φυγοκίνδυνοι, άπληστοι, κι όσο τους φέρεσαι καλά σου είναι αφοσιωμένοι, σου δίνουν το αίμα τους, το βιος τους, τα παιδιά και τη ζωή τους, όπως είπα και πριν, αλλά όταν ο κίνδυνος είναι ακόμα μακριά· όταν πλησιάζει, ξεγεύονται

εναντίον σου.

Και αν ο ηγεμόνας τους πιστεύει και βασίζεται στα λόγια τους, χωρίς άλλες προφυλάξεις, καταστρέφεται· επειδή οι φίλοι που αποκτώνται με χρήματα και όχι με το μεγαλείο και την ευγένεια της ψυχής, αν και αισθάνονται υποχρέωση, δεν είναι ασφαλείς και σε καιρό ανάγκης δεν μπορείς να βασιστείς σε αυτούς.

Και οι άνθρωποι βλέπουν ευκολότερα έναν που αγαπούν από έναν που φοβούνται· επειδή η αγάπη διατηρείται από έναν συναισθηματικό δεσμό ο οποίος, από την ίδια την ευτελή φύση των ανθρώπων, με την πρώτη ρήξη συμφερόντων κόβεται κι εκείνος· ο φόβος όμως συντηρείται από μια επικρεμάμενη τιμωρία που είναι συνεχής.

Γι' αυτό ο ηγεμόνας πρέπει να εμπνέει φόβο κατά τρόπον ώστε, αν δεν κερδίζει την αγάπη να διώχνει το μίσος, επειδή μπορούν πολύ καλά να συνυπάρξουν ο φόβος και η έλλειψη μίσους».

(N. Machiavelli "Ο ΗΓΕΜΟΝΑΣ" Μετ. Ρ. Καππάτος εκδ. Εκάτη, 2013)

Αλλά πολύ πιο πριν από τον Machiavelli, ο Αριστοτέλης, στα **Ηθικά Νικομάχεια**, μας επισημαίνει ότι όλοι μπορούν να θυμώσουν, αλλά να θυμώσουμε τη στιγμή που πρέπει, με τα ζητήματα που πρέπει, με τους ανθρώπους που πρέπει, για τον λόγο που πρέπει και με τον τρόπο που πρέπει.

Επίσης, να θυμηθούμε ότι ο **θυμός (η οργή)** του 2010 με την αρχή των Μνημονίων άλλαξε τους κομματικούς συσχετισμούς χωρίς τελικά να αλλάξει την παθογένεια του μεταπολιτευτικού πολιτικού συστήματος.

Η κατάρρευση του δικομματισμού – ΝΔ και ΠΑΣΟΚ – βασίστηκε ιδιαίτερα στον θυμό των αγανακτισμένων.

Συνεπώς, είναι αντιληπτή η γέννηση της συναισθηματικής κουλτούρας στη χώρα μας.

Τα συναισθήματα θα είναι το χαρακτηριστικό γνώρισμα των προσεχών εκλογών κάτω από το βάρος του Ολοκαυτώματος των Τεμπών.

Με την γενικότερη αύξηση της απογοήτευσης των πολιτών απέναντι στο πολιτικό σύστημα με τη σειρά τους τα συναισθήματα για εκείνα που ενδεχομένως θα δημιουργήσουν ένα διαφορετικό περιβάλλον της πολιτικής.

Οι συναισθηματικές ενέργειες που μειώνουν την "**πολιτική ως συνήθως – Business as usual**" θα αυξηθούν και θα διαδοθούν μέσω των κοινωνικών μέσων δικτύωσης.

Το Ολοκαύτωμα των Τεμπών έχει προκαλέσει σε κάθε πολίτη μια **έντονη συναισθηματική αντίδραση** όπως θυμό, φόβο, πόνο, ενοχή που ψήφισε ένα από τα κόμματα που επέφεραν την τραγωδία, αλλά και ντροπή με αποτέλεσμα την μεγιστοποίηση του προβληματισμού του αν θα πρέπει να συμμετάσχει στις εκλογές.

Σε μια τέτοια συναισθηματική κατάσταση ο εγκέφαλος μας βρίσκεται σε μια διέγερση και σκέφτεται επίσης και άλλες τραγωδίες από το παρελθόν που οφείλονται στις διάφορες αποχρώσεις κυβερνήσεων.

Αυτά τα συναισθήματα επηρεάζουν τις επιλογές των πολιτών. Τα συναισθήματα είναι ενέργεια σε κίνηση ο πολίτης-ψηφοφόρος αισθάνεται την ανάγκη να βρει νέους τρόπους σκέψεων και επιλογών κατά την ημέρα των εκλογών.

«Αποχή στην Ποντικοχώρα», Επαμεινώνδας Ε. Πανάς

Η αλήθεια είναι ότι όσο μεγαλύτερος είναι ο θυμός, ο φόβος και η δυσaréσκεία τους τόσο μεγαλύτερη είναι και η πιθανότητα να σπάσει τον δεσμό του με το σύστημα που προκάλεσε τα συναισθήματά του.

Τα συναισθήματα μπορούν να αλλάξουν το πολιτικό σύστημα.

Η νίκη των πολιτών απαιτεί κάτι παραπάνω από τον **θυμό (οργή)**, την **αηδία** και τον **φόβο**.

Απαραίτητη είναι η πράξη την ημέρα των εκλογών.

Πράξη **μη-βίαια** που θα έχει πολιτικές συνέπειες.

Ο Γκάντι απέδειξε ότι η **μη βία** είναι μια αποτελεσματική πολιτική πράξη.

Η **ΑΠΟΧΗ** είναι ένας πόλεμος με άλλα μέσα.

Όσο για το αποτέλεσμα εκείνο που μετράει είναι ο πολίτης να έχει επίγνωση του **καθρέφτη του ΚΥΡ** ώστε όταν αναρωτηθεί **“τελικά τι ψηφοφόρος είμαι;”**

Η απάντηση είναι:

ακούω τη “βοή των πλησιαζόντων γεγονότων” και γνωρίζω την δυσσομία που αναδύεται από το παρακαμιακό μεταπολιτευτικό σύστημα και αποφάσισα να πάρω τον δρόμο της **ΑΠΟΧΗΣ** για να μην είμαι η “χιλιοστή φορά....”.

Βιβλιογραφία

Campell, A., Converse P., Miller, W. and Stokes, D.: The American Voter, The University of Chicago

«Αλοχή στην Ποντικοχώρα», Ελαμειώνδας Ε. Πανάς

Press, 1960.

Downs, A.: *An Economic Theory of Democracy*, New York: Harper and Row, 1957.

Mueller, D. C.: *Public Choice II*, New York: Cambridge University Press, 1989.

Ας φυτεψουμε στο μυαλό μας το μιμίδιο της ΑΠΟΧΗΣ

Το να μην προτιμά ένας πολιτικός να καταλάβει με γενναιότητα τη σκληρή πραγματικότητα των **Μνημονίων, του Ματιού, της Βαρυμπόμπης, της Μάνδρας, της Εύβοιας, των Τεμπών, της φτωχοποίησης, της φυγής των νέων επιστημόνων, των υπερχρεωμένων νοικοκυριών**, και το μέγεθος του ενυπόθηκου χρέους, με δικαίωμα κατασχέσεων των γερμανών δανειστών για έναν αιώνα, θα πρέπει να το εκλάβουμε ως ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα μη θαρραλέου πολιτικού.

Παράδειγμα: ο αρμόδιος Υπουργός Εσωτερικών Μ.Βορίδης ανέφερε (6.4.2023) ότι:

«...Η λεγόμενη αντισυστημική ψήφος, να το πω έτσι, στην πραγματικότητα προφανώς και δεν αποτελεί λύση και δεν παράγει ουσιαστικές προτάσεις. Αποτελεί ένα είδος τυφλής διαμαρτυρίας και ναι, χρήζει πολιτικής αντιμετώπισης!»

Θυμίζουμε ότι στις εκλογές του Ιουλίου 2019 είχαμε:

Αποχή = 42.22%

Λευκά + Άκυρα = 2.08%

Ποσοστό των Εκτός Βουλής Κομμάτων

(Κάτω του 3%) = 8.07%

Σύνολο 52.37%

Συνεπώς, η πλειοψηφία του εκλογικού σώματος, σύμφωνα με τον Υπουργό, είναι **αντισυστημική!**

Το επιχείρημα του αρμόδιου υπουργού μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένας **κανόνας του ευτελούς και του κατεστημένου**.

Το επιχείρημα δεν δείχνει **ευαισθησία και συμπόνια** για τα τόσα προβλήματα που έχει δημιουργήσει στον Ελληνικό Λαό το πολιτικό σύστημα.

Οι πολίτες χρειάζονται **αληθινά επιχειρήματα με μαθηματική αυστηρότητα και σαφήνεια** αν θέλουμε να μιλάμε για τις αληθινές τραγωδίες.

Ο Πλάτων βρίσκεται μπροστά μας:

«Θα αφήσουμε τον Τισία και τον Γοργία να συνεχίσουν τον ύπνο τους; Διότι πρόσεξαν πως οι ευλογοφανείς ιστορίες κερδίζουν περισσότερη δημόσια τιμή απ' ότι η αλήθεια. Κι έτσι, κάνουν με τη δύναμη του λόγου τους τα τετριμμένα πράγματα να μοιάζουν σημαντικά και τα σημαντικά πράγματα τετριμμένα, ντύνουν καινούριες απόψεις με παλιά γλώσσα και παλιές απόψεις με καινούρια γλώσσα, κι έχουν ανακαλύψει τον τρόπο να μιλούν για οποιοδήποτε θέμα τόσο σε συντομία όσο και σε ατελείωτο μάκρος.»

Πλάτων, Φαίδρος 267α6

Κάθε Έλληνας πολίτης με τον ορθολογισμό του είναι κριτής των διαφόρων πολιτικών καταστάσεων.

Οι πολίτες έχουν και αυτοί τα επιχειρήματά τους.

Και γιατί οι πολίτες πρέπει να υπακούσουν σε έναν επαγγελματία πολιτικό που το κόμμα του έχει επιφέρει τόσα δεινά στους Έλληνες;

Το πολιτικό σύστημα έχει δημιουργήσει προβλήματα και κρίσεις. Και οι πολίτες όπως δείχνουν και οι έρευνες του Ευρωβαρόμετρου – **οκτώ στους δέκα** – δεν εμπιστεύονται την Κυβέρνηση, τα κόμματα και τους πολιτικούς.

Είναι καλύτερα οι πολιτικοί να ακολουθήσουν τον **Θουκυδίδη**:

«Έχουμε φτάσει σε μια κατάσταση όπου μια καλή πρόταση που έχει γίνει με έντιμο τρόπο είναι εξίσου ύποπτη με κάτι απόλυτα κακό!!»

Στη βαθιά **πολύπλοκη** εποχή μας, όταν τόσοι πολλοί πολίτες αισθάνονται ότι όχι τους αγνοούν αλλά τους εκτιμούν ως επικίνδυνους, όταν η χώρα έχει ανάγκη από εθνική συνοχή, θα περίμενε κάποιος μετά την τραγωδία των Τεμπών οι έννοιες της **συνοχής**, της **συμπόνοιας** και της **αλληλεγγύης** να αποτελούσαν στοιχεία των σωστών πολιτικών επιχειρημάτων.

Αλλά αυτό δεν συμβαίνει.

Για ποιόν λόγο;

Διότι απλά η κυρίαρχη πολιτική ατζέντα έχει ως επίκεντρο την **αυτοδυναμία**.

Όμως, οι ουσιαστικές αξίες της πολιτιστικής μας κληρονομιάς δεν απορρέουν από τις αυτοδυναμίες των κομμάτων.

Η πρόταση του Υπουργού είναι αφελώς ρεαλιστική.

Όσο ακούμε για την αντισυστημική ψήφο, τόσο περισσότερο δημιουργείται η αίσθηση στους πολίτες της γυμνής αλήθειας δηλαδή της **ΑΠΟΧΗΣ** του **λευκού** ή του **άκυρου**.

Το πολιτικό σύστημα εδώ και μισό αιώνα υποσχέθηκε τα πάντα εκμεταλλευόμενα τους πάντες με αποτέλεσμα η χώρα να μην είναι αξιόπιστη, χωρίς φήμη αποτελεσματικότητας και χωρίς να αντανακλά υψηλές αξίες.

Πανδημίες, φυσικές και οικολογικές και οικονομικές καταστροφές δείχνουν αυτό που κατ'επανάληψη έχουμε επισημάνει: ζούμε στην εποχή της **πολυπλοκότητας**, των **ασύμμετρων καταστάσεων**, των **μη-γραμμικοτήτων**, της **αβεβαιότητας**, της **ευθραυστότητας** και δεν υπάρχει ο πολιτικός λόγος που να αναδεικνύει πως θα αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα της εμφάνισης όλων αυτών των καταστάσεων.

Δεν υπάρχει τρόπος πλην της **ΑΠΟΧΗΣ** ή της **αντισυστημικής** ψήφου για να ξεφύγουμε από την **υποκρισία του πολιτικού συστήματος**.

Οι πολιτικοί, φαίνεται, ότι ούτε λένε τι ακριβώς εννοούν για να λύσουν τα προβλήματα αλλά ούτε εννοούν αυτά που λένε.

Ζούμε, συνεπώς, σε μια πολύπλοκη κοινωνία κινδύνου και ας ελπίσουμε ότι θα αποφύγουμε την εικόνα που περιγράφει ο Αργεντινός συγγραφέας **Ερνέστο Σάμπατο** (1911-2011) στο τελευταίο του βιβλίο, "Πριν το Τέλος":

«...Κι όταν στον δρόμο βλέπω τόσα μικρομάγαζα σφραγισμένα ή όταν οι γείτονες με σταματάνε για να πουν πως δεν θα μπορέσουν να συνεχίσουν να συντηρούν ποια το εργαστήρι τους γιατί δεν του αποδίδει ούτε τα απαραίτητα για να πληρώσουν τους φόρους, συλλογίζομαι τη διαφθορά και την αναληψία που ενυπάρχει σε όλη αυτή τη χυδαία σπατάλη και την ανήθικη αφθονία που απολαμβάνουν κάποια ελάχιστα άτομα, και έχω την αίσθηση ότι γινόμαστε μάρτυρες της βαθείας έκπτωσης ενός κόσμου όπου, από τη στιγμή που η απόγνωση γιγαντώνεται, αυξάνεται και ο εγωισμός και το «ο σώζων εαυτόν σωθήτω».

Ενώ, λοιπόν, οι πιο άτυχοι πνίγονται στα βαθιά νερά, σε κάποια γωνία, κάνοντας τους εντελώς ανυποψίαστους για την καταστροφή, στο κέντρο ενός χορού μεταμφιεσμένων, οι άνθρωποι της εξουσίας εξακολουθούν να χορεύουν, σκασμένοι στα γέλια από τις ίδιες τους τις χοντράδες»

Πρέπει να σκεφτόμαστε και να συζητάμε πως θα ξεφορτωθούμε το βεβαρυμένο παρελθόν του πολιτικού συστήματος.

Χωρίς βία μπορούμε να αλλάξουμε το σαθρό παλιό κόσμο με έναν απλό τρόπο, μέσω της **ΑΠΟΧΗΣ** την κινητήρια δύναμη της **μη-βίας**.

Πώς θα κάνουμε τη διάχυση της **ΑΠΟΧΗΣ** στο εκλογικό σώμα;

Μέσα από την υπόδειξη του βιολόγου **Richard Dawkins (1941 -)** ο οποίος επινόησε τον όρο **“meme” – μιμίδιο** (πολιτισμικό στοιχείο που μεταφέρεται από άνθρωπο σε άνθρωπο με τη μίμηση και όχι μέσω των γονιδίων):

«Όταν φυτεύεις στο μυαλό μου ένα γόνιμο σύνθημα, το μετατρέπεις αυτόματα σε όχημα για τον πολλαπλασιασμό του με τον ίδιο ακριβώς τρόπο που ένας ιός επηρεάζει τον γενετικό μηχανισμό ενός κυττάρου του ξενιστή».

Ας αξιοποιήσουμε το **μιμίδιο (meme)** το οποίο είναι το όχημα για να επιτύχουμε τη διάχυση της **ΑΠΟΧΗΣ** η οποία θα επιφέρει την καταστροφή του παλιού και θα γεννήσει την ελπίδα για ένα καλύτερο μέλλον της χώρας.

Η Αυγή των Κρίσεων

Η Αυγή του 21^{ου} Αιώνα θα μείνει στην Ιστορία ως η «**Αυγή των Κρίσεων**»:

- **Οικονομική Κρίση (2008)**
- **Πανδημία Covid-19**
- **Πόλεμος της Ουκρανίας**
- **Γεωπολιτικές Εντάσεις**
- **Κλιματική Κρίση**
- **Ενεργειακή Κρίση**
- **Επισιτιστική Κρίση**
- **Κρίση της Παγκοσμιοποίησης (Το Διεθνές Εμπόριο αλλάζει)**
- **Αλλαγή του ρόλου του Δολλαρίου λόγω BRICS**
- **Πολυπολικό έναντι Μονοπολικό**
- **Αποδυτικοποίηση του Κόσμου**
- **Κοινωνικά ρήγματα και εντάσεις**
- **Γεωργική Κρίση**
- **Κρίση Χρέους**

Όλες αυτές οι Κρίσεις συνθέτουν το πάζλ της **πολυπλοκότητας**.

Οι κρίσεις μας οδηγούν σε αλλαγές, ενώ ταυτόχρονα οι διάφορες σχέσεις μεταξύ των κρίσεων είναι **μη-γραμμικές, ασύμμετρες και μεγάλου ρίσκου**.

Δηλαδή, μπαίνουμε στη κατάσταση της **χαοτικής αλλαγής**. Με τον όρο **χάος** εννοούμε κάτι το απρόβλεπτο, το οποίο όμως δεν παρατηρούμε και ξεφεύγει από τις τετριμμένες γνωστές καταστάσεις.

Έτσι, αναπόφευκτα, οδηγούμαστε στο γνωστό όρο του «**φαινομένου της Πεταλούδας**» για να ερμηνεύσουμε τον συνδυασμό όλων των συνιστωσών της πολύπλοκης κατάστασης που θα καταλήξει στο χάος.

Όλες αυτές οι κρίσεις χρειάζονται **εφαρμόσιμες στρατηγικές για την αντιμετώπισή τους.**

Δεν είμαστε μόνοι μας.

Έχουμε και την **Τουρκία** αλλά και άλλες χώρες. Και αυτές οι χώρες έχουν τις δικές τους στρατηγικές τις οποίες θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας στη διαμόρφωση των στρατηγικών μας.

Η τρέχουσα επικαιρότητα κατακλύζεται από το γεγονός ότι 36 κόμματα πιθανόν να συμμετάσχουν στις εκλογές.

Είναι γεγονός ότι το προεκλογικό κλίμα είναι άρρωστο και μολυσμένο από τον ιό SARS-CoV-2 γι' αυτό και δεν συζητούνται τα θέματα των κρίσεων.

Μικρά ή μεγάλα κόμματα ακολουθούν την πολιτική της σιωπής όσον αφορά την αντιμετώπιση των παραπάνω κρίσεων.

Η εμπόλεμη κατάσταση στην Ουκρανία επηρεάζει ολόκληρο τον πλανήτη,

θα αλλάξει τον κόσμο.

Δεν διαλέξαμε τυχαία από τις κρίσεις τον πόλεμο της Ουκρανίας.

Δυστυχώς, (ή για άλλους ευτυχώς) η χώρα μας υπηρετεί ενεργά την συμμαχία (**NATO, ΕΕ, ΗΠΑ**) προωθώντας πολεμικό υλικό και εξοπλισμό στην Ουκρανία.

Ο πόλεμος της Ουκρανίας θα έχει **ΝΙΚΗΤΕΣ (Ρωσία, BRICS, Πετρελαιοπαραγωγικές χώρες)** και **ΗΤΤΗΜΕΝΟΥΣ** - χώρες οι οποίες καταναλώνουν **πετρέλαιο, φυσικό αέριο, λιπάσματα και σιτάρι.**

Έρχεται τεράστια λιτότητα στο μέλλον.

Πέρα από τις οικονομικές επιπτώσεις, θα πρέπει να προβληματιστούμε ότι στην παγκόσμια σκηνή θα αναδειχθούν και **Νέες Δυνάμεις.**

Στις Νέες Δυνάμεις, καλώς ή κακώς, συμπεριλαμβάνεται και η **Τουρκία**, η οποία θα επωφεληθεί από την ανάπτυξη των δεσμών της με τη Ρωσία κατά τη διάρκεια των αντιποίνων – κυρώσεων.

Μπορεί κάποιος να σκεφθεί ότι η Αμερική δεν θα ξεχάσει το «διπλό» παιχνίδι της Τουρκίας.

Η σκέψη αυτή ακυρώνεται μετά την προκλητική **εμετική** δήλωση του αμερικανού πρέσβη **Τζώρτζ Τζούνης (ελληνικής καταγωγής!!!)** στο πρόσφατο Φόρουμ των Δελφών (26/4/-29/4/2023):

«Καμμία χώρα δεν έχει το μονοπώλιο του σωστού ή του λάθους. Εδώ και η Ευρώπη θα πρέπει να χειρίζεται την Τουρκία λίγο καλύτερα»!

«Αποχή στην Ποντικοχώρα», Επαμεινώνδας Ε. Πανάς

Επίσης στην συνέντευξή του συμπλήρωσε:

«Οι δύο χώρες είναι δίπλα χιλιετίες. Υπάρχουν καλοί διπλωμάτες και πρέπει να γίνουν οι προσπάθειες ώστε να συνυπάρξουν ειρηνικά χωρίς αυτό να σημαίνει ότι μπορούμε να λύσουμε όλα τα προβλήματα».

ΚΑΜΜΙΑ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ!!!

Εάν σε ανάλογο φόρουμ ο αμερικανός πρέσβης στην Τουρκία αναφερόταν με επιχειρήματα της μορφής Τζούνη, οι Τούρκοι θα είχαν ξεσηκώσει θύελλα αντιδράσεων.

Και στην Ελλάδα; Επαίσχυντη «δουλοφροσύνη». Ενδοτισμός.

Τα όσα ανέφερε ο Τ. Τζούνης δείχνουν καθαρά ότι:

- Οι Αμερικανοί ευνοούν την Τουρκία, δηλαδή, τον επιτιθέμενο.
- Φαίνεται ότι ήδη έχει αρχίσει μια προεργασία για την **Συμφωνία των Πρεσπών του Αιγαίου. Διαμοιρασμός του Ελληνικού Αρχιπελάγους. Και οι δύο χώρες έχουν αυτό το μήνα εθνικές εκλογές, άρα μετά τις εκλογές θα αρχίσουν οι διαβουλεύσεις για τη Συμφωνία των Πρεσπών του Αιγαίου.**
- Που είναι η ειλικρινής προεκλογική δέσμευση των Κομμάτων; Αν χαθεί και μια σπιθαμή από το Αιγαίο, θα χαθεί και η Κύπρος.
- Όλο και πιο πολύ απομακρύνεται η λύση του Κυπριακού με την ανοχή των Αμερικανών.
- Η Τουρκία γίνεται ισχυρότερη με την Ουκρανική Κρίση.

Έρχονται **Εθνικά τσουνάμι σε Αιγαίο και Κύπρο.**

Τα πολιτικά κόμματα έπαθαν στους Δελφούς **ενδημική κόφωση και έχασαν τη λαλιά τους.**

Αδυναμία, εξευτελισμός από την πλευρά των Κομμάτων.

Το θέμα του **ξένου παράγοντα** για μικρές χώρες σαν την Ελλάδα και με ένα πλήθος προβλημάτων, αποτελεί θεμελιακό ζήτημα για την **εθνική προοπτική και για τις τύχες του Ελληνικού Λαού.**

Η εκκωφαντική σιωπή προμηνύει τη γέννηση νέων, μοιραίων, ολέθριων «συμφωνιών τύπου Πρεσπών».

«Αποχή στην Ποντικοχώρα», Επαμεινώνδας Ε. Πανάς

Ο Ελληνικός Λαός πρέπει να ενημερωθεί για όλα αυτά και στις εκλογές μια και όλα τα Κόμματα πάσχουν από **κόφωση**, να επιλέξει τον δρόμο της **ΑΠΟΧΗΣ**.

Με πνεύμα υψηλής συνολικής εθνικής ευθύνης για τη σωστή επιβίωση της χώρας, αντιστεκόμαστε στη λανθασμένη συμπεριφορά των κομμάτων απέναντι στον ξένο παράγοντα **Απέχοντας από τις Εκλογές**.

Ο πλήρης ρεαλισμός επιβάλλει να σκεφθούμε και πάλι το απόφθεγμα του Γερμανού φιλοσόφου **Γ. Φίχτε**:

«4 πράγματα είναι πάντοτε μεγαλύτερα από όσο νομίζουμε:

Τα χρόνια μας

Τα χρέη μας

Τα σφάλματά μας

Και οι ΕΧΘΡΟΙ μας».

Από την ΑΠΟΧΗ στην ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗ

Ο γνωστός για τις ιδέες του για τη δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού υπερκράτους

Coudenhove Kalergi στο βιβλίο του **“Practical Idealism”** γραμμένο το 1925 έγραψε κάτι που ισχύει και σήμερα:

«Σήμερα η δημοκρατία είναι η πρόσοψη της πλουτοκρατίας. Επειδή οι λαοί δεν θα ανεχτούν τη γυμνή πλουτοκρατία, η ονομαστική εξουσία τους αφήνεται ενώ η πραγματική εξουσία βρίσκεται στα χέρια των πλουτοκρατών.

Τόσο στις δημοκρατικές όσο και στις μοναρχικές δημοκρατίες, οι πολιτικοί είναι μαριονέτες, οι καπιταλιστές οι εγκέφαλοι: υπαγορεύουν τις κατευθυντήριες γραμμές της πολιτικής, ελέγχουν το εκλογικό σώμα αγοράζοντας την κοινή γνώμη και ελέγχουν τους υπουργούς αγοράζοντας την κοινή γνώμη...

Η πλουτοκρατία του σήμερα είναι πιο ισχυρή από την αριστοκρατία του χθες: γιατί δεν υπάρχει κανένας από πάνω της εκτός από το κράτος, που είναι το εργαλείο και ο συνεργός του».

Η σημερινή πραγματικότητα στην οποία ζούμε ίσως να είναι χειρότερη από αυτή που περιγράφει ο **Kalergi**.

Η **διαφθορά** είναι ο ακρογωνιαίος λίθος της σημερινής μας δημοκρατίας. Η διαφθορά είναι η κληρονομική ασθένεια της στρεβλής μας δημοκρατίας.

Το πολιτικό σύστημα εδώ και μια **πεντηκονταετία** δεν εκπροσωπεί τα ζωτικής σημασίας συμφέροντα του Ελληνικού Λαού.

Οι **ομάδες οργανωμένων συμφερόντων** ή τα **λόμπυ** διαδραματίζουν τον πρωτεύοντα ρόλο στην διαμόρφωση των πολιτικών.

Αυτές οι ομάδες ασκούν επιρροές στα κόμματα για τις αποφάσεις που παίρνουν.

Δηλαδή η άσκηση επιρροής προς τα πολιτικά κόμματα δεν οφείλονται στον λαό αλλά στις **ομάδες οργανωμένων συμφερόντων**.

Με άλλα λόγια ο ψήφος των Ελλήνων δεν μετρά στην διαδικασία λήψης σημαντικών αποφάσεων όσο μετρά η επιρροή των ομάδων συμφερόντων.

Η **πλουτοκρατία** είναι αυτό που φαίνεται.

Αυτό που τρομάζει και είναι στοιχείο του πολιτικού συστήματος είναι η **Λομπυκρατία**. Τα κόμματα, η Κυβέρνηση είναι οι φορείς των **ιδιαιτέρων συμφερόντων**.

Έχουμε ίσως την ψευδαίσθηση ότι οι εκλεγμένοι αντιπρόσωποι – εκτός από την μεγάλη **ΑΠΟΧΗ**, τα **ΑΚΥΡΑ**, τα **ΛΕΥΚΑ** και τα κόμματα που δεν ξεπερνούν τον πήχη του 3% για να μπουν στη Βουλή – σχηματίζουν την **Κυβέρνηση του Λαού, από τον Λαό για τον Λαό κατά Αβραάμ Λίνκολν**.

«Αποχή στην Ποντικοχώρα», Επαμεινώνδας Ε. Πανάς

Κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει και ασφαλώς δεν συμβολίζει και την ποιότητα της Δημοκρατίας μας.

Η απόδειξη δίνεται στα εκλογικά αποτελέσματα του **Ιουλίου 2019** των Εθνικών εκλογών:

Αποχή = 42.22%

Λευκά + Άκυρα = 2.08%

Ποσοστό των Εκτός Βουλής Κομμάτων (Κάτω του 3%) = 8.07%

Σύνολο = 52.37%

των πολιτών δεν εκπροσωπούνται στη Βουλή.

Δηλαδή, σήμερα η Δημοκρατία μας είναι μια πρόσοψη ότι ο Λαός είναι ΓΥΜΝΟΣ.

Μήπως αυτή η Δημοκρατία προσφέρει μια ψευδαίσθηση σε εκείνους που θα πάνε να ψηφίσουν;

Ή μήπως είναι ένα πραγματικό και ουσιαστικό γεγονός το οποίο “διχοτομεί” την κοινωνία μας ανάμεσα στα δύο μεγάλα κόμματα;

Στον μακρινό Καναδά το 1944 δρούσε το κόμμα **NDP** ήτοι της **Νέας Δημοκρατίας** (New Democracy Party).

Ο **Tommy Douglas** (1904 – 1986) από τους πιο γνωστούς Νεοδημοκράτες του Καναδά ο οποίος ψηφίστηκε το 2004 ως “ο Μεγαλύτερος Καναδός όλων των εποχών” ανέπτυξε την αλληγορία της **Ποντικοχώρας**:

Η Ιστορία της Ποντικοχώρας

(όπως την είπε ο Tommy Douglas το 1944)

Είναι η ιστορία ενός τόπου που λεγόταν Ποντικοχώρα.

Η Ποντικοχώρα ήταν ένα μέρος όπου όλα τα μικρά ποντίκια ζούσαν και έπαιζαν, γεννιόντουσαν και πέθαιναν. Και ζούσαν σχεδόν όπως ζούμε εσείς και εγώ.

Είχαν ακόμα και ένα Κοινοβούλιο.

Και κάθε τέσσερα χρόνια είχαν εκλογές. Συνήθιζαν να πηγαίνουν ως τις κάλπες και να ρίχνουν την ψήφο τους. Κάποια τα πήγαιναν στις κάλπες. Μερικά μάλιστα πήγαιναν τα επόμενα τέσσερα χρόνια.

Όπως ακριβώς εσείς και εγώ.

Και κάθε φορά, την ημέρα των εκλογών, όλα τα μικρά ποντικάκια πήγαιναν στο κουτί της κάλπης και εξέλεγαν κυβέρνηση.

Μία κυβέρνηση που αποτελούνταν από μεγάλες, παχιές, μαύρες γάτες.

Τώρα αν νομίζετε ότι είναι περίεργο τα ποντίκια να εκλέγουν μία κυβέρνηση από γάτες, απλά κοίταξε την ιστορία του Καναδά τα τελευταία 90 χρόνια και τότε ίσως σκεφτείτε ότι τα ποντικάκια δεν ήταν πιο χαζά από ότι είμαστε εμείς.

Τώρα, δεν θέλω να πώ τίποτα κακό για τις γάτες.

Είναι καλά πλάσματα. Κατευθύνουν την κυβέρνησή τους με αξιοπρέπεια.

Περνούσαν καλούς νόμους – δηλαδή νόμους που ήταν καλοί για τις γάτες.

Αλλά οι νόμοι που ήταν καλοί για τις γάτες δεν ήταν πολύ καλοί για τα ποντίκια.

Ένας από τους νόμους έλεγε ότι οι πονतिकότρυπες έπρεπε να είναι αρκετά μεγάλες για να μπορεί η γάτα να βάζει το πόδι της μέσα. Άλλος νόμος έλεγε ότι τα ποντίκια έπρεπε να ταξιδεύουν σε συγκεκριμένες ταχύτητες – έτσι ώστε μία γάτα να μπορεί να παίρνει το πρωινό της χωρίς μεγάλη προσπάθεια.

Όλοι οι νόμοι ήταν καλοί νόμοι. Για τις γάτες.

Αλλά, ήταν σκληροί για τα ποντίκια.

Και η ζωή γινόταν όλο και πιο σκληρή.

Και όταν τα ποντίκια δεν μπορούσαν πιά να αντέξουν αποφάσισαν ότι κάτι έπρεπε να βρουν να κάνουν.

Έτσι πήγαν όλα μαζί στις κάλπες και μαύρισαν τις μαύρες γάτες.

Ψήφισαν τις άσπρες γάτες.

Αυτές οι άσπρες γάτες είχαν προβάλει μία καταπληκτική καμπάνια.

Έλεγαν: Η Ποντικοχώρα χρειάζεται περισσότερο όραμα.

Έλεγαν: Το πρόβλημα με την Ποντικοχώρα είναι αυτές οι στρογγυλές πονतिकότρυπες που έχουμε.

Εάν μας ψηφίσετε θα ιδρύσουμε τετράγωνες πονतिकότρυπες.

Και όπως το είπαν, το έκαναν.

Και οι τετράγωνες πονतिकότρυπες ήταν διπλάσιες σε μέγεθος από τις στρογγυλές, και τώρα οι γάτες μπορούσαν να βάλουν και τα δύο πόδια τους μέσα.

Και η ζωή είχε γίνει δυσκολότερη από ποτέ.

«Αποχή στην Ποντικοχώρα», Επαμεινώνδας Ε. Πανάς

Και όταν πιά δεν μπορούσαν να αντέξουν άλλο, καταψήφισαν τις άσπρες γάτες και ξανάβαλαν τις μαύρες.

Μετά επέστρεψαν στις άσπρες γάτες.

Μετά ξανά στις μαύρες.

Δοκίμασαν ακόμα και μια κυβέρνηση που είχε μισές άσπρες και μισές μαύρες γάτες.

Αυτό το ονόμασαν συνασπισμό.

Ακόμα σχημάτισαν και μία κυβέρνηση με γάτες με βούλες: ήταν γάτες που προσπαθούσαν να βγάλουν ήχους σαν τα ποντίκια, αλλά έτρωγαν σαν γάτες.

Βλέπετε φίλοι μου, το πρόβλημα δεν ήταν στο χρώμα των γατών.

Το πρόβλημα ήταν ότι ήταν γάτες.

Και επειδή ήταν γάτες, φυσικά φρόντιζαν τα συμφέροντα των γατών και όχι των ποντικών.

Πρόσφατα ήρθε ένα ποντίκι που είχε μια ιδέα.

Φίλοι μου, να προσέχετε τα μικρά ποντίκια με ιδέες.

Και αυτό είπε στα άλλα ποντίκια, «Κοιτάξτε παιδιά, γιατί συνεχίζουμε να εκλέγουμε κυβερνήσεις που είναι από γάτες;

Γιατί δεν βγάζουμε μια κυβέρνηση που να αποτελείται από ποντίκια;»

Ω, αυτός είναι Μπολσεβίκος, είπαν τα άλλα ποντίκια.

Κλείστε τον μέσα!

Έτσι έκλεισαν το μικρό ποντίκι στη φυλακή.

Θέλω όμως να σας υπενθυμίσω:

Μπορείς να φυλακίσεις ένα ποντίκι ή έναν άνθρωπο, αλλά δεν μπορείς να φυλακίσεις μία **ΙΔΕΑ!**

Η αλληγορική ιστορία της **Ποντικοχώρας** είναι και στην περίπτωση μας επίκαιρη.

Ήδη και στη χώρα μας με τις Κυβερνήσεις των ιδιαίτερων συμφερόντων η ιστορία θα επαναλαμβάνεται ξανά και ξανά.

Θα επαναληφθεί και στις εκλογές της 21ης Μαΐου.

Αυτοί οι οποίοι μετά τις **Τραγωδίες του Ματιού, της Βαρυμπόμπης, της Εύβοιας** και των **Τεμπών** θα συμμετάσχουν και θα ψηφίσουν απλά θα εδραιώσουν όχι τα δημοκρατικά δικαιώματα αλλά τα δικαιώματα των **ομάδων των συμφερόντων** ή των λόμπυ.

Παρενθετικά και για την καλύτερη κατανόηση θα σημειώσουμε ότι στην βιβλιογραφία απαντώνται διάφοροι ορισμοί που αφορούν τα δικαιώματα των ομάδων των συμφερόντων.

- Ο Berry (2001) ορίζει την **άσκηση πίεσης (lobbying)** “ως την προσπάθεια των οργανωμένων συμφερόντων να ενημερώσουν τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και να τους πείσουν να επιλέξουν συγκεκριμένες επιλογές “πολιτικής”.
- Οι Andrews και Edwards ορίζουν την **άσκηση πίεσης** “τις οργανώσεις υπεράσπισης που προβάλλουν ισχυρισμούς δημοσίου συμφέροντος είτε προωθούν είτε αντιστέκονται στην κοινωνική αλλαγή που, εάν εφαρμοστούν θα συγκρούονταν με τα κοινωνικά, πολιτιστικά, πολιτικά ή οικονομικά συμφέροντα ή αξίες άλλων εκλογικών περιφερειών και ομάδων”.
- Οι Baumgartner et al.(2009) υποστηρίζουν ότι η **άσκηση πίεσης** είναι “μια προσπάθεια να επηρεαστεί η διαδικασία πολιτικής”.

Συμπέρασμα:

- πως λειτουργεί τα τελευταία 50 χρόνια η πολιτική σήμερα στη χώρα μας;
- θυμηθείτε τι έγινε με τον “Βασικό Μέτοχο”.
- Πως λειτουργεί η πολιτική επιρροή των ομάδων συμφερόντων ή των λόμπυ στην χώρα μας;
- η επιρροή των ομάδων συμφερόντων δεν αλλάζει την φύση των θεσμών;
- πόσο έχουμε βελτιώσει τους κανόνες **διαφάνειας** για τις αποφάσεις που λαμβάνονται υπέρ των ομάδων συμφερόντων;
- γιατί δεν γίνεται γνωστή η χρηματοδότηση των κομμάτων από τα λόμπυ τα οποία μπορούν να επηρεάζουν την οποιαδήποτε εκλογική έκβαση;
- ποια είναι η σχέση ανάμεσα στα ΜΜΕ (αναφέρεται και ως η τέταρτη εξουσία) και τα λόμπυ;
- Η **λογοδοσία** και η **διαφάνεια** για την επιρροή των ομάδων συμφερόντων είναι στοιχεία που συμβάλλουν στην ποιότητα της Δημοκρατίας. Και όμως το πολιτικό σύστημα αγνοεί τη λογοδοσία και τη διαφάνεια.
- Οι ψηφοφόροι οι οποίοι θα ψηφίσουν επιλέγοντας κάποιο κόμμα στις εκλογές σημαίνει ότι έχουν πληροφόρηση για όλες τις δραστηριότητες των ομάδων συμφερόντων.

Η πραγματικότητα, η μεγάλη εικόνα είναι πολύ μεγαλύτερη αν συνεχίσουμε να ζούμε χωρίς να τιμωρούμε το πολιτικό σύστημα για τις δυσμενείς καταστάσεις που έχει επιφέρει στους Έλληνες πολίτες.

Εάν δεν αλλάξουμε το σημερινό πολιτικό σύστημα, δεν θα αποκτήσουμε μια Νέα Ελλάδα.

Πρέπει να αφήσουμε πίσω μας με φρόνηση, τα Μνημόνια, τα Ίμια, τις Πρέσπες, τις πυρκαγιές, τις πλημμύρες, τα Τέμπε.

Σε μια κοινή προσπάθεια φρόνησης θα πρέπει να αποκαλύψουμε ότι μας κούρασαν με τις αστοχίες τους και να τους γυρίσουμε την πλάτη μας με αηδία για την καταστροφική πρακτική των πολιτικών τους.

Έντεχνα η κομματοκρατία επιδιώκει κάθε φορά να δημιουργήσει πολωτικές καταστάσεις: αριστερός – δεξιός κ.λπ.

Αν επιδιώξουμε μια νέα συνολική προσπάθεια με φρόνηση και ελευθερία τότε θα πρέπει να οδηγηθούμε στον σχηματισμό μιας δίκαιης **κοινότητας**.

Γιατί η **Κοινότητα** ήταν το κύτταρο της Ελλάδος.

Πώς θα πάει κάποιος να ψηφίσει;

Θα πάει να ψηφίσει έχοντας στο νου του τη μικρή εικόνα όταν η πραγματική μεγάλη εικόνα είναι τα συσσωρευμένα μεγάλα προβλήματα που έχει προκαλέσει η **λομπυκρατία**.

Όταν, λοιπόν, η εξουσία δεν πηγάζει από τον Λαό, αλλά από τα κόμματα τα οποία υπηρετούν τις ομάδες των ιδιαίτερων συμφερόντων τότε έχει ήδη εξαλειφθεί η δημοκρατία.

Σε αυτό το πλαίσιο, γίνεται εμφανής η αξία της **ΑΠΟΧΗΣ** ως μεθόδου καταπολέμησης της **λομπυκρατίας** της **κομματοκρατίας** που στρέφονται ενάντια στην αξιοπρέπεια του Έλληνα πολίτη.

Ενάντια στον κυρίαρχο Λαό ο οποίος δεν κυβερνά τον τόπο.

Πιθανόν οι πολίτες να μην έχουν αντιληφθεί τον κίνδυνο γι'αυτά που έρχονται και αφορούν όχι μόνο το δικό τους μέλλον αλλά και της χώρας.

Το πολιτικό σύστημα διψά για **εξουσία**, για **χρήμα** για **ακίνητα** για καθετί που βασικά στο τέλος δεν ωφελεί την Ελλάδα.

Η λογική ποιιά είναι;

Να πάμε να ψηφίσουμε;

Αν πάμε να ψηφίσουμε τότε συμβάλουμε στη λογική ότι οι πολιτικοί δεν πρέπει να χάσουν την εξουσία τους για να μπορούν να δημιουργήσουν ένα νέο Μάτι, νέα Τέμπη, νέα Μάνδρα, νέα Βαρυμπόμπη, νέα Εύβοια, νέα φτώχεια, νέα Μνημόνια κ.λπ.

Δηλαδή, μας καίνε, μας πνίγουν και ψηφίζοντας τους λατρεύουμε.

Συμμετέχοντας άμεσα δείχνουμε ότι υποστηρίζουμε το παρακμιακό πολιτικό σύστημα. Ή με άλλα λόγια ψηφίζοντας δείχνουμε ότι συμμετέχουμε στις μελλοντικές εγκληματικές παραλείψεις.

Η κατάσταση του να **απέχει** κάποιος από τις εκλογές δεν αποτελεί τέχνασμα του νου.

Οι Κυβερνήσεις της τελευταίας πενήνταετίας μας έχουν συσσωρεύσει πλήθος προβλημάτων.

«Αποχή στην Ποντικοχώρα», Επαμεινώνδας Ε. Πανάς

Όταν ψηφίζουμε θα πρέπει να έχουμε στο μυαλό μας ότι σκοπός μας είναι να κάνουμε καλύτερη και αποδοτικότερη την όποια Κυβέρνηση αλλά και να μην προκαλέσουμε βλάβη σε κανέναν Έλληνα.

Τί δείχνουν τα δεδομένα;

Ότι ζούμε σε ένα **στάσιμο Κράτος**
(αποτυχημένο, εύθραυστο Κράτος) με δομικά του στοιχεία

- την διαφθορά
- την κακοδιαχείριση
- την δυσλειτουργία των θεσμών
- την λιτότητα
- την φτώχεια
- το υπέρμετρο χρέος το οποίο το φορτώνουμε χωρίς ντροπή στις επόμενες γενεές.

Εάν οι πολίτες έχουν επίγνωση αυτών των δεδομένων και αξιοποιήσουν τη λογική και τον ορθολογισμό τους τότε το ερώτημα που τίθεται είναι:

Ποιό είναι, λοιπόν, το **νόημα**, το **κίνητρο** και η **ηθική** για να πάνε να ψηφίσουν και να διαιωίσουν τις όποιες καταστροφές θα επιφέρει το **στάσιμο Κράτος** στους πολίτες;

Τα πάντα, το σπίτι σου, η οικογένειά σου, η ζωή σου βρίσκονται σ' αυτό το στάσιμο κράτος
– στην **Ποντικοχώρα** – πως μπορείς να ελπίζεις σ' αυτούς που την χώρα μας την μετέτρεψαν σε **Ποντικοχώρα**;

Χρειάζεται να υποστηρίξουμε ένα τέτοιο πολιτικό σύστημα;

Η **ΑΠΟΧΗ** είναι μια ηθική συνέπεια.

Είναι απλό να αποσυνδέσεις την ψήφο σου απ' όλα όσα κακά επέφερε στον τόπο η **Ποντικοχώρα**.

Είναι πολύ **σημαντικό** να θυμόμαστε ότι πρέπει να ξεκινήσει η **ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗ** της Ελλάδας.

Να αρχίσει μια **ΝΕΑ ΕΛΛΑΔΑ**, εκ της **ΑΠΟΧΗΣ**.

Η **ΑΠΟΧΗ** είναι ο θάνατος του παλιού άρρωστου πολιτικού συστήματος και η **ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗ** της ΝΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.

Η **ΑΠΟΧΗ** στην **Ποντικοχώρα** πρέπει να είναι η επιλογή του πολιτικοποιημένου ανθρώπου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Andrews, K.T. and B. Edwards, 2004. Advocacy Organizations in the Us Political Process. *Annual Review of Sociology*, 30Q 479-506.

Baumgartner, F.R., J.M.Berry, M.Hohnacki, D.Kimball, and B.L.Leech. 2009. Lobbying and Policy Change: Who Wins, Who Loses, and Why. Chicago: University of Chicago Press.

Berry, J. M. 2001, Lobbying. In N.Smelser and P.B.Baltes (eds.), *International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences*. Oxford: Elsevier